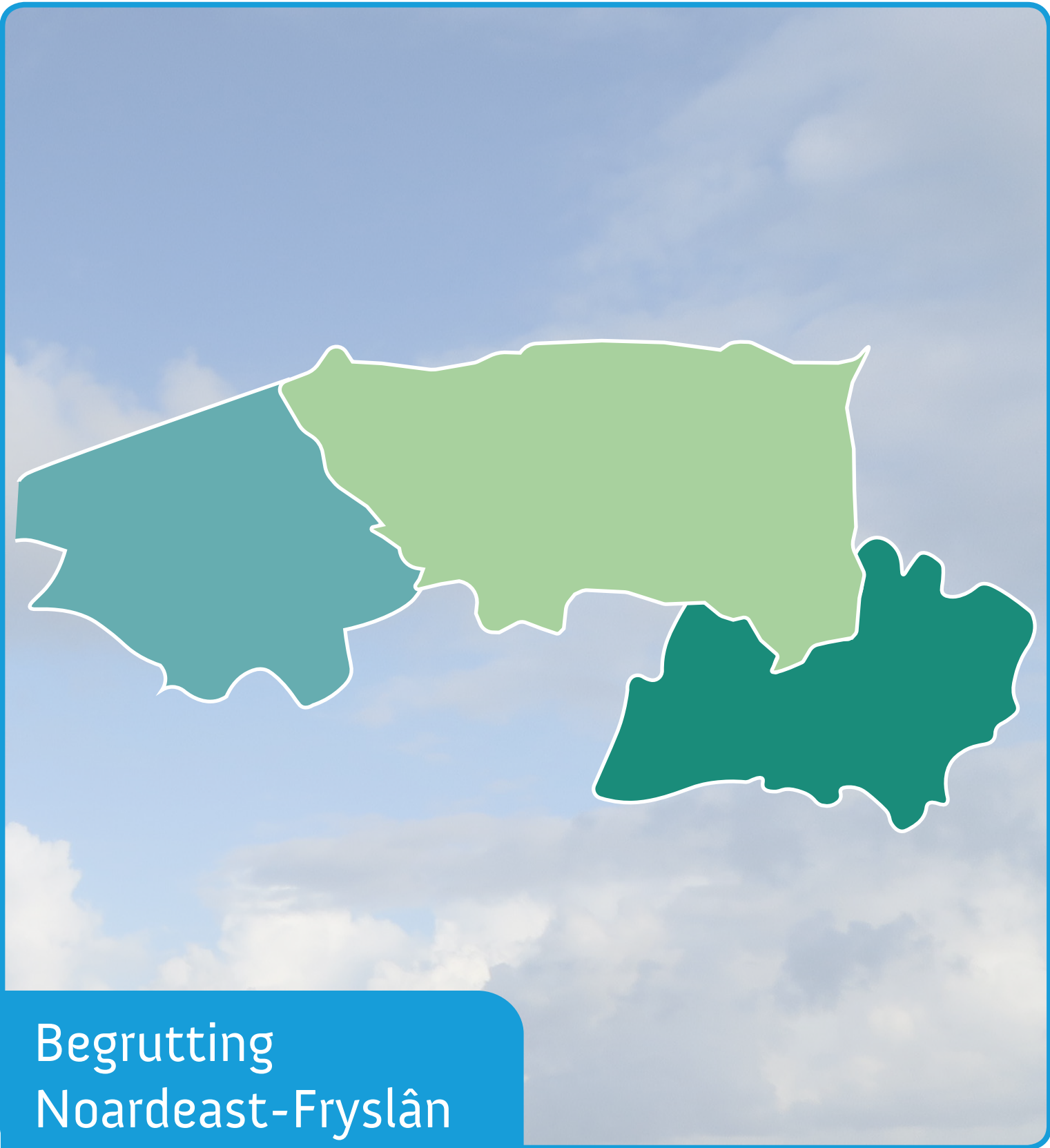

Begrutting
Noardeast-Fryslân
2019

GEMEENTE

NGARD
EAST FRYSLÂN

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Inleiding.....	3
Programma 1: Ynwenner en Bestjoer	8
Programma 2: Mienskip.....	15
Programma 3: Soarch en Wolwêzen.....	21
Programma 4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	27
Programma 5: Wenjen en Omjouwing.....	33
Programma 6: Iepenbiere Romte	37
Algemiene dekkingsmiddels	42
Geprognostiseerde balans per 31 december	45
De meerjarenbegroting 2019 - 2022.....	46
Paragraaf lokale heffingen.....	49
Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing	59
Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen	69
Paragraaf financiering.....	73
Paragraaf bedrijfsvoering.....	77
Paragraaf verbonden partijen	81
Paragraaf grondbeleid	106
Vaststellingsbesluit	111

Voorwoord

Dit is de eerste begroting voor de gemeente Noardeast-Fryslân.

Op 1 januari 2019 is de gemeente Noardeast-Fryslân ontstaan, als resultaat van de herindeling van de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a.. De nieuwe gemeente Noardeast-Fryslân heeft ruim 45.000 inwoners (en een verzorgingsgebied van 65.000 inwoners door de samenwerking met Dantumadiel), heeft een oppervlakte van meer dan 50.000 ha. en kent meer dan 50 dorpen én een regiostad (Dokkum).

Samenwerking is een belangrijke pijler voor Noardeast-Fryslân. Daarbij wordt niet alleen de samenwerking binnen de gemeente, met inwoners, bedrijven en maatschappelijke partijen beoogd, maar ook de samenwerking in de regio. Zo wordt bijvoorbeeld samengewerkt in ANNO-verband (Agenda Netwerk Noord Oost), om samen met de gemeenten Dantumadiel, Tytsjerksteradiel, Achtkarspelen en de provincie de strategische opgaven van de regio vorm te geven. In SSL verband wordt samengewerkt op ICT-gebied met o.a. de gemeenten Leeuwarden en Waadhoeke. De gemeente Noardeast-Fryslân is dienstverlenend aan de gemeente Schiermonnikoog en natuurlijk heeft de gemeente Noardeast-Fryslân een bijzonder nauwe band met de gemeente Dantumadiel.

Twee jaar voor de start van de nieuwe gemeente waren de ambtelijke organisaties van Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. al gefuseerd in de Gemeenschappelijke Regeling DDFK. In deze GR waren personeel, tractie (vervoersmiddelen en materieel) en ICT opgenomen. Van 1 januari 2017 t/m 31 december 2018 verzorgde de GR DDFK de dienstverlening voor de genoemde gemeenten. Vanaf 1 januari 2019 is de gefuseerde ambtelijke organisatie in zijn geheel overgaan naar de gemeente Noardeast-Fryslân. De organisatie van Noardeast-Fryslân verzorgt ook het volledige dienstverleningspakket voor de gemeente Dantumadiel. Dit is geregeld in een centrumregeling en een dienstverleningshandvest.

In verband met de herindeling en de beperkingen die de Wet Algemene Regels Herindeling (Arhi) oplegt én de verkiezingen voor de nieuwe gemeenteraad is de voorliggende begroting anders van aard dan een reguliere begroting. De begroting is beleidsarm om de nieuwe raad ruimte geven voor visieontwikkeling, uitwerking daarvan in de programma's en doorvertaling daarvan in volgende begrotingen. Met de programmabegroting is een basisstructuur gegeven op basis van het huidige beleid, die benut kan worden om de ambities van de nieuwe raad doelgericht en effectief vorm te geven.

Deze inleiding bij de begroting 2019 – 2022 van de gemeente Noardeast-Fryslân geeft een overzicht van de hoofdpunten, uitgangspunten en gemaakte keuzes bij het opstellen van de begroting. Verder bevat het een overzicht van de inhoud van de overige drie verplichte delen waaruit de begroting bestaat. Dat zijn de programmabegroting, de paragrafen en de financiële positie.

Inleiding

Uitgangspunten van de begroting

Uitgangspunt voor de begroting 2019-2022 is de startnotitie 2019-2022. Na de startnotitie zijn er nog diverse mutaties geweest welke van invloed zijn op het begrotingssaldo. De begroting is verder geheel beleidsarm.

Uitgangspunten bij de begroting 2019-2022

De provincie stelt aan gemeentelijke begrotingen de eis dat ze meerjarig structureel in evenwicht zijn. Over het eerste begrotingsjaar mag er een tekort zijn maar tegelijk moet er een onderbouwd uitzicht op evenwicht bestaan dat niet telkens naar later mag worden uitgeschoven.

Voor het financieel beleid wordt daarom als uitgangspunt genomen dat er ruimte voor nieuw beleid aanwezig is met als randvoorwaarde dat er sprake is van een structureel sluitende begroting – en er dus op zijn laatst vanaf 2022 geen begrotingstekort meer is – en de algemene reserve aan de minimum vastgestelde randvoorwaarde moet voldoen.

Algemene financiële uitgangspunten

De algemene technische uitgangspunten bij het opstellen van de begroting 2019 zijn:

- De raming van lasten en baten van bestaand beleid vindt plaats op basis van analyses en niet uitsluitend op basis van inflatie indexering.
- De raming van gemeentelijke bijdragen aan externe instanties (zoals de GR NEF) vindt plaats op basis van ervaringscijfers en recente ontwikkelingen.
- Voor de meerjarenbegroting wordt geraamd op basis van constante prijzen.
- Structurele lasten worden gedekt door structurele baten en incidentele baten zijn dekkingsmiddel voor incidentele lasten.
- De algemene reserves en de weerstandscapaciteit voldoen aan normen die zijn gebaseerd op een risico analyse (op te nemen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing).
- De financierings- en schuldpositie en het kasstroomsaldo voldoen ruim aan de normen van de Economische Monetaire Unie (EMU) en de Wet HOF.
- Door middel van de in de begroting opgenomen onderhoudsplannen wordt te allen tijde ruimte gelaten voor onderhoud van kapitaalgoederen conform de door de raad vastgelegde kwaliteitsniveaus.
- Het tarief voor de precariobelasting op kabels en leidingen wordt conform het wetsvoorstel niet verhoogd en de opbrengsten zijn als eenmalige opbrengsten meegenomen tot en met 2021 en worden toegevoegd aan de algemene reserve en deels (oud Kollumerland c.a.) aan de reserve Precariobelasting.

Bij het opstellen van de begroting wordt uitgegaan van de volgende technische parameters.

Begrotingsparameter	Aan te houden waarde
Prijseffect bij interne budgetten (m.b.t. de leveringen binnen de gemeente)	Geen vaste aanpassingen, maximaal conform de prognose van de HCPI (geharmoniseerde consumentenprijsindex) 2019 van het Centraal Planbureau (CPB) in het Centraal Economisch Plan (CEP) van maart 2018: 2,4%.
Prijseffect bij externe budgetten (uitgaven)	Geen vaste indexering, eveneens maximaal conform CPB prognose van de HCPI 2019: 2,4%.
Rente % (voor interne verrekeningen: kosten kort geld, rekenrente reserves, kapitaallasten)	Uitgegaan wordt van het conform BBV bepalingen berekende omslagpercentage. Voor 2018 is deze vastgesteld op 2,1%
CAO loonstijgingspercentage (betreft stijging bovenop periodieke loonstijging)	Loonvoet sector overheid op basis van CBP CEP raming maart 2018: 3,5%.

Uitgangspunten tariefbeleid

In het hiernavolgende schema zijn de uitgangspunten voor de componenten van het tariefbeleid opgenomen.

(Belasting)tarieven	Uitgangspunten
Onroerendezaakbelasting (OZB)	Voor de OZB wordt een het volgende uitgangspunt gehanteerd: Voor de lokale lasten uit te gaan van het DFK (voorm. Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a.) gemiddelde + 2,4% inflatie. Hierbij de OZB te verlagen ter compensatie van een stijging in de afvalstoffenheffing en rioolrechten.
Afvalstoffenheffing	100% kostendekkend, inclusief de component BTW-compensatie.
Rioolrechten	100% kostendekkend, inclusief de component BTW-compensatie.
Begraafrechten	Gelijkblijvende opbrengst ten opzichte van 2018
Leges	Verhoging tarieven afhankelijk van kostenniveau, berekend op basis ANG model
Tarieven sportaccommodaties (binnen- en buitensport)	Verhoging tarieven met inflatiepercentage conform prognose HCPI 2018 van het CPB in het CEP 2018 (2,4%).

Van deze algemene uitgangspunten kan met betrekking tot de OZB tarieven worden afgeweken op basis van een politieke afweging tussen bezuinigingen op uitgaven voor de burger versus tariefverhogingen voor de burger.

Uitgangspunten beleidsindicatoren

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) heeft sinds 2004 verschillende wijzigingen doorgevoerd met als doel de horizontale verantwoording en verticale toezicht te versterken door de (financiële) informatie inzichtelijker en transparanter te maken. Met ingang van begrotingsjaar 2017 zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd met name gericht op een betere vergelijkbaarheid van gemeenten. Eén van deze wijzigingen, de beleidsindicatoren, willen we hier nog onder de aandacht brengen.

De uniforme set van beleidsindicatoren is voorgeschreven door het BBV. Hierin is aan de gemeenten opgelegd gebruik te maken van een basisset van beleidsindicatoren voor de begroting en de verantwoordingsstukken. Het doel hiervan is om de resultaten van beleidsmatige inspanningen van gemeenten beter inzichtelijk te maken en te kunnen vergelijken met het landelijke gemiddelde. Omdat er voor de gemeente Noardeast-Fryslân nog geen cijfers bekend zijn, wordt uitgegaan van het gewogen gemiddelde van de drie voormalige DFK gemeenten, met als uitgangspunt het inwoneraantal.

De set van beleidsindicatoren is onder gebracht bij het betreffende programma binnen de begroting. Een klein aantal beleidsindicatoren welke betrekking hebben op de eigen organisatie worden door gemeenten zelf ingevuld. Voor de overige beleidsindicatoren dient gebruikt te worden gemaakt van de website www.waarstaatjegemeente.nl. Ook de definities van de diverse beleidsindicatoren worden op deze website nader toegelicht. Voor wat betreft de actualiteit van de maatstaven kunnen grote verschillen bestaan. Het jaar waarover wordt gerapporteerd staat bij de betreffende indicator vermeld.

Resultaat begroting 2019 – 2022

In de onderstaande tabel ziet u de meerjarige begrotingssaldi zoals deze in de begroting 2019 zijn opgenomen.

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Geraamde saldo van baten en lasten per programma						
1: Ynwenner en Bestjoer	0	0	-7.427	-6.294	-6.362	-6.457
2: Mienskip	0	0	-8.153	-7.125	-7.089	-7.034
3: Soarch en Wolwêzen	0	0	-45.862	-45.578	-45.192	-44.865
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	0	0	-1.078	-1.039	-1.100	-1.031
5: Wenjen en Omjouwing	0	0	-1.608	-1.370	-1.131	-1.137
6: Iepenbiere Romte	0	0	-12.305	-13.048	-13.019	-13.916
Algemiene dekkingsmiddels	0	0	98.256	96.863	97.350	94.553
Overhead	0	0	-17.544	-16.684	-16.306	-16.155
Heffing VPB	0	0	-4	0	-1	-1
Onvoorzien	0	0	-94	-94	-94	-94
Totaal saldo van baten en lasten	0	0	4.182	5.631	7.055	3.863
Toevoegingen & onttrekkingen aan reserves						
Toevoegingen aan reserves	0	0	8.356	6.456	6.171	3.326
Onttrekkingen aan reserves	0	0	5.053	1.901	1.173	1.859
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	0	0	-3.303	-4.555	-4.998	-1.467
Geraamde resultaat	0	0	879	1.076	2.057	2.395
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	0	0	285	285	0	0
Structurele begrotingssaldo	0	0	1.164	1.361	2.057	2.395

Verschillenverklaring

Ten opzichte van de startnotitie wijkt de begroting af. In de volgende tabel worden deze wijzigingen verklaard.

x € 1.000	I/S	2019	2020	2021
Begrotingssaldo primitieve begroting 2018-2020		812	1.072	1.869
Mutatie financieel startdocument		-683	-571	-499
Structureel exploitatiesaldo incl. effecten bestuurlijke fusie financieel startdocument		129	501	1.370
Ramen 65% van de ruimte onder BCF-plafond	S	826	826	826
Algemene uitkering	S	193	196	197
Kosten voor vorming VNG-fonds GGU	S	-51	-51	-51
Hogere bijdrage FUMO	S	-87	-87	-87
Effect rente	S	71	3	-35
Omzetten annuïteiten naar lineaire afschr. voorm. Ferwerderadiel	S	-18	-17	-16
Taakstelling Dag- en openluchtrecreatie Oostmahorn	S	-49	-49	-49
Saldo lagere opbrengst leges titel 1	S	-43	-43	-43
Hogere opbrengst leges titel 2	S	253	253	253
Hogere opbrengst leges titel 3	S	49	49	49
Wegvallen opbrengst precariobelasting (bovengronds)	S	-31	-31	-31
Wegvallen opbrengst hondenbelasting	S	-25	-25	-25
Minder dekking door compensatie hogere lasten riool en afvalstoffen met OZB	S	-276	-259	-232
Stelselwijziging begraafrechten: Reservering inkomsten voor toekomstige verplichtingen	S	-96	-86	-75
Overige verschillen	S	34	-104	6
Saldo primitieve begroting 2019-2021		879	1.076	2.057
Resultaten van de meerjarenramingen 2017-2020 in de begroting 2017 mogen in 2019 geen lagere uitkomst hebben		291	1.026	1.026
Positief verschil ten opzichte van uitgangspunt PPN 2017		588	50	1.031

BCF plafond

Tot en met 2018 was de ruimte onder het BCF-plafond (gemeenten claimen minder btw dan dat er voor btw-compensatie beschikbaar is), bij wijze van voorschot, onderdeel van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Met ingang van 2019 wordt in de circulaire voorafgaand aan het begrotingsjaar geen rekening meer gehouden met bevoorschotting via de algemene uitkering. Eventuele landelijke onderuitputting van de voor btw-compensatie gereserveerde middelen ontvangen de gemeenten vanaf 2019 nog steeds wel via de algemene uitkering, alleen dan pas achteraf.

Tot en met 2018 was de voorschotregeling, als onderdeel van de algemene uitkering, een structureel dekkingsmiddel in de (meerjaren)begroting. Deze landelijk gewijzigde systematiek leidt tot een structureel nadeel in de begroting. Omdat de verwachting bestaat dat we het bedrag aan niet geclaimde btw achteraf nog steeds krijgen, heeft onze toezichthouder per brief bevestigd dat gemeenten het te verwachten bedrag mogen begroten. Voorzichtigheidshalve wordt niet de volledige 100% geraamd maar wordt uitgegaan van 65%, wat neerkomt op € 826.000,-.

Algemene Uitkering

Naar aanleiding van het uitbrengen van de meicirculaire heeft het ministerie van BZK achteraf een aanpassing doorgevoerd in een aantal parameters. Voor de gemeente Noardeast-Fryslân levert dit structureel een voordeel op.

VNG-fonds GGU

Voor Fonds Gezamenlijke Gemeenschappelijke Uitvoering is vanuit AU geld gereserveerd. Gemeenten hadden daarnaast zelf ook nog middelen moeten reserveren.

FUMO

De begroting 2019 van FUMO is opnieuw vastgesteld. De gemeentelijke bijdrage is hierdoor structureel verhoogd met € 87.000,-, in de startnotitie was dit nog meegenomen als Pm post.

Rente

Renteverschil 2019 ten opzichte van 2018, hier zit voor het eerste jaar een voordeel in van € 71.000,-.

Omzetten annuïteiten voormalig Ferwerderadiel

In het kader van de harmonisatie zijn alle activa die op annuïtaire wijze werden afgeschreven, omgezet naar lineaire afschrijving. Het effect van de omzetting van de activa was al meegenomen in de startnotitie. Bij het opstellen van de begroting bleken er nog enkele annuïteiten aanwezig, deze zijn alsnog omgezet naar lineair.

Taakstelling Dag- en openluchtrecreatie Oostmahorn

Niet realiseren taakstelling beheer en onderhoudskosten Oostmahorn in verband met het nog niet overdragen van strand aan Esonstad. Het nadeel bedraagt € 49.000,-.

Leges

De leges titel 1 t/m 3 zijn via de ANG systematiek berekend. Voor de gemeente Noardeast-Fryslân levert dit structureel, ten opzichte van de drie individuele gemeenten, een voordeel op van € 259.000,-. Het voordeel wordt enerzijds verklaard doordat de tarieven zijn geharmoniseerd (qua bedrag en methode) en anderzijds doordat er verwacht wordt meer vergunningen te verstrekken.

Precariobelasting (bovengronds)

Alleen voormalig Dongeradeel hief precariobelasting op voorwerpen op of boven gemeentegrond. Invoering door de gemeente Noardeast-Fryslân noodzaakt tot een inventarisatie van alle voorwerpen in de nieuwe gemeente en zal een zeer fors opwaarts effect hebben op de perceptiekosten. Verwachting is dat de toename van de perceptiekosten de eerste jaren niet wordt “goedgemaakt” door de opbrengsten. In het kader van de harmonisatie wordt voorgesteld deze belasting niet in te voeren voor de gemeente Noardeast-Fryslân. Dit heeft een negatief effect van € 31.000,- op de begroting.

Hondenbelasting

In de gemeente Noardeast-Fryslân wordt in 2019 geen hondenbelasting opgelegd. Dit heeft een negatief effect van € 25.000,- op de begroting.

Lagere opbrengst OZB

Uitgangspunt van de begroting is dat de afvalstoffenheffing en rioolrechten kostendekkend zijn. Doordat er meer kosten aan deze producten zijn toegerekend wordt de OZB verlaagd ter compensatie. Op deze wijze wordt het uitgangspunt om op het DFK gemiddelde uit te komen toegepast.

Stelselwijziging begraafrechten

De reservering van inkomsten voor toekomstige verplichtingen levert een structureel nadeel op in de begroting.

Stand van de eenmalige middelen

In bijlage 2 van de begroting is de staat van reserves en voorzieningen opgenomen met de stand per 01-01-2019 van € 11.132.482,-. Hier is rekening gehouden met de doorlopende verplichtingen uit 2017 en met onttrekkingen en toevoegingen in 2018. Het verwachte eindsaldo op transactiebasis per 31 december 2019, rekening houdend met onder meer de meerjarige mutaties en verplichtingen als gevolg van de startnotitie, bedraagt € 10.350.531,-. Dit bedrag wordt de incidentele weerstandscapaciteit genoemd en is een bedrag waarop geen verplichtingen rusten.

Programma 1: Ynwenner en Bestjoer

Waar gaat programma 1 'Ynwenner en Bestjoer' over?

Portefeuillehouder(s) :
Programmamanager : H. Verbunt
Programmaregisseur : B.T. Jager

Inleiding:

Dienstverlening is een kerntaak van de gemeente. Het is dan ook niet vreemd dat in het kader van de ambtelijke en bestuurlijke fusie allerlei documenten zijn en worden ontwikkeld, waarin dienstverlening aan burgers, bedrijven en instellingen een prominente plaats inneemt.

Zo wordt bij de inrichting van onze dienstverlening onder andere gekeken naar uitgangspunten uit de Kadernotitie dienstverlening/gebiedsgericht werken 2015, de Besturings- en Organiseringsfilosofie 2017 (BOF) en de Centrumregeling en Dienstverleningshandvest Dantumadiel – Noardeast-Fryslân 2018. Daarnaast is het nieuwe dienstverleningsconcept een belangrijke bron.

Vanuit het organisatiemotto 'Samen, persoonlijk en in de buurt' zal worden gewerkt aan het optimaliseren van onze dienstverlening. Er wordt de komende raadsperiode ingezet op de hieronder genoemde speerpunten.

Onderwerpen en ambities op het gebied van interne dienstverlening of bedrijfsvoering worden opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering bij de begroting en derhalve niet in de doelen en activiteiten van dit programma, tenzij bedrijfsvoering dienstbaar is aan het realiseren van een externe (dienstverlenings)doelstelling.

Gebiedsgericht werken – een vorm van collectieve dienstverlening – maakt onderdeel uit van het programma Mienskip.

Ook veiligheid is een kerntaak van de overheid en in het bijzonder ook van de gemeente.

Het realiseren van een veilige woon- en leefomgeving is een terugkerend en actueel onderwerp en staat daarom altijd hoog op de politieke agenda.

Hoewel de gemeente een regierol heeft als het gaat om veiligheid en ook de kaders voor het (integraal) veiligheidsbeleid vaststelt, opereert de gemeente in een speelveld met veel spelers (ketenpartners). In het veiligheidsdomein is het formuleren en realiseren van smart-doelstellingen door de afhankelijkheid van ketenpartners daarom niet altijd mogelijk.

Bij het bepalen van de doelen, speerpunten en activiteiten is zoveel mogelijk aangesloten op het bestaande beleid en de actuele ontwikkelingen op het gebied van veiligheid.

De inspanningen op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving behoren in de regel tot de reguliere activiteiten en daar waar extra inspanning wordt gevraagd, zijn deze (door de programma's heen) expliciet op activiteitsniveau opgenomen (bijvoorbeeld bij jeugdoverlast en evenementen).

De ontwikkelingen op het gebied van burger- en overheidsparticipatie en nieuwe democratie zijn ook niet aan de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. voorbijgegaan.

De gemeentebesturen hebben de afgelopen jaren ingezet op meer ruimte voor de samenleving als het gaat om zeggenschap over en invloed op het beleid en de eigen woon- en leefomgeving. Daarnaast worden initiatieven vanuit de samenleving zoveel mogelijk ondersteund en gefaciliteerd.

De verwachting is gerechtvaardigd dat raad en college van Noardeast-Fryslân die lijn zullen doortrekken, maar in welke vorm en in welke mate valt bij het schrijven van dit programma nog niet te zeggen.

Bij de inrichting van de bestuurspraktijk en het functioneren van de bestuursorganen van de nieuwe gemeente Noardeast-Fryslân – ook en vooral als het gaat om participatie en nieuwe democratie – is er alle ruimte voor die bestuursorganen om daar zelf invulling aan te geven. Daarom is volstaan met het opnemen van alleen een kerndoelstelling en een aantal speerpunten.

Op grond van het BBV wordt het financieel beleid (inclusief belastingen) jaarlijks verwerkt in de toelichting(en) en paragrafen bij de begroting en meerjarenraming (en niet in de doelen).

Hoofddoelstelling:

De gemeente Noardeast-Fryslân is een resultaatgerichte organisatie met focus op klantgerichte dienstverlening, goed toegesneden op de toekomst en met als speerpunten het verbeteren van de

Waar gaat programma 1 'Ynwenner en Bestjoer' over?

dienstverlening, een veilige woon- en leefomgeving, een krachtig en eigentijds bestuur en een gezond financieel beleid voor de lange termijn.

Kerdoelstellingen:

De hoofddoelstelling is nader uitgewerkt naar kerndoelstellingen die hieronder per onderwerp worden beschreven.

Onderwerp Verbeteren van de dienstverlening

Kerdoelen

Het aanbod van producten en diensten dat digitaal wordt aangeboden, neemt verder toe

Speerpunt:

- optimaliseren digitale dienstverlening en benutten van kansen op dat gebied.

Beter passende dienstverlening (maatwerk) en hoge kwaliteit en klanttevredenheid

Speerpunten:

- persoonlijke, servicegerichte en integrale dienstverlening, afgestemd op behoeften van inwoners en op doelgroepen (toegankelijkheid via meerdere kanalen);
- hoge klanttevredenheid;
- optimaliseren loketfunctie.

Minder regels en meer efficiënte en effectieve (digitale) werkprocessen

Speerpunten:

- klantgerichte, efficiënte en effectieve bedrijfsvoering en werkprocessen;
- deregulering.

Onderwerp Veilige woon- en leefomgeving

Kerdoel

De inwoners ervaren een veilige leefomgeving, zowel thuis als in de openbare ruimte

Speerpunten:

- ondermijning;
- high Impact Crimes (overvallen, straatroven, geweldsdelicten en woninginbraken)
- jeugd en veiligheid (jeugdgroepen en middelengebruik);
- sociale veiligheid (waaronder personen met verward gedrag en overlast door burens);
- evenementenveiligheid;
- wijkgerichte politiezorg.

Onderwerp Krachtig en eigentijds bestuur

Kerdoel

De gemeente heeft een eigentijds en integer bestuur dat een goede relatie met de burger onderhoudt en ruimte geeft aan nieuwe vormen van participatie en democratie

Speerpunten:

- het bestuur is herkenbaar en toegankelijk, blijft dichtbij de inwoners en zorgt zo voor verbinding met de gemeente Noardeast-Fryslân;
- de inwoners en samenleving staan centraal (van buiten naar binnen werken);
- het bestuur biedt ruimte voor initiatieven en invloed vanuit de samenleving.

Onderwerp Gezond financieel beleid voor de lange termijn

Kerdoel

Gezond financieel beleid voor de lange termijn

Nr	Smartdoelen	Activiteiten
101.1	Het aanbod van producten en diensten dat digitaal wordt aangeboden neemt verder toe	
	In 2019 is de informatie over alle producten en diensten digitaal raadpleegbaar.	In 2019 wordt een nieuwe website ingericht voor de gemeente Noardeast-Fryslân met o.a. informatievoorziening over alle producten en diensten.
	Vanaf 2020 is statusinformatie over de voortgang van aanvragen raadpleegbaar via 'mijn overheid'.	Vanaf 2020 gebruiken we 'mijn overheid' om poststukken digitaal te verzenden, om statusinformatie over aanvragen te delen met aanvragers en onderzoeken we de mogelijkheid om steeds meer gemeentelijke diensten via 'mijn overheid' aan te bieden.
	In 2020 kan 80% van alle producten en diensten digitaal worden aangevraagd.	In 2018 wordt een taskforce samengesteld die een Plan van Aanpak maakt voor de digitalisering, waarbij informatiemanagement en de ambities voor de dienstverlening worden betrokken.
101.2	Beter passende dienstverlening (maatwerk) en hoge kwaliteit en klanttevredenheid	
	Vanaf 2019 worden de digitale vaardigheden van onze klanten in samenwerking met onze netwerkpartners verbeterd.	Door inzet van onze medewerkers worden klanten actief geholpen (samen aanvraag doen en het bieden van hulp bij het zoeken van informatie) om gebruik te kunnen maken van onze dienstverlening.
	In 2019 heeft de gemeente een nieuwe website o.b.v. toptakenfuncties, duidelijk taalgebruik en eenvoudig in te vullen formulieren.	Jaarlijks monitoren wij het gebruik van onze website en overige diensten en producten om de toegankelijkheid en kwaliteit te verbeteren.
	De waardering van de dienstverlening (gemiddeld over alle kanalen) uitgedrukt in een cijfer is in 2022 minimaal een 7,0.	Jaarlijks monitoren wij de klanttevredenheid en -bejegening gericht op het verbeteren van onze dienstverlening.
	De waardering van de klantbejegening (gemiddeld over alle kanalen) uitgedrukt in een cijfer is in 2022 minimaal een 7,0.	Wij investeren in een organisatie-ontwikkelingsprogramma waarbij wij enerzijds leren denken en handelen vanuit de behoefte van de klant (klantbetrokken benadering) en anderzijds de zelfredzaamheid van de klant bevorderen.
	De loketfunctie wordt zodanig ingericht dat de wachttijden voldoen aan het in 2019 vast te stellen kwaliteitshandvest dienstverlening (inclusief servicenormen).	Klantstromen worden voortdurend gemonitord, onderzocht en voorspeld om daar in de dienstverlening/inrichting loketfunctie rekening mee te kunnen houden. Uitvoering pilot bezorging reisdocumenten.
101.3	Minder regels en meer efficiënte en effectieve (digitale) werkprocessen	
	Alle geharmoniseerde werkprocessen ondersteunen een klantgerichte, efficiënte en effectieve dienstverlening.	In 2019 wordt de harmonisatie van werkprocessen afgerond. Wij gaan onze werkprocessen analyseren en in 2020 aan de hand van klantreizen onze werkprocessen inrichten. De afhandeling van de werkprocessen vindt digitaal plaats.
	Vanaf 2020 voldoet 80% van de dienstverlening aan de vast te stellen servicenormen.	In 2019 worden op basis van het dienstverleningsconcept servicenormen opgesteld. Deze servicenormen worden doorlopend gemonitord op naleving.
	In 2020 is de APV in het kader van deregulering en vermindering lastendruk gescreend en opnieuw vastgesteld.	In 2020 wordt een taskforce deregulering ingesteld, die alle regelingen gaat screenen op onnodige regels.
102	De inwoners ervaren een veilige leefomgeving, zowel thuis als in de openbare ruimte	
	Voorkomen en aanpakken van ondermijnende criminaliteit zoals mensenhandel, arbeidsuitbuiting,	Ondermijningsbeeldanalyse wordt in 2019 uitgevoerd en opgeleverd.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten
	witwassen en drugshandel.	Bibob-toetsing conform de vastgestelde Bibob-beleidslijn (vergunningen, subsidies). Dit betekent meer inzet op screening aan de voorkant. Bevorderen bestuurlijke en ambtelijke integriteit d.m.v. training, bewustwording, gedragscode, screening etc. Consequente toepassing 'Handhavings-arrangement art. 13B Opiumwet'.
	Verlagen van het aantal High Impact Crimes en de onveiligheidsgevoelens (op basis van de index onveiligheidsgevoelens WSJG).	Buurtpreventieprojecten (o.a. WhatsApp buurtpreventie) worden actief gestimuleerd. Voorlichting en preventieacties in samenwerking met politie. Bevorderen van de meldings- en aangiftebereidheid. Sturing op de lokale politiezorg via het periodieke politieoverleg en de (lokale en districtelijke) driehoek.
	Voorkomen dat inwoners overlast ervaren van jeugdgroepen en groepsgedrag in de openbare ruimte.	De groepsaanpak wordt doorontwikkeld; conform deze aanpak worden groepen in beeld gebracht en wordt op maat een plan van aanpak ontwikkeld en uitgevoerd. Uitvoering Convenant 'Mei fêste hân'. Inzet outreachende jongerenwerker VNN. Meer toezicht vanuit team FTH/boa's.
	De aanpak van overlast (in het kader van sociale veiligheid) heeft prioriteit in en op basis van het in 2019 vast te stellen Integraal Veiligheidsplan 2019-2022.	Toepassen Wet aanpak woonoverlast. Bij elke melding van overlast vindt een analyse plaats voor de meest gerichte hulpverlening en aanpak.
	Alle vergunningplichtige evenementen voldoen aan de veiligheidsvoorschriften van de gemeente en de hulpdiensten o.a. ter voorkoming van dodelijke ongevallen, dan wel zwaar letsel bij evenementen.	Afhankelijk van de risico-inventarisatie organiseren wij voor een evenement een startbijeenkomst. Een evenement met hogere risico's wordt altijd geëvalueerd. Er is structureel toezicht en handhaving op evenementen. Meer toezicht in het kader van DHW en strafrechtelijk optreden bij overtreding. Vergunningverlening optochten overeenkomstig plan van aanpak optochten praalwagens; handhaving op de voorschriften door team FTH i.s.m. de politie.
	De gemeente maakt zich sterk voor een uitbreiding van de formatie voor geografisch georiënteerde wijkagenten (meer dan in 2018).	De burgemeester zal in diverse (overleg)gremia (driehoek, RBPO NN) pleiten voor meer geografisch georiënteerde wijkagenten.
	De gemeente streeft in het kader van zichtbaarheid/ toegankelijkheid van de politie en werken in de wijk naar het realiseren van minimaal 2 (externe) speerpunten in 2022 uit de Ontwikkelagenda GGP (juli 2018).	Er wordt onderzocht welke speerpunten uit de Ontwikkelagenda GGP (juli 2018) kunnen worden vertaald naar de werkwijze van de Politie Noardeast Fryslân. De websites van gemeente en politie worden gescreend op toegankelijkheid voor en duidelijkheid over het doen van aangiften, meldingen en klachten.
103	De gemeente heeft een eigentijds en integer bestuur dat een goede relatie met de burger onderhoudt en ruimte geeft aan nieuwe vormen van participatie en	

Nr	Smartdoelen	Activiteiten
	democratie	
104	Gezond financieel beleid voor de lange termijn	

Onderwerp beleidsdocumenten	
<i>Dienstverlening</i>	
Kadernotitie dienstverlening / gebiedsgericht werken 2015	
Besturings- en organisatiefilosofie en hoofdstructuur Noardeast-Fryslân en Dantumadiel (2017)	
Centrumregeling en Dienstverleningshandvest Dantumadiel – Noardeast-Fryslân (2018)	
In concept:	
Dienstverleningsconcept Noardeast-Fryslân en Dantumadiel	
<i>Veilige woon- en leefomgeving</i>	
Regionaal Beleidsplan Veiligheid 2015-2018 Noord-Nederland (Politie)	
Regionaal Beleidsplan Veiligheidsregio Fryslân	
Samenwerkingsovereenkomst Veiligheidshuis Fryslân	
Convenant Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC)	
Handhavingsarrangement en 0-beleid art. 13B Opiumwet	
<i>Krachtig en eigentijds bestuur</i>	
Herindelingsadvies DFK-gemeenten (2017)	
Besturings- en organisatiefilosofie en hoofdstructuur Noardeast-Fryslân en Dantumadiel (2017)	
Centrumregeling en Dienstverleningshandvest Dantumadiel – Noardeast Fryslân (2018)	
Sociaal Economisch Masterplan en Agenda Netwerk Noordoost (ANNO)	
In concept:	
Notitie gebiedsgericht werken Noardeast-Fryslân en Dantumadiel	
<i>Gezond financieel beleid voor de lange termijn</i>	
Financiële beleidsdocumenten (begroting, meerjarenraming, jaarrekening en perspectiefnota)	

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Vereniging van Friese Gemeenten	De VFG behartigt de belangen voor alle Friese gemeenten, totaal 24
Vereniging van Nederlandse Gemeenten	De VNG behartigt de belangen voor alle Nederlandse gemeenten.
Vereniging van Waddenzeegemeenten	Deze vereniging treedt op als belangenorganisatie voor alle Waddenzeegemeenten.
Veiligheidsregio Fryslân (VRF), onderdeel veiligheid	Belangrijke partner bij het realiseren van een veilige woon- en leefomgeving
Shared Servicecentrum Leeuwarden	Het SSL garandeert en faciliteert de ICT-voorzieningen en –dienstverlening voor de gemeenten Noardeast-Fryslân en Dantumadiel. Zij schept zoveel mogelijk de randvoorwaarden voor een efficiënte bedrijfsvoering en een klantgerichte en effectieve dienstverlening

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2019	12,1	n.v.t.
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2019	nmb	n.v.t.
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	2019	869	n.v.t.
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	2019	11,07% € 2.901.296	n.v.t.
Overhead	% van totale lasten	2019	12,48%	n.v.t.
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	2017	60,5	131,0
Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	2014	0,16	1,3
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	2017	0,3	2,2
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2017	2,4	5,0
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2017	0,8	2,9
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	2017	2,8	4,8
Jongeren met een delict voor de rechter()	% 12 t/m 21 jarigen	2015	0,95	1,45

Toelichting uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Formatie	Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari, uitgedrukt in fte per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens
Bezetting	Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is (inclusief boventallige werknemers), dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan. Het aantal fte wordt uitgedrukt per 1.000 inwoners.	Eigen gegevens
Apparaatskosten	Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken.	Eigen begroting
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen begroting
Overhead	Overheadkosten: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	Eigen begroting
Verwijzingen Halt	Het aantal verwijzingen naar Halt per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	Bureau Halt
Harde kern jongeren	Het aantal hardekern jongeren per 10.000 inwoners in de leeftijd 12-24 jaar. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	KLPD
Winkeldiefstallen	'Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	CBS
Geweldsmisdrijven	Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners. Voorbeelden hiervan zijn seksuele misdrijven, lichamelijk letsel door schuld, levensdelicten zoals moord en doodslag. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	CBS
Diefstallen uit woning	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	CBS
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Het aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	CBS
Jongeren met een delict voor de rechter()	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
Bestuur	0	3.288	-3.288
Dienstverlening	655	1.073	-418
Veiligheid	87	3.808	-3.721
Totalen voor mutaties reserves	742	8.169	-7.427
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	1.127	0	1.127
Geraamd resultaat	1.869	8.169	-6.300

Programma 2: Mienskip

Waar gaat programma 2 'Mienskip' over?

Portefeuillehouder(s) :
Programmaregisseur : M. Jansen
Programmamanager : L. Venekamp

Inleiding:

In Noardeast-Fryslân staan inwoner en samenleving centraal en gaan we uit van de leefwereld van de inwoners in onze samenleving. Dat past bij de veranderende rollen die overheid, inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties innemen. We ontwikkelen ons van een overheid die beslist en stuurt en daar waar nodig mensen en organisaties daarbij betreft, naar een overheid die inwoners en instellingen faciliteert bij door hen aangedragen ideeën.

De rol van de gemeente is binnen dit programma dan ook vaak die van:

- een netwerkende overheid, die samenwerking zoekt met andere partijen en daarmee gezamenlijk doelen bepaalt;
- een responsieve, participerende overheid, die ruimte geeft aan maatschappelijke initiatieven van onderop en deze ondersteunt.

Vanwege de veranderende rol van de gemeente is een aantal doelen binnen dit programma opgenomen als procesdoelen: we gaan met initiatiefnemers en partners een (gebiedsgericht) proces in en het resultaat is niet vooraf te bepalen. De doelen zijn daarom vaak minder 'smart' geformuleerd.

Daar waar meetbare smartdoelstellingen zijn geformuleerd zal een nulmeting worden uitgevoerd en worden gegevens van GGD en Waar staat je gemeente gebruikt.

Noardeast-Fryslân kent een rijk verenigingsleven en sterke mienskipssin. Activiteiten op het gebied van sport en cultuur, al dan niet in verenigingsverband, verbindt mensen en vergroot de levendigheid van de dorpen. Het is daarom belangrijk initiatieven blijvend aan te jagen en te ondersteunen.

Binnen de gemeente hebben we echter wel te maken met demografische ontwikkelingen: bevolkingsdaling, vergrijzing en ontgroening. Dit heeft gevolgen voor bijvoorbeeld voorzieningen als sportclubs, scholen, zorgvoorzieningen en wonen en daarmee voor de leefbaarheid.

Duidelijk is dat het niet mogelijk is alle voorzieningen of accommodaties in de regio te behouden. Er is discussie nodig over voorzieningsverspreiding, op thematisch of meer integraal niveau. In alle gevallen is afstemming nodig, anders riskeert de gemeente de leefbaarheid en vitaliteit.

Het realiseren van een toekomstige voorzieningsstructuur (voorzieningentransitie) vergt tijd en zal vorm moeten krijgen mét de betrokken partners (zoals schoolbesturen en sportverenigingen) en de dorpen (inwoners). Het is belangrijk betrokkenen te informeren over bevolkingsontwikkelingen en met elkaar de perspectieven voor de toekomst te bespreken.

Hoofddoelstelling:

Behouden en versterken van vitale gemeenschappen en van de leefbaarheid

Kerdoelstellingen:

De hoofddoelstelling is nader uitgewerkt naar kerndoelstellingen die hieronder per onderwerp worden beschreven.

Onderwerp Sociale verbondenheid

Kerdoelen

Meer sociale verbondenheid en betrokken burgers

Speerpunten:

- aanbod van culturele activiteiten;
- aanbod van cultuureducatie voor kinderen / jeugd;

Waar gaat programma 2 'Mienskip' over?

- sportactiviteiten;
- verenigingsleven;
- vrijwillige inzet in dorpen.

Meer zelforganisatie, zelfsturing en eigen verantwoordelijkheid van inwoners

Speerpunten:

- ondersteunen en versterken van initiatieven van onderop;
- duidelijk gemeentelijk aanspreekpunt;
- participatie van burgers;
- samenhang in initiatieven waar mogelijk;
- overheidsparticipatie / nieuw samenspel inwoners en overheid.

Onderwerp Voorzieningenniveau

Kerdoel

Beter passend voorzieningenniveau

Speerpunten:

- onderwijs;
- culturele voorzieningen (culturele infrastructuur);
- sportvoorzieningen;
- overige maatschappelijke voorzieningen (en combi's).

Onderwerp Talentontwikkeling (onderwijs, cultuur)

Kerdoelen

Optimaliseren van de schoolloopbaan zodat kinderen beter voorbereid zijn op hun toekomst

Speerpunten:

- doelgroep jongeren;
- aansluiting onderwijs op arbeidsmarkt.

Jongeren in de gelegenheid stellen hun talenten op het gebied van cultuur te ontdekken

Speerpunten:

- doelgroep 0-16 jarigen.

Onderwerp Verbondenheid met het gebied

Kerdoelen

Versterken van de culturele identiteit van het gebied

Speerpunten:

- samenwerkingsverbanden;
- richten op kinderen basisschoolleeftijd–educatie;
- initiatieven aanjagen en faciliteren;
- inwoners zijn trots op de streek/gemeente waar ze wonen.

Kerdoelen

Versterken van de Friese taal(cultuur)

Speerpunten:

- doelgroep kinderen basisschoolleeftijd;
- tweetalige gemeentelijke organisatie;
- zichtbaarheid van het Fries.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten
201.1	Meer sociale verbondenheid en betrokken burgers	
	Het aantal mensen dat in aanraking komt en betrokken is bij culturele activiteiten is in 2022 toegenomen met 10% t.o.v. 2018.	Nieuwe initiatieven op cultureel gebied worden gestimuleerd.
	Toename van het aantal door inwoners georganiseerde activiteiten al dan niet in verenigingsverband gericht op de levendigheid van de dorpen.	De mogelijkheden om een regionale culturele agenda te ontwikkelen worden onderzocht.
201.2	Meer zelforganisatie, zelfsturing en eigen verantwoordelijkheid van inwoners	
	De burgers hebben meer mogelijkheden voor invloed op hun eigen leefomgeving.	In 2019 worden dialoogsessies gehouden met besturen van streek-, wijk- of dorpsbelangen over gewenste ondersteuning. Op basis van de resultaten wordt ondersteuning op maat ingericht (bv overleggen, netwerkbijeenkomsten, cursussen). In overleg met betrokkenen uit de samenleving wordt een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden om gebiedsgericht te werken en te komen tot een gebiedsagenda. Digitaal en/of analoog wordt gepubliceerd wie het bestuurlijk en ambtelijk aanspreekpunt is voor besturen van streek-, wijk- of dorpsbelangen, verenigingen, instellingen en bedrijven. In het kader van gebiedsgericht werken en het opzetten van een integrale gebiedsagenda worden streken, wijken en dorpen gestimuleerd en gefaciliteerd op drie verschillende niveaus: • belangenbehartiging • burgerinitiatieven • integrale projecten binnen en buiten de streek In het kader van de Omgevingswet wordt een proces gestart om te komen tot een gekantelde manier van werken volgens het principe "ja, mits".
202	Beter passend voorzieningenniveau	
	Initiatieven vanuit de samenleving worden gestimuleerd en in het kader van een gebiedsgericht proces (zie 2) opgepakt.	
	Er worden gebiedsgerichte processen doorlopen met inwoners, dorpen en initiatiefnemers, gericht op een voorzieningenstructuur met maatschappelijke voorzieningen (voor sport, cultuur en ontmoeten) die betaalbaar, bereikbaar en van voldoende kwaliteit zijn.	Er wordt in 2019 gestart met een beleidsplan (masterplan) Sport, waarbij het accent in de eerste fase vooral zal liggen op het harmoniseren van beleid en het samen met verenigingen onderzoeken van de wijzen van eigendom, beheer en exploitatie van accommodaties.
	In 2020 zijn afspraken gemaakt met onderwijsorganisaties om goed, bereikbaar onderwijs te borgen met respect voor identiteit.	Binnen het regionale project 'Regionale agenda onderwijsvoorzieningen' (Noardeast-Fryslân, Dantumadiel en Achtkarspelen) wordt met schoolbesturen gewerkt aan een gezamenlijk plan van aanpak en worden fusiebesluiten voorbereid in de regio waar ten minste 6 basisscholen (3 x 2 scholen) bij betrokken zijn.
	Het aanbod van onderwijs-, voorschoolse en andere maatschappelijke voorzieningen wordt geclusterd waardoor samenwerking van gebruikers gefaciliteerd en gestimuleerd wordt. In 2020 is op één locatie een nieuw initiatief ontwikkeld.	De agenda voor onderwijsvoorzieningen (2017) met kansrijke locaties voor IKC's wordt jaarlijks geactualiseerd.
	Een Integraal Huisvestingsplan (IHP) met een doorkijk tot 2032 met het oog op toekomstbestendige basisscholen op de juiste locaties.	In 2018 en 2019 worden de mogelijkheden onderzocht voor ontschotting van middelen t.b.v. realisatie van kindcentra. In 2020 is voor één locatie de clustering van maatschappelijke voorzieningen uitgewerkt

Nr	Smartdoelen	Activiteiten
		(inventarisatie voorzieningen, mogelijkheden tot clustering, besluit inclusief planning). Gemeenten en schoolbesturen stellen gezamenlijk een meerjarig Integraal Huisvestingsplan (IHP) op, waarover Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO) gevoerd wordt en dat in de plaats treedt van de bestaande jaarcyclus. Er wordt een investeringsprogramma voor een periode van 4 jaar vastgelegd in het IHP met een doorkijk naar meerdere jaren na deze periode.
203.1	Optimaliseren van de schoolloopbaan zodat kinderen beter voorbereid zijn op hun toekomst	
	Toekomstgericht onderwijs d.w.z. onderwijs gericht op het ontwikkelen van 21 st -eeuwse vaardigheden wordt gestimuleerd.	Er wordt geïnvesteerd in 21 st eeuwse vaardigheden en innovatie.
	Alle scholen doen mee aan projecten geïnitieerd door Kennislab.	Maatregelen gericht op betere aansluiting van het onderwijs op de vereisten in het bedrijfsleven.
	De gemeente is partner van samenwerkingsverbanden van onderwijs, ondernemers en overheid.	
203.2	Jongeren in de gelegenheid stellen hun talenten op het gebied van cultuur te ontdekken	
	Het aantal leerlingen van het primair- en voortgezet onderwijs dat gedurende hun schooltijd in aanraking komt met meerdere culturele activiteiten is in 2022 met 5% toegenomen t.o.v. 2018.	De samenwerking tussen scholen, culturele instellingen, kunstenaars en musea stimuleren door voorwaarden op te nemen in de subsidieovereenkomsten en beschikkingen.
204.1	Versterken van de culturele identiteit van het gebied	
	Initiatieven en activiteiten zijn beter op elkaar afgestemd / met elkaar verbonden. Mensen vinden elkaar bij het voorbereiden van en bezoeken van culturele activiteiten.	Behouden en waar mogelijk versterken van de samenwerkingsverbanden die ontstaan zijn in het kader van LF-2018 behouden en versterkt kunnen worden.
		Het Vriendschapscomité Dokkum wordt ondersteund bij het stimuleren van culturele uitwisseling en contacten met Fulda; in 2019 worden speciale activiteiten in het kader van het 1275-jarig bestaan van Fulda georganiseerd waar Dokkum en de regio zich zullen presenteren (bv. kunst, cultuur, geschiedenis)
	Het aantal scholen dat aandacht besteedt aan de cultuurhistorie van de regio is in 2022 toegenomen met 5% t.o.v. 2018.	De samenwerking tussen scholen, lokale musea en andere erfgoedinstellingen stimuleren.
204.2	Versterken van de Friese taal(cultuur)	
	It tal trijetalige skoallen is yn 2020, neffens 2017, ferdûbele.	Basisskoallen stimulearre om Frysk taalbelied in plak yn harren skoallebelied te jaan (bygelyks troch it Frysk op de agenda fan it REA te setten).
	Yn 2020 is 90% fan alle pjutteropfanglokaasjes en bernedeiferbliuwen twatalich sertifisearre.	Yn oerlizzen mei skoallen en bernedeiferbliuwen it Frysk ûnder de oandacht bringe.
	De sichtberens fan it Frysk yn 'e gemeente en de gemeentlike organisaasje fergrutsje	Kriteria oer it brûken fan it Frysk opnimme yn de subsidzjebetingsten. Kursussen Frysk foar it persoanlik. Op alle ôfdielingen 2 taalomtinkers oanwize dy't stikken oersetse kinne yn it Frysk en dy't ambassadeur binnen foar de Fryske taal.

Onderwerp beleidsdocumenten
<i>Sociale verbondenheid</i>
(concept) Notitie gebiedsgericht werken Noardeast-Fryslân en Dantumadiel 2019-2022
<i>Voorzieningsniveau</i>
Agenda voor onderwijsvoorzieningen in Noordoost Fryslân (2017)
Atlas van Noordoost Fryslân Eindrapport (sept. 2015)
Naar een regionaal voorzieningsverspreidingsmodel in Noordoost Fryslân 2010-2030 (jan. 2014)
Naar een regionale ontwikkelagenda voor onderwijsvoorzieningen in NO Friesland; Verkennend masterplan huisvesting DDFK
<i>Talentontwikkeling (onderwijs, cultuur)</i>
Kennislab
<i>Verbondenheid met het gebied</i>
Frysk Taalbelied 2017-2020 (vastgesteld door voormalige gemeenten Dantumadiel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a.)
Nog op te stellen Cultuurnota Noardeast-Fryslân en Dantumadiel; met aandacht voor de streekgebonden verschillen die er ook binnen NEF zijn en voor specifieke Dantumadielse onderwerpen

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Roobol	Verzorgt het openbaar onderwijs zoals beschreven in artikel 46 van de Wet op het primair onderwijs
Elan Onderwijsgroep	Verzorgt het openbaar onderwijs zoals beschreven in artikel 46 van de Wet op het primair onderwijs
Stichting Zwembad Ferwerderadeel	Instandhouden zwembadvoorziening
Stichting Beheer Zwembad Ferwerderadeel	Instandhouden zwembadvoorziening
Stichting Zwembad voor Kollumerland en Nieuw Kruisland It Paradyske	Instandhouden zwembadvoorziening

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2017	0,65	1,82
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2017	11,32	26,58
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO(onderwijs)	2016	1,1	1,7

Toelichting uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Absoluut verzuim	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school per 1.000 leerlingen. 5-18 jr. / Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	DUO
Relatief verzuim	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 leerlingen. 5-18 jr. / Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	DUO
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar), dat vroegtijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat. Een startkwalificatie is een havo of vwo-diploma of een mbo-diploma vanaf niveau 2. Gewogen gemiddelde Noardeast-Fryslân en Dantumadiel. DFK gemeenten	DUO

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
Voorzieningen	0	40	-40
Onderwijshuisvesting en -kansenbeleid	43	4.853	-4.810
Sport	70	243	-173
Cultuur	5	3.135	-3.130
Totalen voor mutaties reserves	118	8.271	-8.153
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	1.005	0	1.005
Geraamd resultaat	1.123	8.271	-7.148

Programma 3: Soarch en Wolwêzen

Waar gaat programma 3 'Soarch en Wolwêzen' over?

Portefeuillehouder(s) :
Programmaregisseur : M. Kouwenhoven
Programmamanager : G. Hettema

De transitie als gevolg van het in werking treden van de Jeugdwet, Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Participatiewet heeft de afgelopen jaren van onze inwoners/cliënten, zorgaanbieders, hulpverleners en gemeente grote inspanningen geleverd. Ook in de toekomst blijven deze inspanningen van de partijen gevraagd om het sociale domein verder te transformeren. Met de transformatie van het sociaal domein wordt beoogd een nieuwe inrichting van ons zorgstelsel tot stand te brengen. Met deze transformatie van het sociaal domein willen we bereiken dat mensen zelfredzaam en samen redzaam zijn en zelf de regie over hun leven kunnen behouden. De gemeente is verantwoordelijk voor het bieden van hulp en ondersteuning aan die inwoners die niet in staat zijn op dit op eigen kracht te doen.

In 2019 wordt deze transformatie verder vormgegeven door de inzet op preventie, de inzet van algemene voorzieningen en de inzet op participatie en meedoen in de samenleving. Het transformeren van het sociale domein is een continu proces waar tezamen met inwoners, zorgaanbieders en overige belanghebbenden vorm aan moet worden gegeven.

De gemeente Noardeast-Fryslân streeft naar een samenleving waar inwoners de mogelijkheid hebben om mee te doen, ongeacht belemmeringen of beperkingen. Binnen dit programma worden onze inwoners gestimuleerd om zoveel mogelijk te participeren in de samenleving.

Hoofddoelstelling:

Inwoners in onze gemeente hebben de mogelijkheid om mee te doen, ongeacht belemmeringen of beperkingen.

Kerdoelstellingen:

De hoofddoelstelling is nader uitgewerkt naar kerndoelstellingen die hieronder per onderwerp worden beschreven.

Onderwerp Langer leven in gezondheid

Kerdoel

Langer leven in goede gezondheid

Speerpunten:

Verbeteren van de leefstijl:

- voorkomen onverantwoord gebruik van verslavende middelen als alcohol, drugs en tabak;
- verbeteren psychisch welbevinden;
- meer inwoners op gezond gewicht;
- verbeteren toegang tot zorg.

Onderwerp Meer maatschappelijke participatie

Kerdoel

Meer maatschappelijke participatie

Speerpunten:

- zinvolle besteding van de dag;
- inkomen zekerstellen;
- schulden voorkomen;
- ondersteunen van mantelzorgers;
- bevorderen vrijwillige inzet;
- eenzaamheid/sociaal isolement tegenaan;
- vermindering laaggeletterdheid;

Waar gaat programma 3 ‘Soarch en Wolwêzen’ over? • ondersteuning bij zorgvraag. Onderwerp Gunstiger opvoedklimaat Kerdoel Gunstiger opvoedklimaat Speerpunten: • veilige passende leer- en leefomgeving (thuis en op school); • versterken ouderschap; • alle kinderen kunnen meedoen.
--

Nr	Smartdoelen	Activiteiten
301	Langer leven in goede gezondheid	
	<i>Volwassenen:</i> Het aantal inwoners (18 jaar en ouder) dat onverantwoord gebruik maakt van verslavende middelen als alcohol, drugs en tabak daalt.	Jaarlijks activiteitenprogramma ‘Integrale aanpak middelengebruik Noordoost Fryslân’ (convenant VO-scholen, politie en het (voormalige) DDFK) uitvoeren. Activiteitenprogramma van het Preventie- en Handhavingsplan 2018 – 2021 (o.g.v. Drank- en Horecawet) uitvoeren.
	Het aantal inwoners (18 jaar en ouder) met depressieve gevoelens neemt af.	Activiteitenprogramma Gezondheidsbevordering (nota Gezondheidsbeleid 2018 – 2021) uitvoeren.
	De deelname aan activiteiten door inwoners met een psychische kwetsbaarheid (18 jaar en ouder) neemt toe.	Activiteitenprogramma Gezondheidsbevordering (nota Gezondheidsbeleid 2018 – 2021) uitvoeren.
	Het aantal inwoners (18 jaar en ouder) met overgewicht neemt af.	Activiteitenprogramma Gezondheidsbevordering (nota Gezondheidsbeleid 2018 – 2021) uitvoeren. Programma G!DS uitvoeren.
	<i>Jeugd en jongeren:</i> Het aantal inwoners (tot 18 jaar) dat onverantwoord gebruik maakt van genotmiddelen als alcohol, drugs en tabak daalt.	Inzetten van jongerenwerkers voor jeugdproblematiek (inclusief verslavende middelen) op scholen en op straat. Inzetten van een hulpverlener VNN.
	Het aantal inwoners (tot 18 jaar) dat voldoet aan de landelijke beweegnormen neemt toe.	Activiteitenprogramma Gezondheidsbevordering (nota Gezondheidsbeleid 2018 – 2021) uitvoeren. Programma G!DS uitvoeren.
	De deelname aan activiteiten door inwoners met een psychische kwetsbaarheid (tot 18 jaar) neemt toe.	Activiteitenprogramma Gezondheidsbevordering (nota Gezondheidsbeleid 2018 – 2021) uitvoeren.
	Het aantal inwoners (tot 18 jaar) met overgewicht neemt af.	Uitvoering basistaken en aanvullend pakket Jeugdgezondheidszorg door GGD Fryslân (jaarlijks wordt het aanvullend pakket herzien). Activiteitenprogramma Gezondheidsbevordering (nota Gezondheidsbeleid 2018 – 2021) uitvoeren. Programma G!DS uitvoeren.
	De ouderbetrokkenheid en de deelname van scholen aan preventieprogramma’s over verslavende middelen wordt verhoogd.	Uitvoering basistaken en aanvullend pakket Jeugdgezondheidszorg door GGD Fryslân (jaarlijks wordt het aanvullend pakket herzien).
302	Meer maatschappelijke participatie	
	Eind 2020 is het aantal inwoners dat zichzelf financieel redt toegenomen.	Er wordt voortdurend gecommuniceerd over minimaregelingen.
		Aanpak schulddienstverlening verder intensiveren.
		Integrale intake bevorderen vanuit gebiedsteam.
	Het aantal inwoners (18 jaar en ouder) en jeugd en jongeren (tot 18 jaar) dat in armoede leeft neemt jaarlijks af.	Er wordt voortdurend gecommuniceerd over minimaregelingen (waaronder het kindpakket).
		Integrale intake bevorderen vanuit gebiedsteam.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten
	Eind 2019 is het aantal uitkeringsgerechtigden met een langdurige afstand tot de arbeidsmarkt met een zinvolle besteding van de dag toegenomen.	Gedurende een periode van 3.5 jaar worden 1000 uitkeringsgerechtigden in traject genomen met als doel om een actueel (participatie) beeld te krijgen en in te zetten op een doorgeleiding naar een passende participatieplek.
	Eind 2020 is het aantal overbelaste mantelzorgers gedaald naar maximaal 16%.	In 2020 is er een verbeterd aanbod respijtzorg gerealiseerd binnen het inkoopkader van de Wmo. Het beleidsplan "van Weerde" wordt geëvalueerd en er wordt in 2019 een nieuw actieplan opgesteld waarbij ook aandacht is voor de jonge mantelzorger.
	Het percentage inwoners dat als vrijwilliger actief is bedraagt eind 2020 60% (minimaal 1 keer per jaar vrijwilligerswerk gedaan).	De gemeente voert regie op het jaarplan en projecten van de welzijnsstichtingen om de zelfredzaamheid en participatie van inwoners te stimuleren (inzet van bijvoorbeeld huisbezoeken).
	Het aantal inwoners dat in een sociaal isolement verkeert, neemt af met 5% in een periode van 4 jaar (nulmeting 2017).	De gemeente voert regie op het jaarplan en projecten van de welzijnsstichtingen om de zelfredzaamheid en participatie van inwoners te stimuleren (inzet van bijvoorbeeld huisbezoeken). Jaarlijks worden er ontmoetingen georganiseerd tussen het gebiedsteam en zorgaanbieders om de verdere samenwerking te versterken. Er wordt ingezet op de deelname aan activiteiten door inwoners met een beperking door het aanbod van activiteiten inzichtelijk en toegankelijk te maken.
	In 2019 worden de regionale afspraken ten aanzien van personen met verward gedrag lokaal geïmplementeerd en dit zorgt jaarlijks voor een afname van het aantal meldingen.	De gemeente maakt in 2019 lokale afspraken met ketenpartners over personen met verward gedrag (woningbouw, welzijnswerk, zorgaanbieders). Jaarlijks worden er ontmoetingen georganiseerd tussen het gebiedsteam en zorgaanbieders om de verdere samenwerking te versterken.
	Eind 2020 is het aantal inwoners dat gebruik maakt van de digitaalhuizen toegenomen ter bestrijding van laaggeletterdheid.	Er worden verspreid over de gemeente digitaalhuizen geopend om een optimale toegang voor laaggeletterden te organiseren. Er worden themamiddagen en doorlopen cursussen georganiseerd om laaggeletterdheid onder de aandacht te brengen en een goede doorverwijzing te realiseren (digitaalhuisplus). Ingezet wordt op de communicatie richting inwoners (briefwisseling en website) en de gemeente hanteert daarbij een maximaal niveau geschikt voor laaggeletterden. Jaarlijks wordt de cliënttevredenheid gemeten ten aanzien van de Wmo. Er wordt voortdurend gecommuniceerd richting inwoners over onafhankelijke cliëntondersteuning. De gemeente richt haar inkoopkader dusdanig in dat het mogelijk wordt om algemene voorzieningen te creëren om een beroep op een individuele maatwerkvoorziening te voorkomen en het ontschotten van middelen te bevorderen.
303	Gunstiger opvoedklimaat	
	Eind 2021 zijn alle kinderen vóór de schoolgerechtigde leeftijd in beeld.	Zorgcoördinatoren/pedagogen worden ingezet om het kind in beeld te brengen en vroegtijdige achterstand te kunnen signaleren (0-4 jaar).
	In 2020 maken jeugdigen of hun ouders vaker gebruik van het preventief aanbod ter versterking van het ouderschap en ontwikkeling van het kind. In vergelijking met 2018 is er sprake van een toename.	Jaarlijks worden de in de preventienota jeugd opgenomen activiteiten uitgevoerd.
	In 2020 is de stijging van het aantal gedwongen uithuisplaatsingen en onder toezichtstellingen van	Jaarlijks worden de in de preventienota jeugd opgenomen activiteiten uitgevoerd.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten
	kinderen gestabiliseerd.	
		De samenwerking tussen het gebiedsteam en ketenpartners wordt geïntensiveerd door het organiseren van jaarlijkse ontmoetingen.
	Eind 2020 is in de inzet van VVE voor doelgroepkinderen verhoogd van 10 naar 16 uur per week.	Eind 2020 wordt geëvalueerd met peuteropvangorganisaties en overige betrokkenen of de doelstelling uitbreiding VVE uren van 10 naar 16 uur gerealiseerd is. In 2020 is er een structuur waar JGZ, Onderwijs en Gebiedsteam elkaar treffen voor afstemming over zorgleerlingen, zorg en/of onderwijs gerelateerd (passend onderwijs). Jaarlijks evalueren we ons actieplan Huiselijk geweld en Kindermishandeling en voeren we de activiteiten uit samen met onze partners (onderwijs, sportclubs, kerken, vrijwilligersorganisaties). In 2019 wordt een werkwijze 18-/18+ ontwikkeld. Jaarlijks wordt de cliënttevredenheid gemeten ten aanzien van de Jeugdwet.

Onderwerp beleidsdocumenten
<i>Langer leven in goede gezondheid</i>
Gezondheidsbeleid 2014-2017
In concept:
Gezondheidsbeleid/handavingsbeleid
<i>Meer maatschappelijke participatie</i>
Kadernota "samen leven, sterk voor elkaar" (2013)
Algemeen deel uitvoeringsplan (2014)
Uitvoeringsplan Participatiewet (2014)
Uitvoeringsplan WMO (2014)
Fan Wearde, mantelzorgbeleid (2016)
In Concept
Beleid sociaal domein (Wmo, Jeugdwet, Participatiewet) 2018/(2019)
Armoedebelid (2018/2019)
Beleid terugvordering en verhaal, verificatiebeleid en handavingsbeleid sociaal domein
Herijking Participatiebeleid
Visiedocument wonen en zorg
Visiedocument gebiedsteam (toegang)
Visiedocument harmonisatie welzijnswerk
"Het nieuwe jongerenwerken DDFK"
<i>Gunstiger opvoedklimaat</i>
Uitvoeringsplan Jeugdwet (2014)
Lokaal actieplan Huiselijk geweld en kindermishandeling

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Werk-en Leerbedrijf NEF	Uitvoering geven aan de Participatiewet.
Veiligheidsregio Fryslân onderdeel GGD Fryslân	Gezondheidsdienst van de Friese gemeenten ter bevordering van de gezondheidssituatie en leefstijl van inwoners.
Sociaal Domein Fryslân	Het doel is de beleidsvoorbereiding ten behoeve van de wettelijke taken op het terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie en de inkoop ten behoeve van de wettelijke taken op deze terreinen doelmatig en kwalitatief hoogwaardig te organiseren.

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân	De gemeenten Achtkarspelen, Dantumadiel, Noardeast-Fryslân en Tytsjerksteradiel en de provincie Fryslân hebben besloten om samen te werken op het gebied van het regionale doelgroepenvervoer en openbaar vervoer in de regio Noordoost Fryslân. Dit om de leefbaarheid te vergroten.

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	2017	396	411
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	2017	96	290
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	2017	7,3	9,7
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2017	1,5	1,0
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2017	0,3	0,4
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO()	Aantal per 10.000 inwoners	2017	510	570

Toelichting uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Personen met een bijstandsuitkering	Het aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	CBS
Lopende re-integratievoorzieningen	Het aantal re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	CBS
Jongeren met jeugdhulp	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	CBS
Jongeren met jeugdbescherming	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	CBS
Jongeren met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar). Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	CBS
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO()	Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen de WMO. Voor de WMO-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde is gebaseerd op 180 deelnemende gemeenten. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	GMSD

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
WMO (maatschappelijke participatie)	445	11.958	-11.513
Toegang zorg en ondersteuning (w.o. Gebiedsteam)	0	574	-574
Inkomensondersteuning	17.425	21.525	-4.100
Participatie	0	13.810	-13.810
Jeugdwet	0	7.288	-7.288
Gezondheid	0	4.141	-4.141
Welzijnswerk	0	1.956	-1.956
Onderwijs (kinderopvang / vve)	354	2.834	-2.480
Totalen voor mutaties reserves	18.224	64.086	-45.862
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0
Geraamd resultaat	18.224	64.086	-45.862

Programma 4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje

Waar gaat programma 4 'Wurk, Bedriuw en Rekreaasje' over?

Portefeuillehouder(s) :
Programmaregisseur : W. Oosterhuis
Programmamanager : Y. Halman

Noardeast-Fryslân staat als nieuwe gemeente voor een grote opgave. Een gerichte economische aanpak moet er toe bijdragen dat de gemeente zich in totaliteit sterk ontwikkelt. In Noardeast-Fryslân zijn van oudsher de sectoren landbouw (met name agrifood), maakindustrie (in het bijzonder de metaalindustrie) en bouwnijverheid sterk aanwezig. Dit zijn de meest stuwende en innovatieve sectoren in de regio. Deze sectoren herbergen vele toppers die wereldwijd koploper zijn maar die bij het grote publiek niet bekend zijn.

In dat licht bezien is het verstandig om extra aandacht voor deze sterke sectoren binnen de gemeente te genereren vanwege hun innovatieve kracht en/of vanwege hun duurzame ontwikkelingspotentie. Het is dan ook noodzakelijk om deze krachten verder te ontwikkelen in samenhang met het onderwijs en de ondernemers. Daarnaast moeten de krachten gebundeld worden om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter te laten aansluiten.

Het faciliteren van het bedrijfsleven in vestigingsmogelijkheden en bereikbaarheid in zijn totaliteit heeft daarbij grote aandacht. Want door de komst van de Centrale As en daarmee een veel betere bereikbaarheid is een duidelijk waarneembare belangstelling voor bedrijfsvestiging op gang gekomen.

Daarnaast dient ingezet te worden op verdere ontwikkelingsruimte voor de bovenregionale positie van Dokkum en de centrumpositie van Kollum voor de leefbaarheid in de gehele gemeente. Ook ontwikkelmogelijkheden voor Hallum zijn in dit kader van belang.

Mogelijk is een insteek op een aantal duidelijke prioritaire onderdelen waarbinnen een aantal thema's van belang zijn als stimulering bedrijvigheid, opwaardering infrastructuur duurzame energie en voorzieningenniveau een te verkiezen strategie.

De gemeente Noardeast-Fryslân kan zich gelukkig prijzen met het gegeven dat ze naast een nationaal park (Lauwersmeer) een werelderfgoed (Waddenzee) en een Nationaal landschap (Noardlike Fryske Wâlden) kent. Zeer waardevolle elementen die een cruciale rol vervullen in het recreatieve en toeristische beleid. In een nog nader uit te werken beleidsplan zal hier met name aandacht voor zijn zeker in relatie tot het ontwikkelen van streekmerken en de reeds bestaande infrastructuur en voorzieningen.

Om de economische kracht en structuur van de gemeente Noardeast-Fryslân te versterken is het tevens van belang om ook regionaal de samenwerking te zoeken. Het gezamenlijk optrekken met andere gemeenten en met de provincie in de vorm van het werken aan de economische versnellingsagenda kan daarbij een stevige impuls betekenen. Immers overheden, bedrijfsleven, kennisinstellingen en onderwijsinstellingen en andere actoren werken aan de totstandkoming van een dergelijk instrument voor Noardeast-Fryslân, die in economische zin moet werken aan het versterken van de economische vitaliteit, het verdienend vermogen van de regio en de leefbaarheid in de kernen op peil te houden.

In dit verband is het mogelijk wenselijk om er naar te streven om ook een kernzone te worden waar rekening mee gehouden dient te worden in het provinciale beleid. Verstandiger is het om te stoppen met de focus op economische kernzones en meer aandacht te vragen voor de ontwikkeling van de rest van Fryslân.

Hoofddoelstelling:

Behouden en streven naar een gezond ondernemersklimaat.

Kerdoelstellingen:

De hoofddoelstelling is nader uitgewerkt naar kerndoelstellingen die hieronder per onderwerp worden beschreven.

Waar gaat programma 4 'Wurk, Bedriuw en Rekreaasje' over?

Onderwerp Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven

Kerdoelen

Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven

Speerpunten:

- aanbod van bedrijventerreinen;
- provinciaal convenant bedrijventerreinen;
- dienstverlening aan en het faciliteren van de ondernemers;
- contacten met ondernemersverenigingen;
- ontsluiting d.m.v. wegen en digitale mogelijkheden;
- op peil houden van werkgelegenheid;
- bedrijven zoveel mogelijk in de dorpen behouden met het oog op de leefbaarheid.

Meer instroom en toeleiding naar werk

Speerpunten:

- mismatch op de arbeidsmarkt;
- re-integratie;
- onderwijs;
- ondernemersbelangen.

Toelichting:

- Door aantrekkende economie is de vraag naar bedrijventerreinen op verschillende plaatsen groot. Dat vraagt om actie en zal er zeker toe bijdragen dat het overleg over het aantal m² bedrijventerreinen weer op scherp komt. Dat zal zeker de nodige spanning op gaan leveren in het overleg met de provincie.
- Daarnaast is door de genoemde economische ontwikkeling de vraag naar personeel sterk gestegen. De instroom vanuit de groep lager opgeleiden neemt gestaag toe maar zou mogelijk nog beter kunnen. Daar zal door gerichte acties een antwoord op gevonden moeten worden.

Onderwerp Verbeteren detailhandel en structuur

Kerdoel

Verbeteren detailhandel structuur

Speerpunten:

- ondernemers;
- ondernemersverenigingen;
- overige maatschappelijke voorzieningen(en combi's);
- ANNO onderzoek;
- winkelvloeroppervlak;
- bereikbaarheid;
- compleetheid detailhandel in de grotere kernen.

Onderwerp Meer toekomstbestendige, Duurzame en innovatieve bedrijvigheid

Kerdoel

Meer toekomstbestendige, duurzame en innovatieve bedrijvigheid

Speerpunten:

- behoud bedrijvigheid;
- versterken sterke sectoren;
- inzet op innovatie als dragende en stuwende kracht.

Onderwerp Een betere uitstraling als aantrekkelijke en gastvrije gemeente om te recreëren en te verblijven

Kerdoel

Een betere uitstraling als aantrekkelijke en gastvrije gemeente om te recreëren en te verblijven

Waar gaat programma 4 'Wurk, Bedriuw en Rekreaasje' over?

Speerpunten:

- ondernemersklimaat;
- marketing en promotie;
- verblijfsaccommodaties;
- recreatieve infrastructuur;
- toeristische voorzieningen.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten
401.1	Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven	
	Het aantal verkochte bedrijfskavels moet in de periode 2019-2022 toenemen met 25%.	Inzet van Bedrijvencontact- functionarissen en communicatie.
	Het realiseren van toename bedrijfsterreinen van 3% in het convenant.	In regionaal verband het convenant regelen.
	Alle bedrijventerreinen in de periode 2019-2022 aansluiten op glasvezel.	Afspraken maken met Kabel Noord over de mogelijke aansluiting op de glasvezel.
	Het aantal bedrijfsbezoeken door de bedrijfscontactfunctionaris (BCF) per jaar vast te leggen in een plan van aanpak.	Realiseren van bedrijfsbezoeken door de BCF.
	Het aantal gecombineerde bedrijfsbezoeken (collegeleden en BCF) vast leggen in Plan van Aanpak (PvA).	Regelen van combi bezoeken door de contactfunctionaris.
	Onderzoek naar nieuwe ontsluitingswegen in Dokkum en Kollum in periode van 2019-2022.	Mogelijk in regionaal verband aansluiting zoeken bij de provinciale mobiliteit studie.
401.2	Meer instroom en toeleiding naar werk	
	De werkgelegenheid voor de laaggeschoolde arbeidskrachten en ouderen groeit met 1% per jaar in de periode van 2019 - 2022.	Hoe mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt weer goed functionerende werknemers kunnen worden, op basis van de eigen inzet van mensen, maar ook van de bedrijven.
	Betere aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt realiseren in het kader van de regiodeal Noordoost Friesland.	Meer zicht krijgen op mensen die werk zoeken, is nodig om over meer arbeidskrachten te beschikken.
	Stimuleren en mede organiseren van een traject van leven lang leren.	Inzet van de gouden driehoek om een sluitende keten te vormen voor arbeids bemiddeling en toeleiding.
402	Verbeteren detailhandel en structuur	
	Het in stand houden van het winkelaanbod voor de dagelijkse boodschappen in de kernen van NEF.	In voorkomende gevallen een actievere houding als het gaat om de leegstand in één van de kernen.
	Op basis van het in ANNO verband opgesteld onderzoeksrapport nagaan hoe in de grotere kernen het complete winkelaanbod te behouden is in het belang van de totale regio.	Nadere uitwerking van het detailhandels beleid.
403	Meer toekomstbestendige, duurzame en innovatieve bedrijvigheid	
	Door een grote mate van samenwerking tussen bedrijven, onderwijs en overheid een hogere uitstroom vanuit het onderwijs naar bedrijven in drie stuwende bedrijfssectoren stimuleren.	Het vormen van samenwerkingsclusters van bedrijven en onderwijsinstellingen in de sectoren bouw, metaal en agrifood in 2019 en 2020.
		Uitbouwen van meer samenwerkingsclusters in nader te bepalen bedrijfssectoren in 2021 en 2022.
		Activiteiten vanuit de agenda van de regiodeel uitvoeren.
	Meer duurzaamheid in de sectoren bouw, metaal en agrifood.	Bedrijven stimuleren meer duurzaamheidsmaatregelen te nemen.
404	Een betere uitstraling als aantrekkelijke en gastvrije gemeenten om te recreëren en te verblijven	
	Meer toeristische en recreatieve voorzieningen in het Lauwersmeer-gebied, Waddengebied realiseren in de periode 2019-2022.	Inzet Rondje Lauwersmeer (o.a. Hoek van de Bant, Kollumeroord, Dokkumer Nieuwe Zijlen).

Nr	Smartdoelen	Activiteiten
		Onderzoek naar bevaarbaarheid van op- en trekvaarten in Noardeast- Fryslân*
		Participatie in projecten Waddenkust (Holwerd aan zee, Sense of place. Bevaarbaar maken route Lauwersmeer – Dokkum (project Súd Ie)*.
	Dokkum en Kollum beter en meer ontwikkelen tot toeristische en recreatieve centra in de periode 2019-2022.	Ontwikkeling Harddriverspark. Kollum Watersportdorp fase 2 (deels)*
	Meer werkgelegenheid bij recreatief-toeristische bedrijven in de periode 2019-2022.	Opstellen visie Recreatie en Toerisme en investeringsagenda regio Noordoost -Fryslân. Promoten en verbinden van landschap, water, cultuurhistorie en recreatief-toeristische voorzieningen.
		*Zijn onderdeel van Waterrecreatievisie Noordoost Fryslân.

Onderwerp beleidsdocumenten
<i>Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven</i>
Convenant bedrijventerreinen Noordoost Fryslân
Agenda Netwerk Noordoost Fryslân 2016 – 2020
<i>Verbeteren detailhandel en structuur</i>
Inventarisatie detailhandel Noordoost Friesland
Agenda Netwerk Noordoost Fryslân 2016 – 2020
<i>Meer toekomstbestendige, duurzame en innovatieve bedrijvigheid</i>
Op weg naar een versnellingsagenda; Regiodeal Noordoost Fryslân
<i>Een betere uitstraling als aantrekkelijke en gastvrije gemeente om te recreëren en te verblijven</i>
Land en water verbonden; Toekomstbeeld en Strategische visie Waterrecreatie Noordoost Fryslân 2025
Land en water verbonden; Uitvoeren Waterrecreatievisie Noordoost Fryslân
Agenda Netwerk Noordoost Fryslân II 2016-2020
Agenda Netwerk Noordoost II met bijlagen en opgaven
Meerjarenplan 2016-2019 Stichting Regiomarketing en Toerisme Noordoost Fryslân
Jaarplan 2018 Stichting Regiomarketing en Toerisme Noordoost Friesland
Toekomstplan 2020 De Marrekrite
Beleidsbrief Economie van de gastvrijheid provincie Fryslân (2016)
Lauwersmeer presentatie 22-11-2012
Actieplan Noordoost aan het Wad 1 (2016)
Het Waddengebied een cultuurlandschap van wereldklasse
Investeringskader Waddengebied 2016-2026
Meerjarenprogramma Investeringskader Waddengebied 2018 en verder
Masterplan Waterfront Dokkum (2011)
Merk Fryslân: Strategisch Marketingplan 2015-2018
Zwerven door Fryslân: Plan van Aanpak Integratie Toeristische Basisinfrastructuur Fryslân (2015)
Toeristische ontwikkeling en ontsluiting Wetterwâlden-Bûtenfjild
Toeristisch programma Friese Wadden: Horizon 2013-2020
Toeristisch programma Friese Wadden: Horizon 2013-2020; Projectenboek

Onderwerp reguliere activiteiten
Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven
Verbeteren detailhandel en structuur
Meer toekomstbestendige, duurzame en innovatieve bedrijvigheid
Een betere uitstraling als aantrekkelijke en gastvrije gemeente om te recreëren en te verblijven
Het op peil houden en versterken van de recreatieve en toeristische infrastructuur (water en land)
Marketing en gastheerschap van de regio (via subsidie Stichting Regiomarketing en Toerisme)
Harmonisatie van regelgeving binnen de Noordoost-Friese gemeenten op het gebied van recreatie en toerisme
Beoordelen, verlenen en vaststellen van subsidies op het gebied van recreatie en toerisme
Het houden van overleggen met stakeholders en het afleggen van bedrijfsbezoeken
Ondersteunen van recreatieve en toeristische ondernemers bij het realiseren van hun plannen
Advisering over recreatieve en toeristische vraagstukken

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Marrekrite	De Marrekrite behartigt binnen de opgedragen taken de gemeenschappelijk belangen van de colleges, met als doel een evenwichtige en gecoördineerde ontwikkeling van de recreatie in de provincie Fryslân, rekening houdende met de belangen van natuur en landschap
Bedrijvencentrum Dokkum	Opgericht door de ondernemers van de Vereniging van Handel en Industrie Dokkum en Omgeving in samenwerking met de gemeente Noardeast-Fryslân. Doel is het aanbieden van betaalbare ruimten voor startende ondernemers.
IJswegencentrale	Opgericht met als doel het organiseren van schaatstochten in de regio bij voldoende ijsdikte.

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Functiemenging	%	2017	44,0	52,4
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	2017	142,6	139,7
Niet-Sporters	%	2016	61,3	48,7
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	2017	567,4	758,2
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2015	5,69	6,58
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2017	65,7	66,7
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2015	1,61	1,52

Toelichting uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Functiemenging	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel banen als woningen. % / Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	LISA
Vestigingen (van bedrijven)	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	LISA
Niet-Sporters	Het percentage inwoners dat niet sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)
Banen	'Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar. Gewogen gemiddelde DFK gemeenten	LISA
Kinderen in uitkeringsgezin	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering rond moet komen. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Netto arbeidsparticipatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	CBS
Werkloze jongeren	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar). Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
Economie en werkgelegenheid	132	1.389	-1.258
Recreatie en toerisme	499	319	180
Totalen voor mutaties reserves	631	1.708	-1.078
Toevoegingen aan reserves	0	57	-57
Onttrekkingen aan reserves	117	0	117
Geraamd resultaat	748	1.765	-1.017

Programma 5: Wenjen en Omjouwing

Waar gaat programma 5 'Wenjen en Omjouwing' over?

Portefeuillehouder(s) :
Programmaregisseur : W. de Vries
Programmamanager : B. Schat

Inleiding:

In Noardeast-Fryslân is de bevolking aan het krimpen en de bevolkingssamenstelling sterk aan het veranderen. Dat vraagt aandacht van de gemeente op veel onderwerpen, waaronder de woningmarkt. Wonen is een eerste levensbehoefte en is erg bepalend voor de leefbaarheid. De overheid, de gemeente niet in de laatste plaats, heeft en houdt onvermijdelijk een grote invloed op het voorzien in die behoefte. Het zal de komende periode een prominent onderwerp van aandacht zijn. Door krimp en veranderde woonbehoeften is de vraag veranderd. Het aanbod is daar nog onvoldoende op aangepast. De komende jaren wordt het belangrijk om dat te verbeteren. Iedereen moet goed, duurzaam en passend, waar mogelijk levensloop- en toekomstbestendig, in zijn woonbehoefte kunnen voorzien. We willen dat samen met o.a. de woningcorporaties gaan realiseren.

In Noardeast-Fryslân is behoud en versterking van leefbaarheid van belang om ondanks de krimp aantrekkelijk te blijven voor bewoners en bezoekers. De ruimtelijke kwaliteit van onze omgeving krijgt daarom hoge prioriteit. Bij het inrichten van de omgeving moeten gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde in goede balans worden gebracht. Ruimtelijke kwaliteit vraagt naast ecologische, economie, sociaal-ruimtelijke aspecten ook aandacht voor onze gebouwde omgeving. We willen graag behouden wat waardevol is en de eigenheid en identiteit van onze dorpen en stad mee bepaalt, maar ook vervallen en beeldverstorende elementen zo veel mogelijk opruimen.

Een belangrijke opgave voor de komende periode is ook om onze lokale samenleving duurzamer te maken. We hebben ons daar in ANNO-verband eerder al aan gecommitteerd. We willen daar als gemeente zelf het goede voorbeeld in geven. De inwoners, bedrijven en instellingen moeten bewust worden gemaakt van de noodzaak tot verduurzaming en de mogelijkheden daartoe.

Hoofddoelstelling:

Behouden en versterken van een aantrekkelijke, identiteitsbewuste en toekomstbestendige woon- en leefomgeving

Kerndoelstellingen:

De hoofddoelstelling is nader uitgewerkt naar kerndoelstellingen die hieronder per onderwerp worden beschreven.

Onderwerp Wonen

Kerndoel

Het verbeteren van toekomstbestendig wonen, waarbij alle doelgroepen op de woningmarkt hun woonwensen kunnen realiseren

Speerpunten:

- match op de woningmarkt;
- vraaggerichtheid;
- bediening van doelgroepen;
- inspelen op demografische ontwikkelingen.

Onderwerp Duurzaamheid

Kerndoel

In 2030 is Noordoost Fryslân een regio die volhoudbaar voorziet in haar behoefte qua energie, voedsel, producten en diensten

Waar gaat programma 5 'Wenjen en Omjouwing' over?

Speerpunten:

- voorbeeldgedrag;
- gedragsbeïnvloeding;
- verduurzaming energieproductie;
- duurzaamheid in de fysieke leefomgeving.

Onderwerp Ruimtelijke kwaliteit, RO, bouwen

Kerdoel

De fysieke leefomgeving wordt dusdanig functioneler en aantrekkelijker ingericht, dat de cultuurhistorische waarden op een hoger niveau worden beschermd en de belevingswaarden en de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving worden versterkt

Speerpunten:

- focus op integrale benadering ruimtelijke kwaliteit;
- nadrukkelijker koppeling ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid;
- wegnemen kwaliteitsverstoringen;
- behoud en versterking gebiedseigen kwaliteiten.

Onderwerp Afval

Kerdoel

Meer toepassen van de uitgangspunten van de circulaire economie

Speerpunt:

- het sluiten van grondstofketens, door gebruik te maken van hernieuwbare grondstoffen en door de grondstoffen, onderdelen en producten te hergebruiken.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten
501	Het verbeteren van toekomstbestendig wonen, waarbij alle doelgroepen op de woningmarkt hun woonwensen kunnen realiseren	
	De aansluiting van het woningaanbod op de kwalitatieve vraag is verbeterd met 20% op de woningmarktmonitor.	Jaarlijkse prestatieafspraken tussen gemeente(n), corporaties en Bewonersraad. Bij onderhandelingen met corporaties betaalbaarheid en beschikbaarheid sociale huur zekerstellen. Uniformeren afspraken gemeenten en corporaties over herstructurering. Uitrol Dom 2-projecten: verbetering particuliere woningvoorraad. Activiteiten regionale agenda wonen (ANNO). Kavelstrategie vastleggen waarmee maatwerk mogelijk is. Financiële stimulansen mogelijk maken en toepassen. Aanpak verrommeling en verpaupering dorpen (huur- en koopwoningen) in samenwerking met Thús Wonen en gebiedsteams. Actualiseren Woonbeleid. Promotie van en stimuleren van toekomstbestendig wonen door faciliteren en stimuleren van vernieuwende woonconcepten. Bij het beoordelen van woningbouwplannen worden duurzaamheid, ecologie, welstand en natuur als vaste afwegingselementen opgenomen

Nr	Smartdoelen	Activiteiten
		in de integrale afweging.
	De langdurige leegstand, gedefinieerd volgens de woningmarktmonitor, neemt niet verder toe.	Monitoren woningvoorraad, o.a. realisatie plannen en leegstand. Uniformeren afspraken gemeenten en corporaties over herstructurering Uitvoeren vastgestelde herstructureringsprojecten. Jaarlijkse prestatieafspraken tussen gemeente(n), corporaties en Bewonersraad. Uitrol Dom 2-projecten: verbetering particuliere woningvoorraad. Actualiseren Woonbeleid.
	In elk van de samenstellende NEF-gemeenten (3 gebieden) wordt een pilot vernieuwende woonconcepten gerealiseerd.	Drie pilots vernieuwend woonconcept opzetten en tot uitvoering brengen
502	In 2030 is Noardeast Fryslân een regio die volhoudbaar voorziet in haar behoefte qua energie, voedsel, producten en diensten.	
	De gemeente Noardeast-Fryslân voorziet in 2022/23 voor 20% op duurzame wijze in haar eigen energiebehoefte.	
	Energieconsumenten zijn zich bewuster van hun energiegebruik en de consequenties voor milieu en samenleving, en zijn gemotiveerd tot duurzaam energiegebruik en besparing.	Opzetten en uitvoeren van een communicatieprogramma. Opzetten en uitvoeren van gerichte projecten
	Door voorbeeldgedrag van bestuur en apparaat over het volledige spectrum van duurzaamheid wordt de lokale samenleving tot duurzamer gedrag aanzet.	
	De biodiversiteit wordt verbeterd, op de schaal van 10 met 1 punt, gemeten aan de hand van herhaald ecologisch onderzoek.	
503	De fysieke leefomgeving wordt dusdanig functioneler en aantrekkelijker ingericht, dat de cultuurhistorische waarden op een hoger niveau worden beschermd en de beleevingswaarden en de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving worden versterkt.	
	Herstructurerings- en transformatiegebieden zijn in 2019 geïnterpreteerd, geprioriteerd en daarvan wordt jaarlijks 10 % aangepakt.	Nieuwe structuurvisie bebouwde gebieden Noardeast-Fryslân en Dantumadiel. Opstellen projectenlijst ruimtelijke projecten bebouwde gebieden Noardeast-Fryslân en Dantumadiel. Opstellen bestuurlijke prioriteitenlijst ruimtelijke projecten. Opstellen uitvoeringsprogramma ruimtelijke projecten bebouwde gebieden Noardeast-Fryslân en Dantumadiel.
	Woningen en gebouwen zonder cultuurhistorische waarde en met een beeldverstorende invloed op de omgeving, die langer leeg hebben gestaan dan 10 jaar, waarvoor geen zicht is op herinvulling, zijn gesloopt.	Inventarisatie leegstaande woningen en gebouwen en inventarisatie leegstandsduur en ruimtelijke kwaliteitswaarde. Opstellen van prioriteitenlijst op basis van sloopurgentie. Opstellen sloopstimuleringsregeling
	Ruimtelijke kwaliteit is in alle gevallen integraal onderdeel van de belangenafweging bij de	Alle in 2019 in voorbereiding te nemen projecten in de fysieke leefomgeving worden voorzien van

Nr	Smartdoelen	Activiteiten
	ontwikkeling van ruimtelijk beleid en bij planontwikkeling en –uitvoering.	paragraaf ruimtelijke kwaliteit.
	De ruimtelijke kwaliteit van de woonomgeving is verbeterd met 5 % op de leefbarometer.	
	Behoud van beschermingswaardige gebouwen en structuren.	Opstellen van ruimtelijke kwaliteitskaarten per kern. Maken PvA voor opstellen dorpsbiografieën in Noardeast-Fryslân en Dantumadiel. DOM's (uitwerken). Bij ruimtelijk beleid, ruimtelijke ingediende plannen wordt in alle planontwikkeling en beoordeling van gevallen kennis over cultureel erfgoed ingeschakeld. Bij karakteristieke panden en monumenten wordt tijdens bouwwerkzaamheden altijd tussentijds gecontroleerd.
504	Meer toepassen van de uitgangspunten van de circulaire economie.	
	Verhogen van het scheidingspercentage van het huishoudelijk afval, conform het nog vast te stellen grondstoffenplan.	

Onderwerp beleidsdocumenten
Wonen
Beleidsvisie wonen
Prestatieafspraken
Duurzaamheid
Energietransitie ANNO Uitvoeringsprogramma 2017-2020
Ruimtelijke kwaliteit / RO / bouwen
Structuurvisies binnen DDFK
Structuurvisie bundelingsgebied Regiostad Dokkum
Binnenstadvisie Dokkum
Beeldkwaliteitsplannen
Afval

Onderwerp reguliere activiteiten
Wonen
Woningbouwprogrammering
Vorbereiden prestatieafspraken woningbouwcorporaties
Adviseren in ruimtelijke processen en procedures
Subsidieadviezen
Adviseren bij herstructureringsopgaven
Duurzaamheid
Adviseren andere disciplines
Ruimtelijke kwaliteit / RO / bouwen
Eigen gemeentelijke ruimtelijke opgaven begeleiden
Ruimtelijk adviseren in vergunningprocedures
Opstellen ruimtelijke onderbouwingen
Begeleiden ontheffings- en bestemmingsplanprocedures

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Welstandszorg Hûs en Hiem	Het voorzien van de gemeenten in de welstandsadviesing als bedoeld in de Woningwet en adviesing over de toepassing van de Monumentenwet

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing	De FUMO is de Friese vertaling van de landelijk in te stellen Regionale Uitvoeringsdiensten. Doel is kwaliteitsverbetering en verhoging van de efficiency van de uitvoering van wettelijke milieutaken van gemeenten en provincie.
Stichting monumentenbehoud	Het instandhouden en beschermen van de monumenten als bedoeld in de monumentenwet.

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	2016	177	189
Hernieuwbare elektriciteit	%	2016	37,5	12,6
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	2017	153	216
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2016	7,2	7,2
Demografische druk	%	2018	79,8	69,6

Toelichting uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Omvang huishoudelijk restafval	De hoeveelheid restafval per jaar per bewoner (in kg). Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	CBS
Hernieuwbare elektriciteit	Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	RWS
Gemiddelde WOZ waarde	De gemiddelde WOZ-waarde van woningen. In duizenden euro's / Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	CBS
Nieuw gebouwde woningen	Het aantal nieuwbouwwoningen per 1.000 woningen. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	Basisregistratie adressen en gebouwen
Demografische druk	De som van het aantal personen van 0 tot 15 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 15 tot 65 jaar / Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	CBS

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
Ruimtelijke ontwikkeling / ruimtelijke kwaliteit	347	989	-641
Wonen	1.055	1.893	-838
Milieu	14	1.388	-1.374
Afvalbeleid en afval inzameling	5.583	4.126	1.456
Totalen voor mutaties reserves	6.999	8.396	-1.397
Toevoegingen aan reserves	0	16	-16
Onttrekkingen aan reserves	451	0	451
Geraamd resultaat	7.449	8.412	-962

Programma 6: Iepenbiere Romte

Waar gaat programma 6 'lepenbiere Romte' over?

Portefeuillehouder(s) :
Programmaregisseur : J. Talma
Programmamanager : G. van Oudenaarden

Inleiding

Het beheer van de openbare ruimte is van oudsher een belangrijke kerntaak van de gemeente. Voor het welbevinden van zowel onze inwoners als andere gebruikers is het van belang dat er wordt gezorgd voor een goed onderhouden, leefbare, duurzaam ingerichte, veilige en gezonde openbare ruimte.

Een onderdeel van de openbare ruimte betreft de riolering. Het beleid en de ontwikkelingen op het gebied van riolering worden binnenkort vastgelegd in het nieuwe Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Het is een beleidsmatig en financieel document over de gemeentelijke watertaken en een hulpmiddel om goede beleidsafwegingen te maken op het terrein van de zorgplicht voor afvalwater, hemelwater en grondwater in relatie tot de bescherming van de bodem- en waterkwaliteit.

Uitvoering van de maatregelen uit het GRP zorgt ervoor dat de inzameling en het transport van afvalwater effectief blijft verlopen. Hiermee wordt voorkomen dat er schade aan het milieu ontstaat en er overlast voor de bewoners is en dat de volksgezondheid wordt gewaarborgd.

Verder moet de kwaliteit van de openbare ruimte doelmatig worden beheerd. Vooral nu het beheersniveau van de kapitaalgoederen is vastgelegd, moet het planmatig beheer worden afgestemd met het financiële kader. Daarnaast speelt de ontwikkeling mee dat bewoners en bedrijven meer verantwoordelijk worden voor de inrichting en beheer van de openbare ruimte. Binnen dit programma liggen er mogelijkheden om het beheer van de openbare ruimte op onderdelen over te dragen aan onze inwoners (burgerparticipatie). In dat geval neemt de gemeente een andere rol aan: van presteren en regisseren naar stimuleren of zelfs faciliteren. Dit moet de komende jaren verder worden uitgewerkt, ook met betrekking tot de financiële consequenties op lange termijn.

Duurzaamheid is een breed begrip dat ook bij de inrichting van de openbare ruimte een rol speelt. In dit programma worden stappen gezet om over diverse duurzaamheidsthema's afspraken met betrokkenen en belanghebbenden te maken. Daarnaast is de gemeente als opdrachtgever ook nadrukkelijk aan zet om de duurzaamheidsdoelstellingen mee te nemen in de aanbesteding en uitvoering.

In dit programma wordt ook aandacht besteed aan het onderwerp Verkeer en mobiliteit. We zetten ons in voor een veilige, aantrekkelijke en duurzame bereikbaarheid van alle mogelijke bestemmingen voor bewoners, ondernemers en gasten van onze gemeente. In grote lijn gaan de doelstellingen over de verkeersstructuur en over verkeersveiligheid.

Hoofddoelstelling:

Zorgen voor een goed onderhouden, leefbare, duurzaam ingerichte, veilige en gezonde openbare ruimte voor onze inwoners en andere gebruikers.

Kerdoelstellingen:

De hoofddoelstelling is nader uitgewerkt naar kerndoelstellingen die hieronder per onderwerp worden beschreven.

Onderwerp Het beter functioneren van rioolsystemen

Kerdoel

Het beter functioneren van rioolsystemen

Speerpunten:

- de rioolsystemen beschikken over voldoende afvoer- en bergingscapaciteit;

Onderwerp Instandhouden c.q. realiseren van de vastgestelde onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte

Kerdoel

Waar gaat programma 6 'Iepenbiere Romte' over?

Instandhouden c.q. realiseren van de vastgestelde onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte.

Speerpunten:

- voor het beheer van kapitaalgoederen zijn separaat kwaliteitsniveaus vastgesteld.

Onderwerp Realiseren van een duurzame inrichting van de openbare ruimte

Kerdoel

Realiseren van een duurzame inrichting van de openbare ruimte.

Speerpunten:

- in Noardeast-Fryslân is er sprake van een gezond, aantrekkelijk en duurzaam landschap.

Onderwerp Verkeer/mobiliteit

Kerdoel

Het verkeerssysteem is doelmatig, aantrekkelijk en veilig en voldoet aan de behoefte van verkeersdeelnemers.

Speerpunten:

- doorgaande verbetering van de verkeersveiligheid;
- verminderen van reistijd;
- comfort verbeteren;
- ketenmobiliteit;
- elektrisch rijden.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten
601	Het beter functioneren van rioolsystemen	
	De rioolstelsels kunnen de maatgevende neerslaggebeurtenis Bui08 verwerken. (n.a.v. Stresstest).	De berging in rioolstelsels wordt geoptimaliseerd.
		De openbare ruimte wordt zo ontworpen, dat overtollig water bovengronds kan worden afgevoerd.
		Daar waar doelmatig, wordt schoon hemelwater afgekoppeld van het vuilwaterrioolstelsel.
		Basisrioleringsplannen worden hydraulisch doorgerekend met bui8 en getoetst aan bui10.
		Toepassen van real time controle in rioolgemaal.
		Het vervangen van het huidige telemetriesysteem (op afstand melden en oplossen van storingen).
602	Instandhouden c.q. realiseren van de vastgestelde onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte	
	De kapitaalgoederen beheren volgens afgesproken kwaliteitsniveau.	Periodiek laten wij een extern bureau onze buitenruimte schouwen. Dit is een objectieve beoordeling aan de hand van landelijke normen en betreft voornamelijk de verzorging staat van het dagelijks onderhoud.
	Het op orde brengen van het kapitaalgoederenbeheer. Zoals reeds genoemd is het kapitaalgoederenbeheer vastgesteld op basis van een QuickScan. Zowel de jaarlijkse kosten als het meerjarenperspectief is hier op gebaseerd. De nadere uitwerking van het planmatig beheer van de kapitaalgoederen moet worden getoetst aan dit financiële kader en waar nodig moet bijstelling plaats vinden.	Inspecteren van areaal en kwaliteit van alle kapitaalgoederen.
		Actualiseren van beheersystemen.
		Actualiseren van beheer en vervangingsplannen.
	Het opstellen van één gemeentelijke basis- en beheerkaart.	Het aanbrengen van een koppeling tussen de BGT kaart en de beheerkaart GBI.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten
	Een leefomgeving met minder zwerfafval en onkruid in openbaar gebied.	Stimulering en facilitering van initiatieven met betrekking tot zwerfafval binnen de dorpen door middel van beschikbaar stellen van materiaal en beloning van de geleverde inspanningen. Onderzoek naar efficiëntere vorm van onkruidbestrijding (pilot).
603	Realiseren van een duurzame inrichting van de openbare ruimte	
	Er worden samen met betrokkenen en belanghebbenden afspraken gemaakt op thema's als landschapsbeheer, verkeersveiligheid, vergroten biodiversiteit, klimaatadaptatie, Circulaire Economie, energiebesparing en fossielvrije energie.	
604	Verkeer/mobiliteit	
	De gemeente draagt naar vermogen bij aan de ambitie van Fryslân zodat er in 2025 minder verkeersdoden en ernstige verkeersgewonden zijn.	
	Stimuleren fietsverkeer door optimaliseren van het fietsnetwerk en het fietsparkeren.	
	Zodanig faciliteren van oplaadvoorzieningen voor elektrische voertuigen, zodat gelijke tred wordt gehouden met de maatschappelijke ontwikkelingen.	
	Verbetering van de ketenmobiliteit van alle vormen van vervoer zoals het openbaar vervoer om de bereikbaarheid te verbeteren, zodanig dat wordt voldaan aan de verplaatsingsbehoefte van de verkeersdeelnemers.	
	Samen met verenigingen voor dorpsbelangen en inwoners:	
	Aanpak knelpunten onderliggend wegennet Centrale As.	
	Aanpak andere knelpunten.	
	Aanpak onveilige wegenstructuren.	
	Aansluitend op upgrading onderhoudsniveau daadwerkelijk oppakken verbeteringen.	

Onderwerp beleidsdocumenten
<i>Het beter functioneren van rioolsystemen</i>
Gemeentelijke rioleringsplannen
Meetplan riolering (in ontwikkeling)
<i>Instandhouden c.q. realiseren van de vastgestelde onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte</i>
Quick scan kapitaalgoederen en beleid onderhoudsniveau kapitaalgoederen (PPN 2017)
Groenbeleids- en beheersplannen
Beleidsplannen openbare verlichting
Wegenbeleids- en beheersplannen
Baggerplannen
<i>Realiseren van een duurzame inrichting van de openbare ruimte</i>
Intentieverklaring Dark Sky Waddengebied
Biodiversiteitsbeleid (in ontwikkeling)
<i>Verkeer/mobiliteit</i>
Manifest verkeersveiligheid (2015)

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
GR Leer-Werkbedrijf Noard East Fryslân	Instandhouden c.q. realiseren van de vastgestelde onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte.

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	2015	11	8
Overige vervoersongevallen met een gewonde(fietser)	%	2015	9	9

Toelichting uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	Als aandeel van het totaal aantal gevallen dat leidt tot een ziekenhuisopname. % Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	VeiligheidNL
Overige vervoersongevallen met een gewonde(fietser)	Aandeel van het totaal aantal ongevallen dat leidt tot een ziekenhuisopname. % Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	VeiligheidNL

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
Verkeer en vervoer / Mobiliteit	413	624	-211
Beheer openbare ruimte	5.255	14.315	-9.059
Beheer en onderhoud sportvelden en gebouwen	855	3.936	-3.081
Beheer en onderhoud begraafplaatsen	392	556	-164
Totalen voor mutaties reserves	6.915	19.431	-12.516
Toevoegingen aan reserves	0	1.236	-1.236
Onttrekkingen aan reserves	833	0	833
Geraamd resultaat	7.748	20.667	-12.919

Algemeene dekkingsmiddels

Waar gaat 'Algemeene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien' over?

Algemeene dekkingsmiddels

Op grond van het besluit begroting en verantwoording worden de algemene dekkingsmiddelen in de gemeentelijke begroting apart zichtbaar gemaakt.

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit:

Lokale heffingen

Dit zijn opbrengsten uit de gemeentelijke belastingen en heffingen en de daarmee samenhangende uitvoeringskosten voor de WOZ, de heffing en de invordering.

Algemene uitkeringen

Gemeenten ontvangen geld van het Rijk om hun taken uit te voeren. Een deel van dit geld komt uit het Gemeentefonds en wordt uitgekeerd in de vorm van algemene uitkeringen, dit is inclusie de decentralisatie uitkering sociaal domein.

Dividend

Hier wordt de opbrengst (dividend) uit de deelnemingen in Eneco en de BNG verantwoord.

Overige algemene dekkingsmiddelen

Onder de overige algemene dekkingsmiddelen is het taakveld treasury en de overige baten en lasten (stelposten) verantwoord.

Overhead

In het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV wordt onder artikel I, tweede lid onder I de definitie overhead nader gedefinieerd. In de toelichting van het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV is de definitie voor overhead van Vensters voor Bedrijfsvoering gehanteerd als uitgangspunt voor de definitie van overhead binnen het BBV. De Commissie BBV heeft als taak om duidelijkheid te verschaffen wanneer de toepassing van deze definitie in de praktijk tot vragen leidt. Dit heeft geleid tot een notitie overhead waarin beschreven is wat wel en wat niet onder de overhead valt.

Overhead bestaat in elk geval uit:

1. leidinggevenden primair proces (hiërarchisch).
2. financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie.
3. P&O / HRM.
4. inkoop (incl. aanbesteding en contractmanagement).
5. interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie (KCC).
6. juridische zaken.
7. bestuurszaken en bestuursondersteuning.
8. informatievoorziening en automatisering (ICT).
9. facilitaire zaken en Huisvesting.
10. documentaire Informatie Voorziening (DIV).
11. managementondersteuning primair proces.

Heffing VPB

Voor een zeer groot aantal activiteiten van de gemeente Noardeast-Fryslân geldt dat niet voldaan is aan de ondernemingscriteria en dat deze niet belasting- en aangifteplichtig zijn voor de VPB. Voor veel activiteiten geldt dat ofwel sprake is van het aanbieden van een collectief goed (geen deelname economische verkeer) of sprake is van structureel verlieslatende activiteiten.

Voor zover en voor zolang geen sprake is van een aangifteplicht behoeft de gemeente voor deze activiteiten geen fiscale administratie in te richten. Zo hoeven geen jaarlijkse fiscale balans en aangifte te worden opgesteld, geen vermogensetikettering plaats te vinden (toerekenen van balansposten aan de fiscale administratie) en geen openingsbalans naar de waarde in het economische verkeer te worden opgesteld.

Waar gaat 'Algemene dekkingsmiddelen, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien' over?

Behoudens het grondbedrijf oefent de gemeente op dit moment geen activiteiten uit die leiden tot een verwachte belastingplicht. De opbrengsten van deze activiteiten worden opgenomen in de aangifte VPB. Tevens dient het aan deze activiteiten toe te rekenen vermogen te worden gewaardeerd op de fiscale openingsbalans. Het te betalen bedrag aan VPB op het resultaat behaald met de grondexploitaties is op korte termijn beperkt, tenzij een enorm herstel in de vastgoedmarkt optreedt.

Tarief VPB

De tarieven voor de vennootschapsbelasting in 2015, 2016, 2017 en 2018 zijn:

Voor het deel van het belastbare bedrag	Tarief
tot en met € 200.000	20,0%
boven € 200.000	25,0%

Ontwikkelingen VPB:

Het nieuwe kabinet draait in het regeerakkoord deze schijfverlenging terug, zodat ook na 2017 de schijfgrens € 200.000 bedraagt. In plaats daarvan worden de tarieven van 20% en 25% in de vennootschapsbelasting stapsgewijs verlaagd naar 16% en 21%. Die tariefsverlaging zal moeten starten vanaf 2019. In schema betekent het voorstel van het nieuwe kabinet het volgende:

Voorstel tarief vennootschapsbelasting:

Voor het deel van het belastbare bedrag	2019	2020	2021
tot en met € 200.000	19%	17,5%	16%
boven € 200.000	24%	22,5%	21%

Let wel, de stapsgewijze tariefsverlaging naar uiteindelijk 16% en 21% in 2021 is aangekondigd in het regeerakkoord, maar moet nog worden opgenomen in een wetsvoorstel waarmee vervolgens de Tweede en Eerste Kamer moeten instemmen.

Onvoorzien

Op grond van het besluit begroting en verantwoording worden de gereserveerde middelen voor structureel onvoorzien apart zichtbaar gemaakt in de begroting.

Mutaties in de reserves

Op grond van het besluit begroting en verantwoording worden de mutaties in de algemene- en bestemmingsreserves apart zichtbaar gemaakt in de begroting.

De mutaties in de reserves die een relatie hebben met een specifiek programma zijn opgenomen onder het desbetreffende programma zodat per programma een resultaat voor en na bestemming zichtbaar is.

Onder algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien vinden rentetoevoegingen plaats aan de algemene reserve en de reserve bouwgrondexploitatie.

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
NV Kabeltelevisie Noordoost Friesland	De gemeente is aandeelhouder voor 54,85%
Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog BV	De gemeente is aandeelhouder voor 45%
NV Eneco Beheer	De gemeente is aandeelhouder in de vorm van dividend in natura.
NV Stedin Groep	De gemeente is aandeelhouder.
NV Afvalsturing Friesland (Omrin)	De gemeente is aandeelhouder.
NV Bank Nederlandse Gemeenten	De gemeente is aandeelhouder.
Stichting Dataland met een BV	De gemeente heeft certificaten, dit is te vergelijken met aandelen.

Uniforme beleidsindicatoren	Eenheid	Periode	Gemeente Noardeast-Fryslân	Nederland
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	2018	670	649
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2018	744	721

Toelichting uniforme beleidsindicatoren:

Uniforme beleidsindicatoren	Toelichting	Bron
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	COELO
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten. Gewogen gemiddelde voormalige DFK gemeenten	COELO

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Baten	Lasten	Saldo
Lokale heffingen	11.596	268	11.328
Algemene uitkering	86.759	301	86.457
Dividend	781	35	746
Overige algemene dekkingsmiddelen	3.043	3.318	-275
Overhead	807	18.351	-17.544
Heffing VPB	0	4	-4
Onvoorzien	0	94	-94
Totalen voor mutaties reserves	102.985	22.370	80.615
Toevoegingen aan reserves	0	7.048	-7.048
Onttrekkingen aan reserves	1.520	0	1.520
Geraamd resultaat	104.505	29.418	75.087

Geprognotiseerde balans per 31 december

ACTIVA						
bedragen x € 1.000	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	7.142	6.799	6.476	6.152	5.838	5.523
Materiële vaste activa	104.931	115.889	114.553	112.956	109.178	105.099
Financiële vaste activa	7.985	7.490	7.158	6.856	6.579	6.298
Totaal vaste activa	120.058	130.178	128.187	125.964	121.595	116.920
Viottende activa						
Voorraden	4.227	1.637	-301	-2.857	-3.155	-3.652
Uitzettingen met looptijd < 1 jaar	46.847	34.422	34.422	34.422	34.422	34.422
Liquide middelen	380	0	2.817	6.449	8.804	11.696
Overlopende activa	1.370	0	0	0	0	0
Totaal viottende activa	52.824	36.059	36.938	38.014	40.071	42.466
Balanstotaal activa	172.882	166.237	165.125	163.978	161.666	159.386
PASSIVA						
bedragen x € 1.000	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020	31-12-2021	31-12-2022
Vaste passiva						
Eigen vermogen	35.524	27.780	31.962	37.593	44.648	48.510
Voorzieningen	12.347	10.082	11.540	11.675	11.813	11.940
Vaste schulden rentetypische looptijd > 1 jaar	77.821	85.011	85.048	84.568	81.978	79.386
Totaal vaste passiva	125.692	122.873	128.550	133.836	138.439	139.836
Viottende passiva						
Netto viottende schulden looptijd < 1 jaar	33.163	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000
Overlopende passiva	14.027	29.364	22.575	16.142	9.227	5.550
Totaal viottende passiva	47.190	43.364	36.575	30.142	23.227	19.550
Balanstotaal passiva	172.882	166.237	165.125	163.978	161.666	159.386

De meerjarenbegroting 2019 - 2022

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Baten						
1: Ynwenner en Bestjoer	0	0	742	725	725	725
2: Mienskip	0	0	118	118	118	118
3: Soarch en Wolwêzen	0	0	18.224	18.428	18.630	18.833
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	0	0	631	511	511	511
5: Wenjen en Omjouwing	0	0	6.999	6.981	6.981	6.981
6: Iepenbiere Romte	0	0	6.915	6.926	6.936	6.947
Algemiene dekkingsmiddels	0	0	102.178	100.945	101.399	98.579
Overhead	0	0	807	807	807	807
Heffing VPB	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	136.614	135.440	136.107	133.500

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten						
1: Ynwenner en Bestjoer	0	0	8.169	7.019	7.087	7.181
2: Mienskip	0	0	8.271	7.243	7.207	7.152
3: Soarch en Wolwêzen	0	0	64.086	64.006	63.822	63.699
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	0	0	1.708	1.550	1.611	1.542
5: Wenjen en Omjouwing	0	0	8.396	8.202	8.018	8.023
6: Iepenbiere Romte	0	0	19.431	20.123	20.050	20.957
Algemiene dekkingsmiddels	0	0	3.922	4.082	4.049	4.026
Overhead	0	0	18.351	17.491	17.113	16.962
Heffing VPB	0	0	4	0	1	1
Onvoorzien	0	0	94	94	94	94
Totaal lasten	0	0	132.432	129.809	129.052	129.638

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Geraamde saldo van baten en lasten per programma						
1: Ynwenner en Bestjoer	0	0	-7.427	-6.294	-6.362	-6.457
2: Mienskip	0	0	-8.153	-7.125	-7.089	-7.034
3: Soarch en Wolwêzen	0	0	-45.862	-45.578	-45.192	-44.865
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	0	0	-1.078	-1.039	-1.100	-1.031
5: Wenjen en Omjouwing	0	0	-1.397	-1.221	-1.036	-1.042
6: Iepenbiere Romte	0	0	-12.516	-13.197	-13.114	-14.011
Algemiene dekkingsmiddels	0	0	98.256	96.863	97.350	94.553
Overhead	0	0	-17.544	-16.684	-16.306	-16.155
Heffing VPB	0	0	-4	0	-1	-1
Onvoorzien	0	0	-94	-94	-94	-94
Totaal saldo van baten en lasten	0	0	4.182	5.631	7.055	3.863
Toevoegingen & onttrekkingen aan reserves						
Toevoegingen aan reserves	0	0	8.356	6.456	6.171	3.326
Onttrekkingen aan reserves	0	0	5.053	1.901	1.173	1.859
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	0	0	-3.303	-4.555	-4.998	-1.467
Geraamde resultaat	0	0	879	1.076	2.057	2.395
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	0	0	285	285	0	0
Structurele begrotingssaldo	0	0	1.164	1.361	2.057	2.395

Paragraaf lokale heffingen

Per 1 januari 2019 zijn de gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. tot de nieuwe gemeente Noardeast-Fryslân gefuseerd. De gemeente Dantumadiel is zelfstandig en neemt diensten af van de nieuwe gemeente Noardeast-Fryslân. Hiertoe is een dienstverleningsovereenkomst gesloten die de samenwerking vanaf 1 januari 2019 regelt tussen de nieuwe gemeente Noardeast-Fryslân en Dantumadiel.

Belastingverordeningen bij herindeling

Een gemeentelijke herindeling heeft gevolgen voor de belastingverordeningen van de overgaande gemeenten dan wel met betrekking tot overgaand grondgebied. De Wet Arhi bevat daarvoor regels in de artikelen 28 tot en met 33, 36 en 39.

Onderscheid wordt gemaakt tussen drie soorten belastingverordeningen:

- verordeningen onroerende zaakbelastingen;
- verordeningen baatbelasting;
- overige belastingverordeningen.

Verordening onroerende zaakbelastingen

Door de herindeling vervallen de oude verordeningen onroerende zaakbelastingen van de voormalige gemeenten met ingang van de datum van herindeling (1 januari 2019). De oude verordeningen blijven wel van toepassing op belastingaanslagen die betrekking hebben op de jaren vóór de herindeling. De gemeenteraad van Noardeast-Fryslân dient binnen 3 maanden na de datum van herindeling (dus vóór 1 april) een nieuwe verordening onroerende zaakbelastingen vast te stellen. Deze heeft van rechtswege terugwerkende kracht tot 1 januari van het jaar waarin de herindeling plaats vindt, derhalve 1 januari 2019.

Verordening baatbelasting

De verordening baatbelasting blijft gelden voor het gebied waarvoor deze gold. De voormalige gemeente Dongeradeel heft voor het aanleggen van het rioleringsstelsel in de uitbreiding van het recreatiegebied Oostmahorn onder Anjum, genaamd "Esonstad" tot en met het jaar 2020 een baatbelasting.

Overige belastingverordeningen

Andere belastingverordeningen dan onroerende zaakbelastingen of baatbelasting kunnen gedurende twee jaren na de herindeling blijven gelden voor het grondgebied waarvoor ze golden op de dag voorafgaand aan de herindeling. Gemeenten die in het zicht van een herindeling de belastingverordeningen willen uniformeren dienen de datum van ingang van de heffing te stellen op 31 december voorafgaand aan de herindeling.

Binnen twee jaren na de herindeling bestaat de mogelijkheid van uniformering. Met ingang van het derde jaar na de herindeling moet per belastingsoort één belastingverordening voor het gehele gebied van de gemeente gelden.

Om op 1 januari 2019 uniforme verordeningen en tarieven te kunnen toepassen hebben de gemeenteraden van de voormalige gemeenten in de raadsvergaderingen van 1 november 2018 ieder voor zich afzonderlijk gelijklopende belastingverordeningen 2019 vastgesteld. Deze besluiten behouden gedurende twee jaren ieder voor hun oorspronkelijk grondgebied rechtskracht. Dit zolang de raad van de nieuwe gemeente de verordeningen niet voor het verloop van de tweejaarstermijn vervallen verklaart. In 2019 wordt zo spoedig mogelijk uniforme verordeningen voor de overige belastingen en rechten vast te stellen. Dat kan de raad van de gemeente Noardeast-Fryslân doen door de belastingverordeningen voor het jaar 2019 vast te stellen, die identiek zijn aan de vastgestelde verordeningen door de voormalige DFK-gemeenten en door de vastgestelde verordeningen van de voormalige DFK-gemeenten in te trekken.

Lokale heffingen Noardeast-Fryslân

In onderstaand overzicht zijn de belastingsoorten opgenomen, die tot 2018 werden geheven door de voormalige gemeenten en de voorgestelde geharmoniseerde belastingsoorten voor Noardeast-Fryslân, de geheven belastingsoorten worden aangegeven met een 'x'.

	Dongeradeel	Ferwerderadiel	Kollumerland c.a.	Noardeast- Fryslân
	2018	2018	2018	2019
Onroerende zaakbelastingen	x	x	x	x
Belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten	x	x		x
Afvalstoffenheffing 1)	x	x		
Reinigingsheffing			x	x
Rioolheffing	x	x	x	x
Rioolaansluitrechten	x			x
Toeristenbelasting	x	x	x	x
Forensenbelasting	x	x	x	x
Precariobelasting 2)	x			
Precariobelasting van kabels- en leidingen	x		x	x
Reclamebelasting	x			x
Hondenbelasting 3)			x	
Baatbelasting 4)	x			x
Parkeerbelastingen	x			x
Graf- en begraafrechten	x	x	x	x
Leges	x	x	x	x
Liggelden pleziervaartuigen 5)	x	x		
Liggelden woonschepen (en bedrijfsvaartuigen)		x		x
Bruggelden	x	x		x

1) Afvalstoffenheffing opgenomen in verordening reinigingsheffing

2) voorgesteld wordt deze belasting af te schaffen

3) besloten is deze belasting af te schaffen

4) blijft gelden voor het gebied waarvoor deze gold

5) blijft vooralsnog gelden voor het grondgebied waarvoor het gold

Algemeen beleid

Algemeen beleid is, voor zover geen ander beleid of andere overwegingen van toepassing zijn, de tarieven van de belastingen, heffingen en rechten te verhogen met de stijging van het consumentenprijsindexcijfer. Bij het opstellen van de begroting is uitgegaan van een inflatiepercentage van 2,4% conform de geharmoniseerde consumentenprijsindex (HCPI) 2019 van het Centraal Plan Bureau zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan van maart 2018. Voorgesteld wordt voor zover geen specifiek beleid voor een belastingsoort van toepassing is, de tarieven voor het jaar 2019 te verhogen met 2,4%.

Specifiek beleid

Op 6 juli 2017 hebben de gemeenteraden van de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. de gezamenlijke perspectiefnota 2018-2021 "Een gedeelde toekomst" vastgesteld.

In de perspectiefnota is ten aanzien van de gemeentelijke belastingen o.a. opgenomen dat:

- voor de harmonisatie van de lokale lasten uit wordt gegaan van het DFK-gemiddelde en de effecten hiervan worden verwerkt in de begroting 2018-2021. Waar een verhoging van belastingen noodzakelijk is om het gemiddelde te kunnen bereiken gaat die verhoging pas in per 1 januari 2019;
- voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing een kostendekking wordt aangehouden van 100%;
- de totale kosten van kwijtschelding voor 50% worden toegerekend aan de afvalstoffenheffing en voor 50% aan de rioolheffing;
- de toerekening van kosten aan de afvalstoffen- en de rioolheffing niet mag leiden tot een stijging van de totale lokale lasten. Een verhoging wordt gecompenseerd door middel van een evenredige verlaging van de OZB;
- Kollumerland c.a. de toeristenbelasting in 2019 verhoogd van € 0,75 naar € 1,00.

Opbrengsten, belastingbronnen en het beleid ten aanzien van deze belastingbronnen

Het totaal aan opbrengsten belastingen, heffingen en rechten bedraagt inclusief de voorgestelde tariefsverhogingen voor het jaar 2019, € 24.030.221,-. In onderstaande tabellen worden de belastingbronnen en de geraamde opbrengsten voor 2019 weergegeven, alsmede het beleid ten aanzien van deze belastingbronnen.

Belastingsoort	Dong.	Ferw.	Koll.	Noardeast-Fryslân	Verhoging/ verlaging	Totaal
OZB Eigenarenbelasting woningen	2.868.013	1.035.125	1.366.055	5.269.193	66.175/-	5.203.018
OZB Gebruikersbelasting niet-woningen	713.035	214.759	334.938	1.262.732	30.306	1.293.038
OZB Eigenarenbelasting niet-woningen	1.080.063	413.750	526.806	2.020.619	48.495	2.069.114
Belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimen (RWBR)	600	400	200	1.200	1.200	1.200
Afvalstoffenheffing	2.418.149	998.086	1.050.909	4.467.144	416.079	4.883.223
Rioolheffing	2.534.271	642.461	1.482.262	4.658.994	367.796	5.026.790
Toeristenbelasting	274.000	9.200	53.000	336.200	17.600	353.800
Forensenbelasting	100.104	10.000	11.000	121.104	2.906	124.010
Reclamebelasting	76.000	nvt	nvt	76.000	8.000	84.000
Precariobelasting	28.000				28.000/-	0
Precariobelasting op kabels en leidingen*						2.840.658
Bruggelden	50.400	42.500		92.900		92.900
Baatbelasting	29.047			29.047		29.047
Leges						1.680.899
Rioolaansluitrechten						p.m.
Lijkbezorgingsrechten						335.679
Liggelden woonschepen en bedrijfsvaartuigen	nvt	1.050	nvt	nvt	nvt	3.419
Liggelden pleziervaartuigen	9.426					9.426
Totaal						24.030.221

Belastingsoort	Beleid
OZB Eigenarenbelasting woningen	De voormalige DFK-colleges hebben besloten door het wegvallen van de dekkingen voorzieningen afval Kollumerland c.a. (gemiddelde van drie jaarschijven) ten bedrage van € 135.000,-, Ferwerderadiel ten bedrage van € 54.000,- en de hogere lasten afvalstoffen-verbrandingsbelasting ten bedrage van € 81.000,-, in totaal € 270.000,-, niet te compenseren door middel van een evenredige verlaging van de OZB. De procentuele verlaging bedraagt hiermee 1,255%. De voorzieningen waren structureel niet haalbaar en de woonlasten hadden eigenlijk al eerder verhoogd moeten worden. Thans vindt een correctie daarvan plaats. De verhoging van de afvalstoffenverbrandingsbelasting wordt normaliter ook toegerekend aan de burger.
OZB Gebruikersbelasting niet-woningen	Verhoging met 2,4%.
OZB Eigenarenbelasting niet-	Verhoging met 2,4%.

Belastingsoort	Beleid
woningen	
Belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten (RWBR)	De voormalige gemeenten Dongeradeel en Ferwerderadiel heffen belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten (RWBR). De belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten (RWBR) worden geheven op binnen de gemeente gelegen roerende woon- en bedrijfsruimten, die bestemd zijn voor permanente bewoning of permanent gebruik. Bij woonruimten kan men denken aan woonwagens, woonschepen en stacaravans die bestemd zijn voor permanente bewoning. Bij bedrijfsruimten kan men onder andere denken aan drijvende restaurants en hotels. Hoeveel wordt betaald aan RWBR hangt af van de waarde van de roerende woon- of bedrijfsruimte op de waardepeildatum 1 januari 2018. Het tarief is hierbij gelijk aan het tarief voor de onroerende zaakbelastingen.
	Belangrijke argumenten om RWBR te heffen zijn:
	a. gebruikers en eigenaren van roerende ruimten hebben evenals gebruikers en eigenaren van onroerende zaken belang bij de gemeentelijke collectieve voorzieningen. Door deze belasting dragen zij in gelijke mate bij in de kosten van de collectieve voorzieningen als de gebruikers en eigenaren van onroerende zaken;
	b. de opbrengst is relatief gering. Maar toekomstige mogelijke belastingobjecten (te denken valt o.a. aan horecaschepen) kunnen onmiddellijk in de belastingheffing worden betrokken.
Afvalstoffenheffing	Verhoging 9,31% om 100% kostendekking te krijgen.
Rioolheffing	Verhoging 7,89% om 100% kostendekking te krijgen. De voormalige gemeenten Dongeradeel en Ferwerderadiel hieven de rioolheffing van de gebruiker. Kollumerland c.a. van de eigenaar. In het kader van de harmonisatie is ervoor gekozen te heffen van de gebruiker, onder het beginsel: "de vervuiler betaalt". Dit betekent dat er voor de inwoners van voormalig Kollumerland c.a. een belangrijke verschuiving optreedt van de eigenaar naar de gebruiker, die woning of een niet-woning huurt en deze niet in eigendom heeft. Dus een verhoging van de lasten voor de huurders.
Toeristenbelasting	Voormalig Kollumerland c.a. heeft het tarief toeristenbelasting voor 2019 verhoogd van € 0,75 per persoon per overnachting naar € 1,00 per persoon per overnachting. Het tarief is hiermee gelijk aan het tarief toeristenbelasting van de voormalige gemeenten Dongeradeel en Ferwerderadiel. Voormalig Dongeradeel hief de toeristenbelasting forfaitair naar aantal slaapplekken in hotels, pensions en recreatiewoningen. En van de groepsaccommodaties, logies/ontbijt, campings, havens bij aangifte achteraf. De voormalige gemeenten Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. hieven bij aangifte achteraf. Met ingang van 1 januari 2019 vindt de heffing na afloop van het jaar plaats op basis van het werkelijk aantal overnachtingen.
Forensenbelasting	Verhoging met 2,4%.
Reclamebelasting	Ter financiering van het ondernemersfonds voor promotionele activiteiten heeft de voormalige gemeente Dongeradeel besloten een reclamebelasting in te voeren. De Ondernemersvereniging Dokkum (OVD) geeft uitvoering aan het organiseren van evenementen in Dokkum. De OVD heeft de gemeente verzocht het reclamebelastingstarief per vestiging voor het jaar 2019 te verhogen van € 435,- naar € 485,- per jaar. De leden van de OVD hebben hiertoe unaniem besloten.
Precariobelasting	Uitsluitend voormalig Dongeradeel hief precariobelasting op voorwerpen op of boven gemeentegrond. De jaarlijkse opbrengst bedroeg afgerond € 28.000,-. Invoering door de gemeente Noardeast-Fryslân noodzaakt tot een inventarisatie van alle voorwerpen in de

Belastingsoort	Beleid
	nieuwe gemeente en zal een zeer fors opwaarts effect hebben op de perceptiekosten. Verwachting is dat de toename van de perceptiekosten de eerste jaren niet wordt “goedgemaakt” door de opbrengsten. In het kader van de harmonisatie is voorgesteld deze belasting niet in te voeren voor de gemeente Noardeast-Fryslân.
Precariobelasting op kabels en leidingen*	In geval van een wijziging van gemeentegrenzen als bedoeld in de Wet algemene regels herindeling wordt het ten hoogste in het gehele gebied van de nieuwe gemeente te heffen tarief bepaald door per overgaand gebied het aantal meter openbare werken te vermenigvuldigen met het voor de datum van herindeling per meter geldende tarief, waarna de som wordt gedeeld door het totale aantal meter openbare werken in de nieuwe gemeente. Het totaal aantal meters in de voormalige DFK-gemeenten bedraagt 1.434.676 (Dongeradeel, 711.090 + Kollumerland c.a., 425.586 + Ferwerderadiel, 298.000). Het geldende tarief voor zowel Dongeradeel als Kollumerland c.a. bedraagt per 10 februari 2016, € 2,50. Het totaal aantal meters in de gemeenten Dongeradeel en Kollumerland c.a. bedraagt 1.136.676 (711.090 + 425.586). Tarief per 1 januari 2019 bedraagt dan € 1,98 per strekkende meter ($1.136.676 \times € 2,50 : 1.434.676$). De opbrengst 2019 in de gemeente “Noardeast-Fryslân” bedraagt € 2.840.658,00 ($1.434.676 \text{ strekkende meter} \times € 1,98$).
Bruggelden	Het streven van de provincie Fryslân is door een stelsel van centrale bedieningsposten in te richten, voor alle bruggen en sluizen dezelfde (verruimde) openingstijden te laten gelden en de bruggelden af te schaffen. Wij onderschrijven de filosofie van de provincie Fryslân en staan een verdere verbetering van het toeristische product voor, door de openingstijden van de bruggen en sluizen te harmoniseren, maar willen pas op het moment van realisatie van de automatische brugbediening beoordelen of het bruggeld dan kan worden afgeschaft. Gelet op het vorenstaande wordt voorgesteld de huidige bruggelden niet te verhogen.
Baatbelasting	De voormalige gemeente Dongeradeel heft tot en met het jaar 2020 baatbelasting voor de aanleg van de riolering van vakantiepark Esonstad. Op grond van de Wet Arhi blijft de verordening baatbelasting gelden voor het gebied waarvoor deze gold.
Leges	De voor het jaar 2019 te heffen leges zijn transparant in beeld gebracht. Het overzicht zal als bijlage worden opgenomen bij het belastingvoorstel, c.q. nota lokale lasten 2019 Noardeast-Fryslân.
Rioolaansluitrechten	Indien riolering wordt aangelegd, moet worden voorzien in de mogelijkheden tot het maken van aansluitingen daarop. Daar het riool in de regel in een openbare weg wordt aangelegd, draagt de gemeente veelal tevens zorg voor het aanbrengen van een zogenaamde aansluitingsbuis of “uitlegger” vanaf het riool tot aan de grens van de betrokken openbare weg. Het afzonderlijk verhalen van de daaraan verbonden kosten kan door het aangaan van een overeenkomst op privaatrechtelijke basis dan wel door het heffen van een éénmalig rioolaansluitrecht. Het kostenverhaal vindt overigens niet plaats, indien de kosten worden verhaald middels de verkoopprijs van gemeentelijke bouwgrond of middels een bijdrage ingevolge een exploitatieverordening. De voormalige gemeente Dongeradeel had een verordening rioolaansluitrechten. Het éénmalig aansluitrecht bedraagt € 1.000,-. De privaatrechtelijke bijdrage ten bedrage van € 1.000,- kan in 4 gelijke jaartermijnen van € 250,- worden betaald. Voor het jaar 2018 betreffen dit 2 objecten die privaatrechtelijk in de heffing worden betrokken. Voorgesteld wordt de rioolaansluitrechten ook te heffen in de gemeente Noardeast-Fryslân.

Belastingsoort	Beleid
Lijkbezorgingsrechten	In het kader van de gemeentelijke herindeling is voor de gemeente Noardeast-Fryslân voor onderstaande gemeentelijke begraafplaatsen een nieuwe verordening lijkbezorgingsrechten opgesteld: begraafplaats “Damwâldsterreedsje 3 te Dokkum”; begraafplaats “Lindenhof, Metslawiersterweg 1A te Dokkum”; begraafplaats “Reidswâl, Reidswâl 1 te Metslawier”; begraafplaats “Molenzes, Holwerterdyk 11A te Ternaard”; begraafplaats Burum, Rosemastraat 36, 9851 AP, Burum; begraafplaats Kollum, Adje Lambertszaan 3, 9291 CX, Kollum; begraafplaats Munnekezijl, Kerkstraat 0, 9853 PR, Munnekezijl; begraafplaats Oudwoude, Nijenhof 2, 9294 KW, Oudwoude; begraafplaats Burdaard, Steenendamsterweg 9, 9112 HS, Burdaard.
Liggelden woonschepen en bedrijfsvaartuigen	De woonschepen en het horecaschip gelegen aan het Hellingpad te Dokkum worden aangeslagen in de roerende woon- en bedrijfsruimtebelasting, afvalstoffenheffing, rioolheffing en precariobelasting. Voorgesteld is de precariobelasting af te schaffen. Om deze reden is het gewenst dat ook voor schepen (woonschepen en horecaschepen), niet zijnde pleziervaartuigen, die een ligplaats innemen aan een ligoever of kade, die bij de gemeente in beheer of onderhoud is, liggelden worden geheven. Voor de woonschepen gelegen aan de leidyk te Wânswert heft de voormalige gemeente Ferwerderadiel al liggelden. De voormalige gemeente Kollumerland c.a. heft geen liggelden. In deze gemeente zijn 2 woonboten gelegen aan de Prellewei (Nije Swemmer) te Westergeest. Deze worden aangeslagen in de afvalstoffenheffing. Verder geen heffingen. Bewoner aan Prellewei huurt een gedeelte van de berm, hiervoor wordt jaarlijks € 800,- in rekening gebracht. Geraamde opbrengst 8 woonboten € 2.865,60. 1 overig (horecaschip) € 553,80. Totaal € 3.419,-.
Liggelden pleziervaartuigen	Onder de naam van liggeld wordt door de voormalige gemeente Dongeradeel een recht geheven voor pleziervaartuigen, die een ligplaats innemen aan een ligoever, dan wel een ligplaats innemen aan bij de gemeente in beheer of onderhoud zijnde kaden en oevers, alsmede aan de veerdam te Oostmahorn. Met uitzondering van de liggelden, welke worden geheven voor het innemen van een ligplaats aan de veerdam te Oostmahorn, is de inning van de liggelden verpacht. De jaarlijkse vergoeding bedraagt € 9.426,-. De verordening liggelden voor pleziervaartuigen blijft vooralsnog gelden voor het grondgebied waarvoor het gold op de dag voorafgaand aan de herindeling

*De heffing van precariobelasting op kabels en leidingen is per 1 januari 2022 niet meer mogelijk. De wet daartoe is op 1 juli 2017 in werking getreden. Er geldt hierbij een overgangstermijn van vijf jaar. Gemeenten, provincies en waterschappen die op 10 februari 2016 (de dag dat het wetsvoorstel is ingediend) een tarief voor precariobelasting ten aanzien van nutsbedrijven in hun belastingverordening hebben staan, krijgen 5 jaar de tijd (aldus tot 1 januari 2022) om de heffing af te bouwen naar nihil. Het tarief mag in de tussenliggende periode niet meer hoger worden dan het tarief zoals dat gold op 10 februari 2016. De voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. heffen precariobelasting op kabels en leidingen. Voormalig Kollumerland c.a. met ingang van 1 juli 2015, voormalig Dongeradeel met ingang van 1 januari 2016 en voormalig Ferwerderadiel met ingang van 1 juli 2016. Op de beoordelingsdatum 10 februari 2016 hadden de voormalige gemeenten Dongeradeel en Kollumerland c.a. geldende verordeningen en de gemeente Ferwerderadiel niet. Alleen de voormalige gemeenten Dongeradeel en Kollumerland c.a. kunnen daarom gebruik maken van de overgangstermijn van 5 jaar en tot 1 januari 2022 precariobelasting heffen.

Lokale lastendruk 2019

Voornoemd beleid leidt voor het jaar 2019 tot de volgende lokale woonlastendruk

	2019	2019
Noardeast-Fryslân	Eénpersoons	Meerpersoons
Gemiddelde woningwaarde		
Onroerende zaakbelastingen gebruiker		
Onroerende zaakbelastingen eigenaar	257,80	257,80
Afvalstoffenheffing	192,60	273,60
Rioolheffing	250,20	250,20
	-----	-----
	700,60	781,60

Meer informatie

Meer en uitgebreidere informatie over het beleid is opgenomen in het belastingvoorstel gemeentelijk belastingbeleid 2019, c.q. nota lokale lasten 2019 Noardeast-Fryslân.

Onderstaand wordt ter vergelijking met de lokale lastendruk 2019 ingegaan op de lokale lastendruk 2018

Uit de Coelo atlas 2018 blijkt, dat de woonlasten (onroerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing) voor meerpersoonshuishoudens voor een woning met een gemiddelde woningwaarde in de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. (DFK-gemeenten) in 2018, respectievelijk € 742,-, € 777,- en € 726,- bedragen en voor een éénpersoonshuishouden € 662,-, € 704,- en € 662,-.

In onderstaande tabel worden de gemiddelde woonlasten, de gemiddelde woonlasten in de voormalige gemeenten en de afwijkingen procentueel en in bedragen ten opzichte van het DFK-gemiddelde weergegeven.

Gemeente	Eénpersoons	Meerpersoons
Kollumerland c.a.	662	726
Dongeradeel	662	742
Ferwerderadiel	704	777
Gemiddelde in DFK verband	676	748
Gemiddelde in Friesland	614	709

Dongeradeel in % van DFK gemiddelde	97,9	99,2
In euro's	-14	-6

Kollumerland c.a. in % van DFK gemiddelde	97,9	97,0
In euro's	-14	-22

Ferwerderadiel in % van DFK gemiddelde	104,1	103,8
In euro's	28	29

Bron COELO-Atlas van de lokale lasten 2018

In onderstaande tabellen worden per belastingsoort de woonlasten per voormalige DFK-gemeente in 2018 weergegeven.

Gemiddelde woonlasten	Eenpersoons	Meerpersoons
	2018	2018
Dongeradeel		
Gemiddelde woningwaarde € 149.000		
Onroerende zaakbelastingen gebruiker		
Onroerende zaakbelastingen eigenaar	262,40	262,40
Afvalstoffenheffing	174,72	254,76
Rioolheffing	224,88	224,88
	-----	-----
Totaal	662,00	742,04

Gemiddelde woonlasten	Eenpersoons	Meerpersoons
	2018	2018
Ferwerderadiel		
Gemiddelde woningwaarde € 153.000		
Onroerende zaakbelastingen gebruiker		
Onroerende zaakbelastingen eigenaar	292,00	292,00
Afvalstoffenheffing	222,00	295,00
Rioolheffing	189,96	189,96
	-----	-----
Totaal	703,96	776,96

Gemiddelde woonlasten	Eenpersoons	Meerpersoons
	2018	2018
Kollumerland		
Gemiddelde woningwaarde € 167.000		
Onroerende zaakbelastingen gebruiker		
Onroerende zaakbelastingen eigenaar	256,73	256,73
Afvalstoffenheffing	147,88	211,95
Rioolheffing	276,39	276,39
	-----	-----
Subtotaal totaal	681,00	745,07
Lastenvermindering	19,00 -/-	19,00 -/-
Totaal	662,00	726,07

Kostendekking

De opbrengsten van de afvalstoffenheffing, rioolheffing en rechten mogen niet uitgaan boven de geraamde lasten ter zake. Dit betekent dat de tarieven van de afvalstoffenheffing, rioolheffing en rechten maximaal volledig kostendekkend mogen zijn.

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) zijn een aantal wijzigingen aangebracht die moeten bijdragen aan de interne sturing door provinciale staten en de gemeenteraad alsmede aan een betere vergelijkbaarheid tussen provincies en gemeenten. Zo moet in de belastingparagraaf bij het onderdeel kostendekking de kosten van overhead worden weergegeven.

Op basis van de voorgestelde tarieven, zoals die worden opgenomen in de belastingverordeningen, kunnen voor het jaar 2019 de volgende dekkingspercentages en kosten van overhead worden weergegeven.

Overzicht kostendekking afvalstoffen	Taakveld	Begroting 2019
LASTEN:		
Exploitatielasten afvalstoffen	7.3 Afval	3.298.651
Straatreiniging	7.3 Afval	17.333
Heffings en inningskosten	0.64 Belastingen overig	6.476
Overhead	0.4 Overhead	785.005
Compensabele BTW	n.v.t.	485.395
Kwijtscheldingen	6.3 Inkomensregelingen	207.500
Kapitaallasten	7.3 Afval	82.864
Totale lasten		4.883.223
BATEN:		
Baten afvalstoffen	7.3 Afval	4.467.144
Voorgestelde tariefstijging	7.3 Afval	416.079
Totale baten		4.883.223
Dekkingspercentage		100%

Overzicht kostendekking riolering	Taakveld	Begroting 2019
LASTEN:		
Exploitatielasten riolering	7.2 Riolering	1.890.774
Straatreiniging	7.2 Riolering	17.333
Heffings en inningskosten	0.64 Belastingen overig	6.476
Overhead	0.4 Overhead	621.393
Compensabele BTW	n.v.t.	428.382
Kwijtscheldingen	6.3 Inkomensregelingen	207.500
Kapitaallasten	7.2 Riolering	1.854.932
Totale lasten		5.026.790
BATEN:		
Baten riolering	7.2 Riolering	4.658.994
Voorgestelde tariefstijging	7.2 Riolering	367.796
Totale baten		5.026.790
Dekkingspercentage		100%

Overzicht kostendekking begraafplaatsen	Taakveld	Begroting 2019
LASTEN:		
Exploitatielasten begraafplaatsen	7.5. Begraafplaatsen	461.425
Overhead	0.4 Overhead	269.381
Kapitaallasten	7.5. Begraafplaatsen	33.256
Totale lasten		764.061
BATEN:		
Baten begraafplaatsen	7.5. Begraafplaatsen	335.679
Voorgestelde tariefstijging	7.5. Begraafplaatsen	0
Totale baten		335.679
Dekkingspercentage		44%

Overzicht kostendekking Leges Begroting 2019				
	Leges titel 1	Leges titel 2	Leges titel 3	Leges totaal
Netto lasten taakveld				
Toe te rekenen lasten:	470.796	1.109.549	96.498	1.676.843
Overhead incl. (omslag)rente	273.341	446.034	95.774	815.149
BTW*				
Totale lasten	744.137	1.555.583	192.272	2.491.992
Opbrengst heffingen	637.605	985.784	57.510	1.680.899
Dekkingspercentage	86%	63%	30%	67%

Kwijtschelding

De aanslagen onroerende zaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolheffing komen in principe voor kwijtschelding in aanmerking. Voorgesteld wordt, zoals ook door de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. besloten, gebruik te maken van de ruimst mogelijke normen voor kwijtschelding, namelijk de 100% bijstandsnorm en de 100% AOW norm. Het totaalbedrag aan verleende kwijtscheldingen wordt dan geraamd op € 415.000,-.

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen is een maatstaf voor de mate waarin een gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen wordt bepaald door de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit (hoeveel middelen zijn nodig om alle risico's op te kunnen vangen). Beide komen in deze paragraaf aan de orde zodat vervolgens een uitspraak kan worden gedaan over het weerstandsvermogen van de gemeente Noardeast-Fryslân.

De financiële positie en daarmee het weerstandsvermogen wordt toegelicht aan de hand van de financiële kengetallen die het BBV voorschrijft. Zij vormen een verbinding tussen de verschillende aspecten die raad en gedeputeerde staten in hun beoordeling van de financiële positie moeten betrekken om daar een verantwoord oordeel over te kunnen geven.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit geeft aan hoeveel middelen beschikbaar zijn om eventuele risico's op te kunnen vangen. Het is een optelsom van alle elementen uit de gemeentefinanciën die daadwerkelijk kunnen worden ingezet om niet- begrote kosten te kunnen dekken.

De beschikbare weerstandscapaciteit kan volgens het BBV bestaan uit:

- de reserves (voor zover vrij besteedbaar);
- de stille reserves (voor zover binnen één jaar verkoopbaar en voor zover verkoop de continuïteit van de uitvoering niet aantast);
- de onbenutte belastingcapaciteit (tenzij wettelijk beperkingen zijn opgelegd of in het collegeprogramma anders is afgesproken);
- nog niet ingevulde begrotingsruimte / nieuwe beleidsgelden;
- de post onvoorzien.

Het uitgangspunt voor het weerstandsvermogen is dat de incidentele weerstandscapaciteit voldoende moet zijn om de incidentele financiële risico's te bekostigen en dat de structurele weerstandscapaciteit op een zodanig niveau moet zijn dat daarmee structurele financiële tegenvallers kunnen worden gedekt.

Bij het bepalen van de beschikbare weerstandscapaciteit rekent de gemeente Noardeast-Fryslân alleen met de vrij besteedbare algemene reserve. Redenen zijn dat de overige mogelijke onderdelen niet goed objectief zijn te meten of niet worden onderscheiden. Stille reserves worden per definitie niet gemeten. Wat de onbenutte belastingcapaciteit is hangt mede af van wat politiek haalbaar is. En de begroting bevat geen posten voor niet ingevulde begrotingsruimte of nieuwe beleidsgelden.

De structurele weerstandscapaciteit bedraagt € 93.775. Dit bedrag is een optelling van de drie posten onvoorzien in de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. en is de afgelopen jaren voldoende gebleken om te voorzien in schade met een structureel doorwerkend effect. Deze schade kan in principe ook worden gedekt uit bezuinigingen en/of het nemen van inkomstenverhogende maatregelen. De beschikbare incidentele weerstandscapaciteit bedraagt € 10,35 miljoen. Dit is het gecorrigeerde bedrag van de algemene reserve waar geen verplichtingen op rusten.

Benodigde weerstandscapaciteit

Voor de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit tellen alleen risico's die nog niet op andere wijze zijn afgedekt. De kans is erg klein dat alle aanwezige risico's zich daadwerkelijk voor zullen doen, dit allemaal tegelijkertijd gebeurt en dat alle risico's dan ook nog eens tot het maximaal mogelijke nadeel leiden. Vandaar dat in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit rekening wordt gehouden met een waarschijnlijkheidsfactor. Om de voor de weerstandscapaciteit relevante risico's goed in beeld te hebben, vindt er regelmatig een risico-inventarisatie plaats.

De risicotabel van gemeente Noardeast-Fryslân ziet er als volgt uit:

Risicotabel gemeente Noardeast Fryslân	Geschatte omvang mogelijke financiële tegnvaller	Kans	Beheersing	Financieel risico op te vangen via weerstandscapaciteit
Bedrijfsvoering				
Onderhoud en beheer	100.000	5%	Monitoring en beheersing	5.000
Gewaarborgde geldleningen	10.500.000	6%	Accepteren	630.000
Gewaarborgde geldleningen met WSW achtervang	34.000.000	2%	Accepteren	680.000
BCF	828.750	100%	Accepteren	828.750
BTW verruiming sportvrijstelling	pm	pm	Monitoring en beheersing	pm
Ziekteverzuim	623.900	100%	Monitoring en beheersing	623.900
Tijdelijk personeel	pm	pm	Monitoring en beheersing	pm
Zaaksysteem	pm	pm	Monitoring en beheersing	pm
Bestuurlijke fusie	pm	pm	Monitoring en beheersing	pm
Bovenformativiteit	328.000	50%	Monitoring en beheersing	164.000
ICT-migratie	100.000	100%	Monitoring en beheersing	100.000
Bezwaar en andere procedures	50.000	20%	Monitoring en beheersing	10.000
Uitbesteding van werken	100.000	5%	Monitoring en beheersing	5.000
Elfstedentocht	600.000	5%	Accepteren	30.000
Verbonden partijen				
Risico's verbonden partijen	7.430.000	5%	Monitoring en beheersing	371.500
Grondzaken				
Archeologie	300.000	10%	Accepteren	30.000
Milieusaneringen	500.000	20%	Accepteren	100.000
Munitiestortplaats	5.000.000	5%	Accepteren	250.000
Kapitaalgoederen				
Uitvoering van projecten, kapitaalwerken en onderhoudswerken.	50.000	20%	Monitoren	10.000
Afstoten schoolgebouw	200.000	90%	Monitoring en beheersing	180.000
Riolering	250.000	10%	Monitoring en beheersing	25.000
Onderwijshuisvesting	100.000	80%	Monitoren	80.000
Wegbeheer	50.000	75%	Monitoren	37.500
Klimaatverandering	267.500	7%	Accepteren	19.600
Plantenziekten	110.000	80%	Monitoren	88.000
Projecten				
Programma Sud Ie en Wetterfront	250.000	5%	Monitoring en beheersing	12.500
Sociaal				
WMO	720.000	30%	Monitoring en beheersing	216.000
Jeugdwet	1.190.000	30%	Monitoring en beheersing	357.000
BUIG	500.000	20%	Monitoring en beheersing	100.000
Overig				
MFC Burdaard	1.265.000	15%	Monitoring en beheersing	189.750
Overige niet geïdentificeerde risico's		10%		514.350
Totaal benodigde weerstandscapaciteit				5.657.850

Op basis van deze risicotabel bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit ongeveer € 5,6 miljoen. Dit betreft de benodigde omvang van de algemene reserve. De belangrijkste risico's uit de risicotabel worden hierna toegelicht.

Bedrijfsvoering

Onderhoud en beheer

Voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden maakt de gemeente veel gebruik van derden (bedrijven), maar ook van eigen personeel. Afhankelijk van het soort werk zijn er risico's tijdens de uitvoering. We denken hierbij aan struikelen, vallen, uitglijden, elektrische spanning, enz. In toenemende mate wordt aandacht besteed aan veiligheidsvoorzieningen bij het uitvoeren van werkzaamheden. Enerzijds om veiligheid verhogend te werken, anderzijds vanwege overheidsverplichtingen. Bij het inschakelen van derden is de werkgever van die derden primair verantwoordelijk. In werkbesprekingen met externe partijen zijn Arbo-aspecten en veiligheid altijd een vast punt op de agenda. Voor ons eigen personeel geldt dat deze VCA-gecertificeerd zijn en dat er periodiek toolbox-metingen worden gehouden over verschillende onderwerpen.

Gewaarborgde geldleningen met directe borgstelling

Voor de gewaarborgde geldleningen met directe borgstelling staat de gemeente 100% borg. De genoemde leningen met hypotheekgarantie zijn de "oude" zogenaamde hypotheken met gemeentegaranties, welke afgeven zijn t/m 1994 en nog doorlopen t/m 2024. De directe borgstellingen aan de woningstichting NW Friesland proberen we in 2019 onder de Borgstellingen met WSW achtervang te krijgen, zodat het directe risico niet meer aanwezig is. Het risico op de directe borgstelling aan de Campus in Kollum zal vanaf 2020 jaarlijks afnemen omdat hier een 40 jarige annuïtaire geldlening tegenover staat. De overige directe borgstellingen kennen ook het systeem van aflossing waardoor deze risico's jaarlijks zullen afnemen. De totale omvang van deze leningen is €10,5 miljoen en het geschatte risico is 6%.

Gewaarborgde geldleningen met WSW achtervang

Naast de gewaarborgde geldleningen zijn er geldleningen met een WSW achtervang. Dit zijn leningen waarbij het waarborgfonds sociale woningbouw (WSW) de betalingsverplichtingen voor een lening over neemt wanneer de corporatie de rente en aflossing op een door de WSW geborgde lening niet meer kan betalen. Alleen als de WSW deze betalingsverplichting niet uit de overige buffers in de zekerheidsstructuur kan voldoen, moeten Rijk en gemeenten bijspringen. Op grond van hun rol als achtervanger moeten zij in dat geval renteloze leningen aan WSW verstrekken. Het Rijk verstrekt 50% aan renteloze lening. De zogenaamde "Schade gemeenten" verstrekken samen een kwart (25%) van de renteloze leningen en daarnaast verstrekken alle gemeenten die achtervanger zijn van de WSW (met inbegrip van de schadegemeenten) samen het resterende kwart (25%) van de renteloze leningen. Het genoemde risico van 50% bestaat dus maximaal uit de rentelasten van een in het kader van schade aangetrokken lening. De totale omvang van deze leningen is € 34 miljoen en het geschatte risico is 2%.

BCF

Tot en met 2018 is de ruimte onder het BCF-plafond, bij wijze van voorschot, onderdeel van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Met ingang van 2019 wordt in de circulaire voorafgaand aan het begrotingsjaar geen rekening meer gehouden met bevoorschotting via de algemene uitkering. Tot en met 2018 was de voorschotregeling, als onderdeel van de algemene uitkering, een structureel dekkingsmiddel in de (meerjaren)begroting. Deze gewijzigde systematiek leidt eenmalig tot een nadeel in de begroting. Gemeente Noardeast-Fryslân heeft een voorschot van 65% opgenomen. Aangezien er nu ruimte onder het BCF-plafond geraamd wordt, schuilt hier een risico in, wat wij meenemen in de risicoparagraaf.

Verruiming btw-sportvrijstelling

Met ingang van 1 januari 2019 wordt de btw-sportvrijstelling verruimd. Daarmee wordt het gelegenheid geven tot sportbeoefening vrijgesteld van de heffing van btw en vervalt derhalve het recht op aftrek van voorbelasting. Dit betekent dat bijbehorende btw op kosten in het kader van gelegenheid geven tot sportbeoefening kostprijsverhogend zal worden. Dit kan bijvoorbeeld gaan om investeringen in sportaccommodaties en exploitatie van sportaccommodaties (afhankelijk van hoe de huidige situatie is vormgegeven). Gemeenten zullen gecompenseerd worden via de compensatieregeling Sport door een aanvraag in te dienen voor een specifieke uitkering. Op 20 juli 2018 is deze ministeriële regeling genaamd 'Regeling specifieke uitkering stimulering sport' gepubliceerd. Deze regeling heeft enkel betrekking op het btw nadeel voor gemeenten (er is namelijk een aparte regeling voor het btw nadeel voor verenigingen en stichtingen). De regeling voor gemeenten geldt voor vijf jaar en vervalt met ingang van 1 januari 2024. De specifieke uitkering bedraagt ten hoogste 17,5% (ten opzichte van 21% btw op de kosten) van het begrote bedrag voor de activiteiten van de aanvraag. Het uitkeringsplafond bedraagt landelijk € 152 miljoen voor het jaar 2019. Indien het totale voor uitkering geclaimde bedrag landelijk hoger is dan deze € 152 miljoen, dan zal de verdeling naar rato van de aangevraagde bedragen plaatsvinden. Dit betekent dat het percentage van 17,5% lager zal uitvallen indien het uitkeringsplafond bereikt wordt. Aangezien de regeling het btw-nadeel

niet volledig compenseert zal er een (éénmalig) financieel nadeel ontstaan voor de gemeente Noardeast-Fryslân in 2019. De verruiming van de sportvrijstelling heeft tevens een nadelig effect op het algemene mengpercentage van de gemeente. De wijziging zorgt namelijk voor een stijging van het kostprijsverhogende deel van het algemene mengpercentage op de bedrijfsvoeringkosten. Dit effect zal ook meegenomen worden in de aanvragen voor de specifieke uitkering. In de jaren na 2019 zullen de budgetten structureel aangepast moeten worden. Beoogd wordt om in dit najaar de financiële consequenties in beeld te brengen. Zodra daar mee over is bekend zal dit worden gemeld via de tussentijdse rapportage.

Ziekteverzuim

In de begroting 2019 van Noardeast-Fryslân is, op basis van een norm van het A&O-fonds, een structureel budget opgenomen van ongeveer € 850.000 voor ziektevervanging. Het aandeel van Dantumadiel hierin bedraagt 26,6%, zijnde € 226.100. In het eerste jaar van de ambtelijke samenwerking tussen de gemeenten, 2017, is dit budget toereikend gebleken maar in 2018 is dit niet het geval. Het relatief hoge ziekteverzuim (boven de 5%) kent diverse oorzaken maar duidelijk is dat de fase waarin de organisatie zich momenteel bevindt hier een substantiële rol in speelt. De personele begroting (ambtelijk personeel) bedraagt in 2019 zo'n € 35 miljoen. Wanneer bij een gemiddeld ziekteverzuim-percentage van 5% er in alle gevallen vervangen zou moeten worden dan zou het beschikbare budget ad € 850.000 met ongeveer 100% worden overschreden waardoor wij dit volledig (gecorrigeerd met het aandeel van Dantumadiel) opnemen in de risicoparaagraaf.

Tijdelijk personeel

De organisatie van de nieuwe gemeente Noardeast-Fryslân zal zich de komende tijd vormen. Bij het uitvoeren van de taken van de nieuwe gemeente zal naar verwachting, evenals de afgelopen periode, een substantieel beroep gedaan moeten worden op tijdelijk personeel. Een risico hierbij is dat er onvoldoende budget is voor de inhuur van tijdelijk personeel. Als er tijdelijke medewerkers in dienst worden genomen past dat veelal binnen de bestaande formatiebudgetten maar dat lukt zeker niet als er moet worden ingehuurd bij detacheringsbureaus wanneer er hoger gekwalificeerde of gespecialiseerde krachten nodig zijn. Binnen de GR DDFK-gemeenten konden de kosten van ingehuurd personeel grotendeels worden opgevangen binnen de personele begroting (en een deel binnen uitvoeringsbudgetten van de gemeenten). Dit was mogelijk doordat de GR het principe 'wat mag de organisatie maximaal kosten' hanteerde. Dit betekent dat er gebudgetteerd werd op basis van de maximale loonkosten per functie. Deze budgettaire 'speelruimte' is echter met ingang van 2019 volledig ingezet voor de effecten van de "Organisatie- en formatie-evaluatie" d.w.z. voor het herstellen van structurele weeffouten, herwaarderings, de effecten van de 'besturings- en organisatiefilosofie' (BOF) en het inzetten van tijdelijke formatie (niet op basis van inhuurtarieven berekend). Dit betekent dat het risico op personele budgetoverschrijdingen als gevolg van inhuur voor de nieuwe gemeente aanmerkelijk hoger is dan in de afgelopen periode voor de GR.

De omvang van het risico laat zich moeilijk inschatten aangezien van tevoren veelal niet duidelijk is of er voor het invullen van een vacature moet worden ingehuurd. De beheersingsmaatregelen die de organisatie neemt om dit risico zoveel mogelijk te beperken zijn gericht op integrale budgetsturing. Hier wordt door middel van o.a. managementrapportages en tussentijdse bestuursrapportages invulling aan gegeven.

Zaaksysteem

Na een periode van onzekerheid over de situatie rondom het Platform Digitaal Werken (PDW) is besloten om tijdelijk over te gaan op het systeem PlanPlus en intussen de voorbereidingen te treffen om vervolgens over te gaan op een geheel nieuw integraal zaaksysteem. Het behoeft geen verdere uitleg dat deze ontwikkelingen een aanzienlijke impact hebben op de organisatie. De risico's die in dit kader herkend worden hebben betrekking op het dagelijks werk aangezien de benodigde informatie niet direct toegankelijk is. Daarnaast lopen we het risico dat we niet voldoen aan wettelijke termijnen en verplichtingen (bijv. WOB) en de archiefwet. Dit probleem is in kaart gebracht in de notitie "Saken op Oarder". In deze notitie wordt duidelijk wat er aan middelen (mensen en geld) nodig is om de achterstanden in te lopen en wat de gevolgen van de PDW-problemen gaan kosten. De financiële dekking van dit programma is nog niet (geheel) geregeld.

Bestuurlijke fusie

Het proces van de herindeling brengt voor de gemeente Noardeast-Fryslân risico's met zich mee. In de afgelopen jaren is hard gewerkt aan de harmonisatie van de verordeningen en regelingen, maar de werkzaamheden hiervoor zijn nog niet afgerond. Daarnaast wordt ook een deel van de harmonisatie overgelaten aan de raad van Noardeast-Fryslân. De komende twee jaar zal de nieuwe gemeente zich buigen over de benodigde procedures en regels voor haar burgers en ondernemers.

Een ander duidelijk risico is de huisvesting. Als gevolg van de herindeling zal de nieuwe organisatie op de korte en langere termijn huisvestingskeuzes moeten maken. De mogelijkheid van een korte of langere periode van leegstand van gemeentelijke gebouwen doet zich hierbij uiteraard ook voor. Naar alle waarschijnlijkheid zullen de middelen die vanuit het Rijk worden ontvangen voor de herindeling niet toereikend zijn om de toekomstige huisvestingsplannen mee te bekostigen.

Bovenformativiteit

In de begroting van de gemeente Noardeast-Fryslân wordt voor 2019 éénmalig een bedrag meegenomen voor de kosten van de bovenformativiteit die is ontstaan als gevolg van zowel de ambtelijke als de bestuurlijke fusie. De kosten die zijn ontstaan door de ambtelijke fusie worden gedeeld met Dantumadiel terwijl de kosten als gevolg van de bestuurlijke fusie door Noardeast-Fryslân worden gedragen. Ondanks het uitgangspunt dat de bovenformativiteit op een zo kort mogelijke termijn moet worden opgelost bestaat uiteraard de kans dat dit niet lukt wat betekent dat deze kosten zich na 2019 ook nog kunnen voordoen.

ICT-migratie

Bij de ICT-migratie als gevolg van de ambtelijke fusie is op onderdelen herstelwerk nodig gebleken wat zich heeft vertaald in een uitzetting van het benodigde projectbudget. Dit is ook een risico voor de migratie in het kader van de bestuurlijke fusie. Voorgesteld wordt om rekening te houden met een risico van maximaal € 100.000 voor eventuele herstelwerkzaamheden.

Bezwaar en andere procedures

De gemeente is soms genoodzaakt extern juridisch advies in te winnen. Ook zal bij eventuele civiele procedures vertegenwoordiging van de gemeente extern gezocht moeten worden. Het aantal procedures en de hoogte van de kosten is slecht in te schatten en brengt daarom risico's met zich mee. Voorgesteld wordt om hiervoor € 10.000 (bij een geschat financiële risico van € 50.000 met een kans van 20%) aan te houden.

Uitbesteding van werken

Bij uitbesteding van werken ligt de verantwoordelijkheid in juridische zin bij de opdrachtgever. De gemeente, die meestal als enige van aanvang van het bouwproces tot en met de oplevering betrokken is, zal zich steeds moeten vergewissen of mogelijke risico's op schade goed zijn afgedekt. De kennis van de medewerkers die aanbestedingen van werken voorbereiden, wordt zoveel mogelijk op peil gehouden door regelmatige bijscholing en bijwonen van informatiebijeenkomsten. Op dit moment zijn geen gerechtelijke procedures aangegaan tegen de gemeente en zijn er geen schadeclaims bij ons ingediend.

Elfstedentocht

Een Elfstedentocht op de schaats is te benoemen als risico. Enerzijds omdat het een groot evenement is, waarbij veel deelnemers en vooral bezoekers worden verwacht. Dit brengt de nodige risico's op calamiteiten met zich mee. Anderzijds omdat de Elfstedentocht veel geld zal gaan kosten. De kosten bestaan voornamelijk uit de te nemen maatregelen voor het veilig verloop van een Elfstedentocht. Denk hierbij aan verkeersmaatregelen met bijbehorende hekken, bebording en verkeersregelaars, cameratoezicht, beveiliging en ook personeelskosten. Een inschatting van de kosten van een Elfstedentocht bedraagt € 600.000. De inschatting van deze kosten is gemaakt op basis van de gemaakte kosten tijdens de Sinterklaasintocht in 2017.

Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn organisaties waarin de gemeente zowel bestuurlijk als financieel een belang heeft. Aan verbonden partijen zijn meer dan de gebruikelijke financiële risico's verbonden indien sprake is van een minder grote grip op de bedrijfsvoering dan het geval is bij de eigen gemeentelijke organisatie. Verder is de juridische vorm van de verbonden partij van belang. Gaat het om een NV waarvan de gemeente aandeelhouder is dan is de gemeente niet aansprakelijk voor financiële tekorten van die NV. Is er sprake van een Gemeenschappelijke Regeling (GR) dan is dat wel het geval. Hieruit volgt dat van materiële risico's voor onze gemeente sprake is ten aanzien van de Gemeenschappelijke Regelingen NEF, Veiligheidsregio, FUMO en Welstandszorg Hus en Hiem. Onze gemeente kent een totaal budget in verband met deze verbonden partijen van circa € 7,4 miljoen. In de risicotabel is rekening een kans van 5% dat de bijdrage niet toereikend is.

Grondzaken

Archeologie

De gemeente is al een aantal jaren het belangrijkste wettelijk orgaan en bevoegd gezag voor de uitvoering van de archeologiewetgeving in Nederland en draagt primair het risico bij de uitoefening van deze wettelijke taak. Wij zijn één van de gemeenten met de meeste archeologische monumenten en vindplaatsen van Nederland. In het archeologische wettelijke taakveld van de gemeente kunnen financiële risico's nooit worden uitgesloten. In de risicotabel is gerekend met een mogelijke last van € 300.000 met een kans van 10% dat deze zich voordoet.

Milieusaneringen

Er kan zich onverwachts een geval van bodem-, lucht- of waterverontreiniging voordoen. Om schade voor volksgezondheid of milieu te voorkomen moet dergelijke verontreiniging snel worden opgeruimd. Is de veroorzaker bekend dan moet die actie ondernemen om de verontreiniging op te ruimen. Is er geen veroorzaker bekend dan kan de gemeente voor de verwijderingskosten opdraaien. Voor de afvoer van beperkte stortingen is budget in de begroting aanwezig. Voor grote saneringen is geen reserve aanwezig. Er is gerekend met een kans van 20% op een mogelijke budgetoverschrijding van € 500.000.

Munitiestortplaats Engelsmanplaat

In de Waddenzee ligt een munitiestortplaats op grondgebied van de gemeente. Het gaat om 450 ton niet gebruikte munitie uit de Tweede Wereldoorlog die hier in 1946 zijn gedumpt. Naar aanleiding van de kwestie zijn er in 2014 Kamervragen gesteld over de risico's voor milieu en veiligheid. In een brief van 8 mei 2014 hebben de gezamenlijke colleges van de gemeenten Ameland, Schiermonnikoog en toenmalig Dongeradeel hun zorg uitgesproken over de risico's voor veiligheid en milieu. Er is verzocht om een spoedig vervolgonderzoek en sanering van de munitiestortplaats. De minister van Defensie heeft aangegeven dat zij van mening is dat deze risico's gering zijn en dat er geen onderzoek wordt gedaan naar saneringsvarianten. Met een grote marge is een inschatting gemaakt van het totaalbedrag aan mogelijke schade. Als het ministerie de verantwoordelijkheid voor het opruimen toch niet op zich zou nemen, dan kan de rekening bij de gemeente komen te liggen. De kans daartoe achten wij klein (5%).

Kapitaalgoederen

Uitvoering van projecten, kapitaalwerken en onderhoudswerken

Nog steeds is er sprake van een concurrentiestrijd op de infrastructurele markt. Een risico voor de opdrachtgever (gemeente) is de mogelijkheid van een faillissement van de aannemer tijdens de uitvoering. Dit risico kan worden beperkt door vooraf de kredietwaardigheid van de inschrijver te toetsen. Steeds vaker wordt er ingeschreven volgens het beste prijs-kwaliteitsverhouding principe. Bij dit principe wordt niet alleen gekeken naar de laagste prijs, maar ook naar de kwaliteit. Bij de uitvoering van de werken zal de toezichhoudende partij alert moeten zijn op een correcte uitvoering en afrekening. Elk contract wordt door meerdere deskundige medewerkers binnen de organisatie op onvolkomenheden getoetst en zo nodig wordt advies ingewonnen bij externe deskundigen. Vooral voor complexe c.q. risicovolle projecten wordt externe deskundigheid meegenomen in het bouwproces. Er kan financiële schade ontstaan, de grootte hiervan is afhankelijk van het soort werk, de grootte van het werk en in welke fase het werk zich bevindt. Bij de uitvoering van projecten hebben zich tot dusverre geen problemen voorgedaan met de solvabiliteit van de uitvoerende partijen. Ook niet ten aanzien van claims van fouten en/of onvolkomenheden in de bestekken c.q. overeenkomsten. Geschatte impact € 50.000 met een kans van 10%.

Afstoten schoolgebouw

De scholengemeenschap Dockingacollege heeft eerder aangegeven een deel van het schoolgebouw Rondweg West 45 af te willen stoten. Dit besluit van het Dockingacollege is tot nader bericht opgeschort in verband met langer eigen gebruik. Op dit moment liggen er nieuwbouwplannen voor de locaties Woudweg en als gevolg hiervan, en van daling van het leerlingenaantal, zal waarschijnlijk een deel van het gebouw, de zogenaamde flat, binnenkort aan de gemeente vervallen. Er is gerekend met een kans van 90% dat deze kosten (€ 180.000) zich voordoen.

Riolering

Bij de uitvoering van (riool)werkzaamheden kan, wanneer er bijvoorbeeld tijdelijke verlaging van de grondwaterstand heeft plaats gevonden, schade ontstaan aan belendende percelen. Ook bij werkzaamheden in bestaande wijken, kan er door trillingen schade ontstaan aan belendende percelen. Van elk werk wordt een risicoanalyse gemaakt en worden waar nodig onderzoeken verricht. Er kan financiële schade ontstaan. De grootte hiervan is afhankelijk van het soort werk. Door een goede voorbereiding kan de

kans op schade worden beperkt. Op dit moment zijn geen claims ingediend. Geschatte impact € 250.000 met een kans van 10%.

Onderwijshuisvesting primair onderwijs.

In december 2016 is het onderwijshuisvestingsplan (OHP) voor het onderwijs vastgesteld door de gemeenteraad. Daarbij is in een motie de opdracht gegeven om met een steviger gezamenlijke visie van gemeente- en schoolbestuur te komen in een integraal huisvestingsplan (IHP). Vanwege de teruglopende leerlingenaantallen en plannen die hieruit voortkomen is de kans groot dat de gemeente de komende jaren met leegstaande lokalen of zelfs schoolgebouwen te maken krijgt. In geval van een leegstaand schoolgebouw krijgt de gemeente deze terug in bezit en zal er een nieuwe bestemming gezocht moeten worden of in sommige gevallen overgegaan worden tot slopen. Maar ook leegstaande lokalen kunnen aan de gemeente teruggegeven worden. De financiële effecten hiervan zijn (nog) niet te kwantificeren. We krijgen meer zicht op de omvang met behulp van het IHP dat rond de zomer van 2018 aan de raad voorgelegd zal worden. Er is gerekend met een financieel risico van € 100.000 met een kans van 80%.

Wegbeheer

Op basis van ervaring en gegevens van verzekeraars heeft de grootste categorie claims betrekking op het gemeentelijk wegbeheer. Een geringe oneffenheid in de openbare weg kan al leiden tot materiële schade (zaakschade) en tot immateriële schade (letselschade). Jaarlijks worden alle gemeentelijke wegen door gekwalificeerde wegeninspecteurs geïnspecteerd. Via de meldtelefoon van wijkbeheer kunnen burgers onveilige situaties en gebreken aan de openbare ruimte melden. Wijkbeheer reageert op deze meldingen en herstelt deze of er wordt door middel van bebording gewezen op een onveilige of gevaarlijke situatie. Doordat er sinds een paar jaar een lager kwaliteitsniveau wordt gehanteerd is de kans groter om door de ondergrens te schieten. Het aantal schademeldingen zal waarschijnlijk toenemen. Geschatte impact € 50.000 met een kans van 75%.

Klimaatverandering

Excessen als gevolg van storm, veel regen, sneeuw of vorst komen steeds vaker voor. Hoewel deze weersituaties niet op voorhand te voorspellen zijn, vormen ze bij extreme situaties een extra risico voor de bedrijfsvoering van het team uitvoering. Relatief warme en vochtige jaren vertalen zich bijvoorbeeld in extra groei van groen. Ook kunnen periodes van langere droogte gevolgen hebben voor de conditie van de sportvelden waardoor deze vaker moet worden beregend. De volgende risico's worden gekwantificeerd:

- stormschade (zoals oktober 2013): geschatte omvang € 150.000 – € 250.000
Gemiddeld financieel risico van € 200.000 met een kans van 5%;
- impact ijzelvorming (zoals op 4 en 5 januari 2016): geschatte omvang € 10.000 – € 50.000
Gemiddeld financieel risico van € 30.000 met een kans van 2%;
- langdurige gladheidsbestrijding bij kwakkelwinters geschatte omvang € 10.000 – € 50.000.
Gemiddeld financieel risico van € 30.000 met een kans van 25%;
- langere droogte perioden op sportvelden geschatte omvang € 5.000 - € 10.000
Gemiddeld financieel risico van € 7.500 met een kans van 20%.

Plantenziekten

Regelmatig duiken er nieuwe plantenziekten op in ons land. Op dit moment hebben we vooral te maken met de Essentaksterfte. Het is echter onduidelijk hoe het ziektebeeld zal gaan verlopen en wat de exacte gevolgen zullen zijn van het bomenbestand en hoe de kosten zich zullen ontwikkelen. De verwachting bij de Essentaksterfte is dat mogelijk 80% van de Essen de komende 10 tot 15 jaar zullen verdwijnen. In dit stadium worden bij deze bomen de onveilige situaties aangepakt door de bomen te rooien. De aanpak van de ziekte is dus niet gericht op bestrijding zoals bij de iepziekte maar op het beheersen van het risico van dode bomen en takken.

Er kan sprake zijn van een grote uitval van solitaire en laanbomen in het openbare groen. Naar schatting moet 20% tot 30% van de laanbomen de komende 15 jaar worden vervangen. Hiernaast zal de ziekte ook gevolgen hebben voor de inrichting en het beheer van het bosplantsoen. Bomen langs wegen en paden welke voor direct gevaar zorgen moeten jaarlijks worden geïnventariseerd en opgeruimd. De omvang van de jaarlijkse en totale kosten is afhankelijk van het verloop van de ziekte. De geschatte omvang is € 110.000 met een kans van 80%.

Projecten

Programma Súd Ie en Wetterfront Dokkum

In 2014 is de voormalige gemeente Dongeradeel samen met de Provincie Fryslân en het Wetterskip gestart met het programma Súd Ie en Wetterfront Dokkum. Fase 1 van dit programma bevat 24 deelprojecten en heeft een financiële omvang van ruim 19 miljoen euro. Het totaal beschikbare budget betreft een taakstellend budget. Inmiddels is ook een aanvang genomen met fase 2 met een financiële omvang van € 3,6 miljoen. In de samenwerkingsovereenkomst tussen de drie partijen is een aantal afspraken geformuleerd om budgetoverschrijdingen te voorkomen c.q. te beheersen. Samengevat zal door versoering van de deelprojecten of schuiven van middelen binnen het totale programma moeten worden voorkomen dat budgetoverschrijding plaatsvindt. Wanneer geen mogelijkheid bestaat het tekort te dekken en de stuurgroep neemt wel het besluit het betreffende deelproject uit te voeren, dan worden de kosten en de risico's die voortkomen uit de realisatie van het deelproject gedragen door de gemeente en de provincie naar rato van de bijdrage aan het programma (i.c. respectievelijk 35% en 65%). Er wordt gerekend met een kleine kans van 5% op een mogelijke budgetoverschrijding van € 250.000.

Open einde regelingen

WMO en Jeugd

De voorzieningen Wmo en Jeugd moeten worden geleverd, ook als het budget voor het betreffende jaar niet toereikend is. Voor de open einde regelingen die zijn opgenomen in de risicotabel is uitgegaan van een mogelijke overschrijding van de budgetten met een omvang van 10% die ten laste komt van de gemeente.

BUIG

Personen die recht hebben op een uitkering voor inkomensvoorzieningen dienen deze te ontvangen, ongeacht of het budget toereikend is. Aangezien er een verwacht tekort op de BUIG is en de gemeente zelf garant moet staan voor het eigen risicoaandeel is dit tekort verwerkt in de begroting 2019-2022 en is deze post niet meer opgenomen als risico. Noardeast-Fryslân zal meer dan 40.000 inwoners tellen en zal daarom voor de BUIG volledig objectief verdeeld worden. Naar verwachting levert dit een voordeel op van circa € 0,5 miljoen, welke in de begroting 2019-2022 is verwerkt. Aangezien dit voordeel afhankelijk is van de hoogte van het macrobudget en het totaal aan vangnetuitkeringen bestaat er een risico dat het voordeel lager uitvalt.

Overig

MFC Burdaard

Mocht de stichting ondanks de goede prognoses toch failliet gaan, dan zal de hypotheekverstrekker haar uitgeleende geld terug willen ontvangen. Mocht de stichting dit niet zelf kunnen ophoesten, dan zal de hypotheekverstrekker aanspraak maken op de gemeentelijke garantie. Echter, recentelijk heeft een taxatie van het pand door een erkende bedrijfsmakelaar uitgewezen dat de waarde van het pand op € 1.650.000 wordt getaxeerd, en in het geval van executie op € 1.200.000. Op basis van deze taxatie loopt de gemeente weinig risico, aangezien in het geval van faillissement de schuld (max. € 1.265.000, waarbij jaarlijks conform de prognose ruim € 40.000 afgelost wordt) aan de hypotheekverstrekker (zo goed als) wordt voldaan door (executie)verkoop van het onderpand.

Stelpost niet benoemde risico's

In deze paragraaf willen we zo volledig mogelijk zijn waar het gaat om het beschrijven van de risico's. We kunnen echter risico's over het hoofd hebben gezien en stellen voor daar een buffer voor aan te houden van 10% van de totale omvang van de noodzakelijke weerstandscapaciteit.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft weer in hoeverre de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om de geïnventariseerde risico's (= benodigde weerstandscapaciteit) te kunnen afdekken, oftewel de mate waarin de gemeente Noardeast-Fryslân in staat is om de nadelige gevolgen van risico's op te vangen.

$$\text{Weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$$

Er bestaan geen wettelijke normen voor de hoogte van het benodigde weerstandsvermogen. Gemeente Noardeast-Fryslân hanteert onderstaande waarderingstabel.

Ratiowaarde	Waardering
> 2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
< 0,8	Onvoldoende

Uitgaande van deze waarderingstabel betekent dit voor de gemeente Noardeast-Fryslân bij de stand van de algemene reserve van ruim € 10 miljoen een ratiowaarde van 1,83. Hiermee is het weerstandsvermogen ruim voldoende.

Kengetallen

Kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting of de balans en kunnen helpen bij de beoordeling van de financiële positie van gemeenten. Om dit te bereiken is de BBV op dit onderdeel aangepast en wordt deze paragraaf uitgebreid met de volgende kengetallen voor :

- Netto schuldquote;
- Solvabiliteitsratio;
- Grondexploitatie;
- Structurele exploitatieruimte;
- Belastingcapaciteit.

Deze kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid van de gemeente. Per kengetal worden drie momenten vergeleken, namelijk:

Netto schuldquote / Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote laat de verhouding zien tussen de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen van de gemeente en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- en exclusief doorgeleende gelden weergegeven.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote (excl. doorgeleende gelden)	n.v.t.	n.v.t.	57%	49%	41%	35%
Netto schuldquote	n.v.t.	n.v.t.	61%	53%	44%	38%

Dat de schuldquote daalt, komt doordat we in de komende jaren minder hoeven te herfinancieren. Lagere herfinanciering wordt o.a. mogelijk door de geraamde meerjarige begrotingsoverschotten vanaf 2019 en doordat de grondexploitaties de komende jaren meer opbrengsten genereren dan kosten.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio (= Eigen Vermogen / Totaal Vermogen) geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe weerbaarder de gemeente is.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Solvabiliteit	n.v.t.	n.v.t.	19%	23%	28%	30%

Harde normen voor de waarde die de solvabiliteit zou moeten hebben, zijn er niet. Zeker niet voor gemeenten. Veel van de activa van de gemeente zijn immers niet verhandelbaar.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten uit de exploitatie. Omwille van de vergelijkbaarheid van jaar op jaar is voor alle jaren uitgegaan van grond waarden exclusief niet in exploitatie genomen gronden (zoals vanaf de jaarrekening 2016 voorgeschreven door het BBV).

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Grondexploitatie	n.v.t.	n.v.t.	0%	-2%	-2%	-3%

Het negatieve percentage geeft aan dat de boekwaarde van de grondexploitaties de komende jaren negatief wordt (dus meer verkoopopbrengsten dan kosten).

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar het saldo van de structurele baten en structurele lasten en dit saldo wordt afgezet tegen de totale baten.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Structurele begrotingsruimte	n.v.t.	n.v.t.	0,7%	0,9%	1,4%	1,7%

Een positief percentage betekent dat de structurele baten meer dan toereikend zijn om de structurele lasten te dekken.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om haar belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de woonlasten. Het Coelo publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt daarom berekend door de totale lasten woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar "t" te vergelijken met het landelijke gemiddelde in jaar "t-1" in en uit te drukken in een percentage.

	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde t-1	n.v.t.	n.v.t.	108%	108%	108%	108%

Het betekent dat de gemiddelde woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in Noardeast-Fryslân boven het landelijk gemiddelde ligt (€ 782,- in Noardeast-Fryslân tegenover € 721,- landelijk gemiddeld).

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente Noardeast-Fryslân heeft 12.358.360 m² openbare ruimte in beheer. Er vinden veel activiteiten plaats, zoals wonen, werken en recreëren. Voor deze activiteiten zijn veel gemeentelijke kapitaalgoederen nodig, zoals wegen, riolering, kunstwerken, groen, verlichting en gebouwen. Ook zijn er kapitaalgoederen aanwezig voor de eigen organisatie van de gemeente (automatisering, inrichting gebouwen, auto's, etc.). In deze paragraaf wordt ingegaan op de manier waarop Noardeast-Fryslân omgaat met het onderhoud van deze kapitaalgoederen. Onderhoud van kapitaalgoederen beslaat een substantieel deel van de begroting en een integraal overzicht is belangrijk voor een goed inzicht in de financiële positie van de gemeente.

Stand van zaken onderhoudsplannen kapitaalgoederen

In het eerste kwartaal van 2017 is een Quick Scan uitgevoerd bij de kapitaalgoederen van de gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. Met deze Quick Scan is in beeld gebracht wat de gemeenten hebben, wat de kwaliteit hier van is en of er voldoende budget in de begroting staat om de kapitaalgoederen te kunnen onderhouden.

De conclusies van deze Quick scan zijn behandeld tijdens de voorjaarsnota / perspectiefnota van de DFK gemeenten.

Beleidskader kapitaalgoederen: op onderdelen niveau B

Bij de perspectiefnota is voorgesteld om de kapitaalgoederen op het niveau C (laag) te onderhouden met uitzondering van: sportvelden, begraafplaatsen, winkelgebieden, recreatieve gebieden, onkruidbestrijding op verhardingen en beweegbare bruggen. Deze kapitaalgoederen worden op het niveau B (basis) onderhouden.

	Dorpen	Wijken	Buitengebied	Winkelgebied	Bedrijventerreinen	Toeristische locaties	Parken	Sportvelden	Begraafplaatsen	Onkruidbestrijding	Beweegbare bruggen
Noardeast Fryslân	L	L	L	B	L	B	L	B	B	B	B

Het uitgangspunt van het beheren van de kapitaalgoederen is een cyclische aanpak mede gebaseerd op het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV)

Beeldkwaliteit

Vier maal per jaar wordt er een beeldkwaliteitschouw uitgevoerd volgens de CROW publicatie 223. Bij deze schouwronde worden er op willekeurig gekozen plaatsen geïnspecteerd waarbij wordt gekeken naar wat de beeldkwaliteit is ten opzicht van de vastgestelde kwaliteit. Naast beeldkwaliteit worden er ook technische inspecties uitgevoerd.

In de tabel hieronder het aantal / m² kapitaalgoederen:

	Gebouwen	Groen	Bomen	Speeltoestellen	Verharding	Kunstwerken	Lichtmasten
Noardeast-Fryslân	65	7.199.669	38.328	605	4.499.732	748	7.932

Financiële middelen

in onderstaande tabel wordt per kapitaalsoort aangegeven wat de omvang is van de financiële middelen die in de begroting zijn opgenomen, waarbij opgemerkt moet worden dat het bedrag van 2018 de drie afzonderlijke gemeenten bij elkaar opgeteld betreft:

x €1.000	Begroting 2018	Begroting 2019
Verhardingen	6.908	6.636
Openbare verlichting	540	424
Openbaar Groen	3.289	1.991
Sportvelden	860	1.169
Speelplaatsen	219	139
kustwerken (bruggen, tunnels en grondkeringen)	1.219	1.087
Riolering	3.607	3.607
Waterwegen	878	914
Gebouwen	453	475
Totalen:	17.974	16.443

Verhardingen

Beleidskader verhardingen

De wegen worden op het onderhoudsniveau C (Laag) onderhouden met uitzondering van winkelgebieden, recreatieve gebieden en onkruidbestrijding op verhardingen. Deze laatste drie worden op het niveau B (Basis) onderhouden.

Onderhoud verhardingen

Elk jaar worden de wegen visueel geïnspecteerd ten behoeve van het vaststellen van het groot onderhoud. De inspectiegegevens worden ingebracht in een geautomatiseerd wegbeheersysteem. De onderhoudsstrategieën voor de wegverhardingen zijn gestoeld op de landelijk toegepaste methodiek (gedragsmodellen) van het CROW (kenniscentrum voor verkeer, vervoer en infrastructuur). Het groot onderhoud wordt door het team Beheer Iepenbiere Romte uitgevoerd. Het dagelijks onderhoud wordt uitgevoerd door het team Utfiering.

Openbare verlichting

Inspectie of schouw van de openbare verlichting vindt niet (meer) plaats. Storingen worden opgelost op basis van meldingen (piepsysteem). Het klein onderhoud en vervangingen van masten en armaturen geschiedt op basis van leeftijd.

Openbaar groen

Beleidskader openbaar groen

Het Openbaar groen wordt onderhouden op het onderhoudsniveau C (Laag) met uitzondering van: sportvelden, begraafplaatsen, winkelgebieden en recreatieve gebieden. Deze kapitaalgoederen worden op het niveau B (basis) onderhouden.

Onderhoud openbaar groen

Het onderhoud van openbaar groen wordt voor het grootste deel uitgevoerd door het team Utfiering Iepenbiere Romte. Deze taken worden beleidsmatig ondersteund door het team Beheer Iepenbiere Romte. Tevens verzorgt dit team het maaien en hekkelen buiten de bebouwde kom en grootschalige groen vervangingen/investeringen. De onderhoudswerkzaamheden in plantsoenen bestaan in hoofdzaak uit schoffelen, spitten, snoeien, maaien, bemesten, inboet, onkruidbestrijding, mollenbestrijding, doorspuiten drains, onderhoud bestrating, onderhoud hekwerken/rasters, reconstructie en onderhoud (bos)plantsoen. Een groot deel van de eenvoudige repeterende groenonderhoudswerkzaamheden wordt verricht door de bij het team Utfiering Iepenbiere Romte gedetacheerde medewerkers van NEF.

Groen en speelvoorzieningen

Het dagelijks onderhoud van het openbaar groen wordt volgens onderhoudsschema's op vastgestelde onderhoudsniveau 's onderhouden. Het onderhoudsniveau wordt geborgd middels een doorlopende

kwaliteitsschouw van de openbare ruimte waardoor, waar nodig, tijdig kan worden bijgestuurd. Het groot onderhoud en de vervangingen worden uitgevoerd naar aanleiding van jaarlijkse inspecties. De speeltoestellen worden vier maal per jaar geïnspecteerd. Aan de hand van deze inspecties wordt onderhoud uitgevoerd en worden speeltoestellen en veiligheidsondergronden vervangen.

Kunstwerken (bruggen, tunnels en grondkeringen)

Beleidskader kunstwerken

De kunstwerken worden op het onderhoudsniveau C (Laag) onderhouden met uitzondering van de kunstwerken in winkelgebieden, in recreatieve gebieden en de beweegbare bruggen. Deze laatste drie worden op het niveau B (Basis) onderhouden.

Onderhoud kunstwerken

Voor de beweegbare bruggen, grote vaste bruggen en de kademuren is er een vast onderhoudsschema voor schilderwerk en kleine reparaties. Jaarlijks worden alle beweegbare bruggen geïnspecteerd. Uit deze inspectie wordt een planning opgesteld voor het groot onderhoud en de vervanging.

Het team Behear Iepenbiere Romte verzorgt de beleidsmatige ondersteuning van het onderhoud van kunstwerken. Daarnaast verzorgt zij het groot onderhoud. Groot onderhoud is conform de besluitvorming over het kunstwerkbeheer opgenomen in de programmabegroting. Dagelijks onderhoud en kleine reparaties worden verzorgd door het team Utfiering Iepenbiere Romte.

Riolering

Beleidskader

Het beleid en de ontwikkelingen op het gebied van riolering c.a. ligt vast in Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). In 2019 wordt er een nieuw GRP ter besluitvorming aan de raad aangeboden.

Wettelijke kaders voor het GRP worden gevormd door de Wet Milieubeheer en de Waterwet. De Gemeentewet doet (o.a.) uitspraken over de rioolheffing. In de Wet Milieubeheer is geregeld dat de gemeenteraad een GRP telkens voor een daarbij vast te stellen periode vaststelt. Het is een beleidsmatig en financieel document over de gemeentelijke watertaken en een hulpmiddel om goede beleidsafwegingen te maken op het terrein van de zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater in relatie tot de bescherming van de bodem- en waterkwaliteit. De zorg voor water en riolering is een voortdurend proces dat door ontwikkelingen in de tijd moet worden aangepast. Volgens de huidige wetgeving, vastgelegd in de Waterwet en de wet Milieubeheer, is er voor de gemeente sprake van drie zorgplichten:

- de zorgplicht voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater;
- de zorgplicht voor het afvloeiende hemelwater;
- de zorgplicht ter voorkoming van structureel nadelige gevolgen van het grondwater.

Uitvoering van de maatregelen uit het vGRP zorgt ervoor dat de inzameling en het transport van afvalwater effectief blijft verlopen. Hiermee wordt voorkomen dat er schade aan het milieu ontstaat en er overlast voor de bewoners is en dat de volksgezondheid wordt gewaarborgd. Verder wordt ervoor gezorgd dat hemelwater, voor zover particulieren dat niet zelf kunnen, goed wordt ingezameld en verwerkt en dat inwoners weten waar ze met grondwatervragen terecht kunnen.

Onderhoud rioleringen

Het dagelijks beheer en onderhoud aan de riolering wordt uitgevoerd door het team Utfiering Iepenbiere Romte. Grootschalig onderhoud, inspectie en vervangingen worden gerealiseerd door het team Behear Iepenbiere Romte. Tevens verzorgt het team Behear Iepenbiere Romte de beleidsmatige aspecten en bewaakt het hydraulisch en hygiënisch functioneren van de riolering. Het dagelijks onderhoud bestaat uit een groot aantal werkzaamheden waaronder; legen van straat en trottoirkolken, reinigen van leidingen, vegen van goten, inspectie en onderhoud van pompen en gemalen, reparatie van kleinere lekkages, etc. Vrijkomend slib uit onderhoud werkzaamheden wordt afgevoerd naar Omrin. Groot onderhoud aan en vervangingen van de riolering wordt uitgevoerd op basis van inspecties van het riool. Inspectie gegevens worden bijgehouden in een beheersysteem op basis waarvan jaarlijks het vervangingsprogramma wordt opgesteld. Naast vervangingen worden ook optimalisaties doorgevoerd. Hierbij valt te denken aan het ombouwen van verbeterd gescheiden stelsels en hydraulische aanpassingen van het stelsel en het afkoppelen van regenwater.

Waterwegen

Beleidskader waterwegen

Onderhoud van waterwegen is te verdelen in watervoerendheid en bevaarbaarheid. Ten aanzien van watervoerendheid moeten alle gemeentelijke watergangen voldoen aan de keur van het waterschap. Hiertoe worden de sloten uitgemaaid. In de overdracht stedelijk water (OSW) uit 2016 is geregeld dat het Wetterskip Fryslân verantwoordelijk is voor baggeren van stedelijk water, tenzij er sprake is van achterstallig onderhoud. Het achterstallig onderhoud is voor de gemeente.

Onderhoud waterwegen

Voor het hekkelen van waterwegen (betreft voornamelijk bermsloten) wordt getracht zo veel mogelijk afspraken te maken met eigenaren van aanliggende percelen.

Gebouwen

Alle gebouwen worden tweejaarlijks geïnspecteerd waarna de plannings worden geactualiseerd. Het zwembad wordt jaarlijks geïnspecteerd. Op basis van de conditiescore volgens NEN2767 zal het benodigde onderhoud worden uitgevoerd. In het kader van duurzaamheid is bij het beheer en onderhoud van de gebouwen het doel om het energieverbruik te verlagen. Het onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen wordt grotendeels in eigen beheer uitgevoerd. Voor grootschalig of specialistisch onderhoud worden derden ingeschakeld.

Onderhoud onderwijsgebouwen

Voor het onderhoud aan de schoolgebouwen is een meerjarig onderhoudsplan met de schoolbesturen opgesteld. Door een wetswijziging zijn de taken en budgetten voor het buitenonderhoud en aanpassingen van schoolgebouwen per 2015 overgeheveld van de gemeente naar de schoolbesturen. Door deze wijziging wordt de gemeente gekort op de algemene uitkering en komt de verplichting van het onderhoud voor de schoolgebouwen te vervallen.

Onderhoud sportaccommodaties

De gebouwen voor sportaccommodaties in de gemeente Noardeast Fryslân die in eigendom zijn van de gemeente vallen onder het meerjarig planmatig onderhoudsprogramma.

Paragraaf financiering

Inleiding

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) worden in de begroting in afzonderlijke paragrafen beleidsrichtlijnen vastgelegd over relevante beheersmatige aspecten. In de beheersverordening naar artikel 212 van de Gemeentewet geeft de raad het kader aan.

Algemeen

In het Treasurystatuut gemeente Noardeast-Fryslân, staan de uitgangspunten en doelstellingen voor het treasurybeleid vermeld. De geplande uitvoering van het treasurybeleid is weergegeven in de paragraaf financiering.

Hoe ontwikkelt de rente zich?

Een belangrijke factor bij het uitvoeren van het treasurybeleid is het verwachte verloop van de rente. Onze rentevisie wordt aan de hand van een aantal financiële instellingen opgesteld. In het eerste halfjaar van 2018 zijn zowel de langlopende als de kortlopende rentes nagenoeg gelijk gebleven.

De Refirente of de herfinancieringsrente (de rente die banken aan de ECB moeten betalen wanneer zij geld bij de ECB opnemen, zeg maar de inkooprente) kent sinds 2017 een rentepercentage van 0,00%. De LIBOR of de interbancaire rente welke sterk gekoppeld is aan de Refirente is hierdoor ook verder verlaagd. De 1 maand LIBOR rente is sinds het jaar 2017 negatief geweest en stond op 22 augustus 2018 op -/- 0,39414%. Indien banken geld stallen bij de ECB, dan moeten ze dus een rente betalen. In Nederland kennen we weinig producten die gekoppeld zijn aan de LIBOR tarieven. De rol van de Refirente wordt in Nederland ingevuld door de Euribor.

De rente tarieven per 22 augustus 2018 bedragen op jaarbasis;

- 1 maand Euribor -/- 0,371%
- lineaire lening 5 jaar gelijk 0,26%
- lineaire lening 10 jaar gelijk 0,75%
- lineaire lening 25 jaar gelijk 1,50%

Dankzij het ruime monetair beleid van de ECB zijn de rentes gedurende het 1^e halfjaar van 2018 nagenoeg gelijk gebleven. De verwachting is, dat de ECB pas in het 3^e of 4^e kwartaal 2019 het ruime monetair beleid zal bijstellen. In de aanloop tot het verkrappen van het monetaire beleid zal er naar verwachting een lichte rentestijging plaats vinden.

Hoe beheert de gemeente haar kas?

Het betalingsverkeer gaat de gemeente Noardeast-Fryslân hoofdzakelijk doen via de BNG Bank, daarnaast zal de Rabobank worden gebruikt voor het afstorten van contante gelden en als service naar de klanten. Het saldo op deze rekening zal periodiek worden afgeroomd ten gunste van de BNG-rekening.

Met ingang van 1 januari 2019 zal de financieringsovereenkomst met de BNG Bank van kracht worden. In deze financieringsovereenkomst worden de kaders, zoals de kredietlimiet, de intradaglimiet, de gehoudenheid etc. en de bijbehorende tarieven vastgelegd. Ten tijde van het schrijven van de paragraaf financiering is deze financieringsovereenkomst echter nog niet afgesloten en kunnen we hier inhoudelijk nog niets over melden.

De financieringsovereenkomst zal worden afgesloten voor één jaar en wordt telkens per 1 januari stilzwijgend met één jaar verlengd.

Bij de Rabobank is geen kredietfaciliteit aanwezig.

Uiteraard staat het de gemeente Noardeast-Fryslân vrij om tot de kasgeldlimiet (8,5% van het begrotingstotaal) voor een bepaalde periode kort geld aan te trekken.

Hoe staat het met het schatkistbankieren?

Het schatkistbankieren voor decentrale overheden heeft een wettelijke basis in de wet FIDO en moet ervoor zorgen dat er een lagere EMU-schuld van de collectieve sector ontstaat.

Omdat het Schatkistbankieren verplicht is gesteld, moeten decentrale overheden alle middelen die ze niet direct nodig hebben voor hun publieke taak in de schatkist onderbrengen.

Wel is er sprake van een bepaalde drempel. De hoogte van deze drempel is afhankelijk van de financiële omvang van een decentrale overheid. De drempel is vastgesteld op 0,75% van het jaarlijks begrotingstotaal (begrotingstotaal + totale lasten van de primaire begroting, excl. reserves), met een minimum van € 250.000,- en een maximum van € 2.500.000,-. Uitgaande van een begroting van € 132,4 miljoen zal de minimum grens € 993.000,- zijn.

Voor de gemeente Noardeast-Fryslân zal het schatkistbankieren niet al te verstrekkende gevolgen hebben. Omdat de gemeente Noardeast-Fryslân ontstaan is uit de gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a., zijn de daarbij behorende financiële verplichtingen in de vorm van langlopende leningen ook meegegaan onder dezelfde voorwaarden. Deze portefeuille met langlopende leningen zorgt ervoor dat er sprake is van een zogenoemde leengemeente en daarom normaliter weinig "positief" staat op de Rekening Courant. Het Schatkistbankieren geldt alleen voor overtollige financiële middelen. Er is voor gemeenten geen leenfaciliteit aanwezig.

De rentevergoeding op de Rekening Courant bij de Schatkist is 0%. Indien er sprake is van een langdurig positief saldo, dan kan er gekozen worden voor een depositoconstructie, waarbij een bepaalde hoeveelheid geld voor een bepaalde periode wordt gesteld tegen een vooraf vastgesteld rentepercentage. Echter gezien de lage rentestand, wordt pas bij een looptijd vanaf 6 jaar een depositorente vergoed.

Hoe staat het met het renterisicobeheer?

De gemeente loopt renterisico op het moment dat nieuwe leningen moeten worden aangetrokken (herfinanciering) of als een renteherziening van toepassing is. Om dit renterisico te beheersen wordt er in de wet FIDO een renterisiconorm bepaald. Voor gemeenten bedraagt de renterisiconorm maximaal 20% van het begrotingsbedrag bij aanvang van het begrotingsjaar.

Berekening renterisiconorm 2019

(bedragen x € 1.000)	€
Begrotingstotaal	132.400
Renterisico percentage	20%
Renterisiconorm	26.480

Toetsing renterisico aan norm 2019

(bedragen x € 1.000)	€
Renterisico (renteherziening en aflossing)	4.494
Renterisiconorm	26.480
Onderschrijding	-/- 21.986

Uit bovenstaande berekening blijkt dat de gemeente Noardeast-Fryslân binnen de grenzen van de renterisiconorm blijft.

De totale schuld van de gemeente per 1 januari 2019 bedraagt naar verwachting € 68.232.000,- (excl. doorgeleende gelden).

De kasgeldlimiet (het bedrag waarvoor op basis van kortgeld financiering mag worden aangetrokken) bedraagt 8,5% van het gemeentelijke budget bij aanvang van het begrotingsjaar 2019. De kasgeldlimiet zal over het jaar 2019 8,5% van € 132.400.000,- is € 11.254.000,- zijn.

Het is toegestaan om tijdelijk, gedurende drie opeenvolgende kwartalen, de kasgeldlimiet te overschrijden.

Wat is het kredietrisico op verstrekte geldleningen?

De gemeente staat borg voor een aantal geldleningen. Gezien het feit dat voor de meeste van deze leningen het Waarborgfonds Sociale Woningbouw garant staat, kan het directe risico als minimaal worden beschouwd. Het indirecte risico is wel aanwezig. Dit risico ontstaat wanneer een willekeurige landelijke woningcorporatie niet meer aan haar betalingsverplichting kan voldoen (denk hierbij aan Woningcorporatie Vestia) en het WSW garantievermogen daalt tot beneden 0,25%, van het totale geborgde vermogen. Mocht dit voorkomen dan zullen de gezamenlijke gemeenten voor 50% van deze schuld (na uitputting van het garantievermogen en betaling van de directe schadegemeentes) verplicht zijn deze overblijvende schuld, middels een renteloze lening te verstrekken. Het risico is dan in beginsel de rentederving op deze verstrekte lening.

Hoe gaan we om met de wet HOF?

In de wet Houdbare Overheids Financiën (wet HOF) worden de Europese normen verankerd voor de hoogte van de overheidsschuld en de jaarlijkse groei van de overheidsschuld. Die normen raken ook gemeenten, omdat de gemeenteschulden en financieringstekorten van gemeenten meetellen in de overheidsschuld van Nederland.

Elke gemeente heeft een individuele EMU-referentiewaarde. Deze is afgeleid van het plafond voor het EMU-saldo van de gezamenlijke gemeenten. De VNG adviseert gemeenten om niet te sturen op deze EMU-referentiewaarde. Dat verhindert een uitruil van plussen en minnen tussen gemeenten ten opzichte van de individuele EMU-referentiewaarde en leidt mogelijk tot een onnodig uitstel van investeringen door gemeenten. In plaats daarvan kunnen gemeenten beter sturen op de ontwikkeling van de hoogte van de schuld.

Als gemeente Noardeast-Fryslân hebben wij aandacht voor de schuldpositie van onze gemeente via de jaarstukken en begroting en de daarin verplicht opgenomen paragraaf Financiering. Daarbij dient opgemerkt te worden dat de gemeente Noardeast-Fryslân geen specifiek schuldenbeleid heeft.

Hoe verdelen we de rente?

De rentekosten worden verdeeld aan de taakvelden op basis van een omslagrente. Hierbij worden de totale rentekosten eerst gecorrigeerd met de doorgeleende geldleningen en de toerekening aan de grondexploitaties.

Het totaal toe te rekenen rente aan de taakvelden bedraagt € 2.486.576,-, wat neerkomt op 1,99%. Aan de taakvelden wordt 2,1% doorberekend. Zo ontstaat op het taakveld treasury een renteresultaat van € 127.485,-.

In de volgende tabel wordt de renteverdeling schematisch weergegeven.

externe rentelasten over de korte en de lange financiering	2.915.566
externe rentebaten:	
-geldleningen woningbouw	-61.672
-hypothecaire geldleningen	-18.314
-overige geldleningen	-83.183
Totaal door te rekenen externe rente (1)	2.752.396
-aan grondexploitatie door te belasten rente	-102.651
-rente van projectfinanciering door te belasten aan taakvelden	-163.169
<i>Saldo door te rekenen rente (2)</i>	<i>-265.821</i>
Rente over eigen vermogen (3)	-
Rente over voorzieningen (4)	-
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente (1+2+3+4)	2.486.576
<i>werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (=rente-omslag)</i>	<i>2.614.061</i>
Renteresultaat op het taakveld treasury	127.485

Wat is ons EMU-saldo?

In 2004 hebben Rijk en medeoverheden afgesproken dat het EMU-tekort van medeoverheden maximaal -0,5% BBP mag bedragen. Deze beperking vloeit voort uit de Europese saldogrens van 0,3% BBP die geldt voor de volledige Nederlandse collectieve sector. Wanneer het saldo positief is, is er sprake van een vorderingenoverschot, als het saldo negatief is, spreekt men over een vorderingentekort. Noardeast-Fryslân draagt dus positief bij aan het EMU-saldo.

		jaarrek. 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
	Omschrijving	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)			4.182	5.631	7.055	3.863
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie			6.892	6.890	6.970	6.983
3	Dotaties aan voorzieningen ten laste van de exploitatie minus vrijval van voorzieningen ten bate van de exploitatie			1.719	601	604	593
4	Bruto investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd			5.232	4.938	2.879	2.588
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, geen betrekking hebbende op bouwgrondexploitatie en niet verantwoord op de exploitatie			0	0	0	0
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord			0	0	0	0
7	Aankoop van grond en uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d.			714	1.077	627	346
8	Baten bouwgrondexploitatie			2.652	3.633	925	842
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen			466	466	466	466
10	Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder vraag 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht			0	0	0	0
11	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen			0	0	0	0
	Berekend EMU-saldo	n.v.t	n.v.t	9.034	10.274	11.582	8.882

Paragraaf bedrijfsvoering

Inleiding

Bedrijfsvoering bij gemeenten heeft betrekking op de bedrijfsprocessen om de beleidsdoelstellingen te kunnen realiseren en de besturing en beheersing daarvan.

De beleidsdoelstellingen van onze gemeente zijn opgenomen in de programma's. In de paragraaf bedrijfsvoering wordt inzichtelijk gemaakt hoe op de realisatie van de beleidsdoelstellingen wordt gestuurd en hoe deze sturingsprocessen beheerst en ondersteund worden. Concreet gaat het dan om onderwerpen als leiderschap en management, personeelsbeleid, informatie(voorziening), financieel beheer en dienstverlening.

De bedrijfsvoering is ondersteunend aan en mede bepalend voor de kwaliteit van het primaire proces van dienstverlening. De interne organisatie staat ten dienste van dit proces. Dit betekent dat de kwaliteit en omvang van de gemeentelijke organisatie, huisvesting en automatisering van invloed zijn op het behalen van de gewenste effecten.

Daarmee is bedrijfsvoering primair een taak van het college, maar de gemeenteraad heeft als taak en verantwoordelijkheid om ten aanzien van de bedrijfsvoering zowel de kaders te stellen als de uitvoering van het beleid te controleren.

In feite wordt met de paragraaf bedrijfsvoering een beeld geschetst van het kwaliteitsbeleid van de gemeente (inclusief een schets van de ontwikkeling van de kosten van de bedrijfsvoering met speciale aandacht voor het personeel, ICT, archieven, huisvesting) en wordt daar bij de jaarstukken verantwoording over afgelegd.

In 2018 is een onderzoek uitgevoerd op welke wijze de integrale kwaliteit van de organisatie het beste geborgd kan worden. Als vervolg daarop zal gestart worden met het invoeren van een kwaliteitssysteem. De grote lijn daarvan zal zijn dat we continu alert zijn op de verwachtingen van gemeenteraad, onze klanten (inwoners, bedrijven en partners in de gemeente) en onze medewerkers.

Deze verwachtingen zullen we zo goed mogelijk waarmaken en in de organisatie willen we borgen dat we dit op een effectieve, efficiënte en betrouwbare manier doen, waarbij de organisatie inzet op het leren van ervaringen en het continu verbeteren.

In het kader van artikel 213a (onderzoek door het college naar de doelmatigheid en doeltreffendheid) voert het college daartoe onderzoek uit en rapporteert jaarlijks over de voortgang. Daarom is tot slot van deze paragraaf ook een beeld geschetst van de interne controles en het onderzoek in het kader van artikel 213a in 2019.

In deze paragraaf worden de uitgangspunten beschreven voor het sturen, beheersen en realiseren van de beleidsdoelstellingen rekening met de specifieke situatie van de gemeente Noardeast-Fryslân.

De medewerkers van de gemeente Noardeast-Fryslân werken voor twee gemeenten: Noardeast-Fryslân en gemeente Dantumadiel. Onder de GR DDFK is die dienstverlening al in 2017 gestart, en per 1 januari 2019 voert de gemeente Noardeast-Fryslân alle taken uit voor de gemeente Dantumadiel. Dit is geregeld in een centrumregeling en een dienstverleningshandvest.

Programmasturing

In 2019 zal Noardeast-Fryslân een start maken met programmasturing. In de programma's zijn de beoogde maatschappelijke effecten vertaald tot uiteindelijke concrete SMART-geformuleerde doelstellingen. Met programmasturing kan de raad invulling geven aan de kaderstellende rol.

In de vormgeving en de uitvoering van de programma's zal in 2019 ook verder invulling worden gegeven aan de rollen binnen college en organisatie. Vanuit het concept van programmasturing zullen ook actieve ketens en netwerken in de samenleving opgebouwd worden.

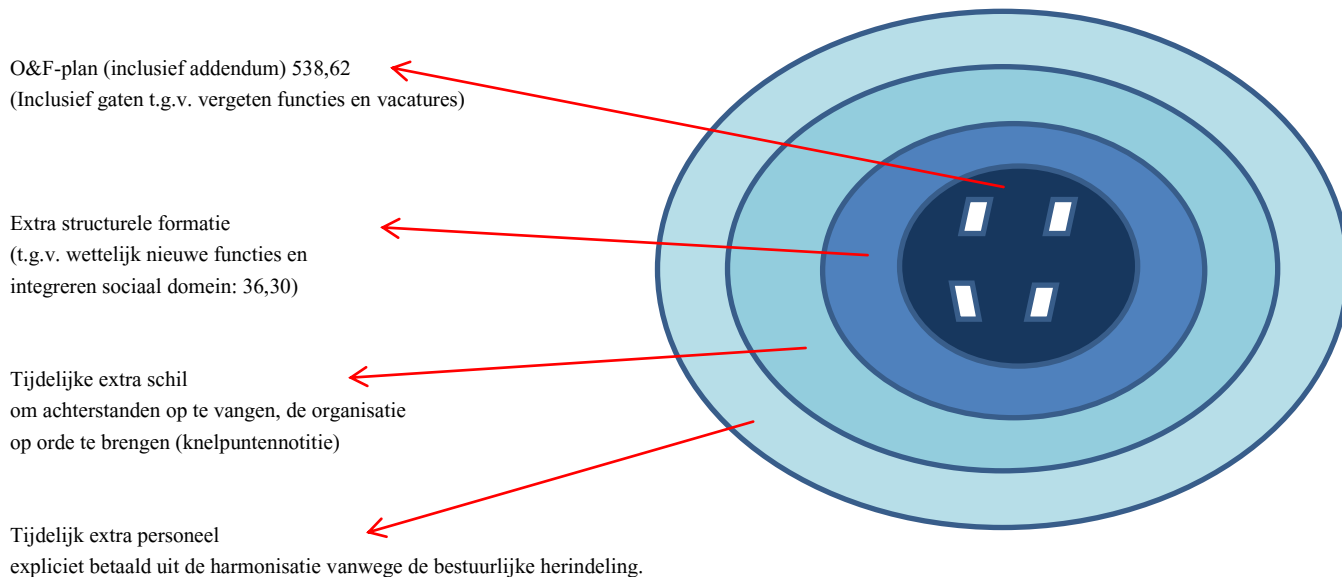
Personeel

- Personeelsopbouw

De formatie van de organisatie is, in harmonie met de organisatieontwikkeling, mee in beweging. In de vorig jaar verschenen startnotitie is een beeld geschetst van de formatie in vier lagen.

Dit is in onderstaande figuur geschetst. De kern van de organisatie betreft de vaste formatie zoals die vastgesteld was bij het organisatie- en formatieplan (inclusief addendum). Deze vaste formatie is bij de begroting uitgebreid met een aantal nieuwe functies. Dit betreft naast nieuwe wettelijke functies ook een aantal voorheen flexibele functies uit het sociaal domein die nu in de vaste formatie geïntegreerd zijn. In totaal bedraagt de vaste formatie daarmee 574,92 fte.

Daarnaast wordt het plaatje gecompleteerd door een schil met tijdelijke formatie voor respectievelijk het wegwerken van achterstanden en knelpunten en een schil met tijdelijke formatie voor werkzaamheden in het kader van de herindeling.

Figuur 1. Opbouw formatie gemeente Noardeast-Fryslân.

- Mei Wille wurkje

In 2018 is het project “Mei wille wurkje” gestart. Dit is een programma om het HR beleid voor de organisatie vorm te geven en in te voeren, op een wijze die aansluit op de besturings- en organisatiefilosofie van de gemeente. Het uitgangspunt daarvoor is een organisatie-veranderaanpak met als basis: samen, naar buiten gericht en handelen vanuit vertrouwen.

Het in 2018 uitgevoerde medewerkerstevredenheidsonderzoek en de eveneens in 2018 uitgevoerde evaluatie van het organisatie- en formatieplan (O&F-plan) bieden houvast voor koersontwikkeling van het HR beleid van de gemeente.

In 2019 zullen we de organisatie, mede als resultaat van “Mei wille wurkje” ook duidelijker op de arbeidsmarkt kunnen positioneren.

- Van ordenen naar basis op orde

De jaren 2017 en 2018 heeft voor de afdeling Bedrijfsfiering in het teken gestaan van het ordenen van de werkwijzen van vier afzonderlijke gemeenten naar een werkbare en toekomstbestendige werkwijze voor Noardeast-Fryslân en Dantumadiel. Dit is een grotere klus geweest dan van te voren werd gedacht.

Naast het zoeken naar de juiste werkwijze is het voor medewerkers ook een zoektocht geweest (en nog) welke taken in de nieuwe organisatie passen bij de competenties die aanwezig zijn. Met name in de afdeling Bedrijfsfiering wordt zichtbaar dat er een *schaalsprong* is gemaakt. Deze schaalsprong betekent dat de werkzaamheden voor een organisatie met bijna 60.000 inwoners van een andere orde is dan voor een gemeente met een veel kleinere omvang. In de grotere organisatie wordt meer specialisme gevraagd én meer helikopterview.

Naast herindelingswerkzaamheden als het maken van een nieuwe begroting heeft het oplossen van gesignaleerde problemen door onduidelijke administraties veel energie gekost. Dit zorgt wel voor een meer vertrouwenwekkende start voor 2019 en volgende jaren. De ordening van de afgelopen jaren kan als basis worden gebruikt om verder op te bouwen.

- Evaluatie Organisatie en Formatieplan

De organisatie is (zoals uit bovenstaande mag blijken) nog in ontwikkeling. Dat heeft de directie dan ook doen besluiten om bij de eerste evaluatie van het O&F-plan geen grote voorstellen tot wijziging te doen, maar vooral in te zetten op tijdelijke aanvullingen om de opbouw te ondersteunen en te versterken. In april 2019 zal een tweede doorkijk worden gedaan en zullen u mogelijk voorstellen worden gedaan om de organisatie passend te maken voor de volgende fase.

ICT

- Opdrachtgevende rol SSC Leeuwarden

De migratie van ICT naar het Shared Service Center Leeuwarden heeft in 2016 grotendeels plaatsgevonden. Het werken met een externe leverancier vraagt continue afstemming en overleg over de dienstverlening en gewijzigde inzichten en wensen. Op medewerker- en bestuurlijk niveau wordt steeds afgewogen welke vorm passend is voor de taken die moeten worden uitgevoerd.

In 2019 zal de afstemming tussen de bedrijfsvoering en informatievoorziening van Noardeast-Fryslân en de ICT-dienstverlening binnen de gemeente Leeuwarden geoptimaliseerd worden.

- Zaaksysteem

Het zaaksysteem wordt opnieuw aanbesteed. Het PDW heeft niet gebracht wat er van verwacht werd en heeft veel extra werk betekend voor vele medewerkers. Zoals gezegd heeft het ook grote achterstanden opgeleverd in de (digitale) archieven waardoor ook onze verantwoordingsmogelijkheden beperkter werden. Hier zijn door de Belastingdienst en de accountant opmerkingen over gemaakt tijdens de jaarrekeningcontroles van 2017 en de interim controle van 2018.

Archieven

De archieven van de opgeheven gemeenten moeten worden overgebracht naar de nieuwe gemeente. Voor de overdracht moeten alle gemeentelijke dynamische archieven afgesloten worden en in goede materiële, geordende en toegankelijke staat gebracht worden. Datzelfde geldt voor de statische en semi-statische archieven (al dan niet overgedragen). Dit project loopt nog door in 2019 aangezien de achterstand te groot was om op te lossen. Daarnaast is er door de problemen rond PDW een nieuwe achterstand opgelopen die wordt aangepakt.

Huisvesting

Op basis van de uitkomsten van het in 2018 uitgevoerde huisvestingsonderzoek zal in 2019 de discussie over de toekomstige huisvesting gevoerd worden.

In 2019 zal gestuurd worden op het werkplekconcept, om voldoende werkplekken voor de medewerkers beschikbaar te hebben en om de daarmee samenhangende kosten te kunnen beheersen.

Inkoop en aanbestedingsbeleid

In 2019 zal een voorstel voor het nieuwe inkoopbeleid (op basis van een eind 2018 - begin 2019 uit te voeren evaluatie bij ondernemers, bestuur en klanten) ter vaststelling voorgelegd worden. Het uitnodigingsbeleid zal in 2019 geïmplementeerd worden.

Interne onderzoeken

- Vervolg op bevindingen accountantscontrole over 2017

In 2018 heeft de directie van de GR DDFK een viertal processen opgepakt die die op basis van de bevindingen van de accountant voor verbetering aanmerking kwamen. Dit betrof:

- inrichten personele processen;
- inkoopadvisering ICT;
- inkoopadvisering inhuur personeel;
- inrichten rechtenbeheer bij afhandeling van facturen.

Voor deze onderwerpen zijn in 2018 opdrachten ter verbetering van de processen uitgevoerd. De resultaten van deze verbeteropdrachten zullen in 2019 doorgevoerd worden.

- Interne controles 2019

Ook in 2019 zal Concerncontrol interne controles uitvoeren op de rechtmatige werking van diverse financieel administratieve processen. Dit vindt plaats aan de hand van een intern controleplan dat zal worden vastgesteld door het college van BenW van de gemeente Noardeast-Fryslân. Ook het college van de gemeente Dantumadiel zal hierbij worden betrokken omdat de kwalitatieve inrichting en de rechtmatige werking van de processen ook in hun belang is. Het interne controleplan zal mede gebaseerd zijn op de bevindingen en daaruit voortkomende risico's vanuit de bij de GR DDFK en de vier gemeenten uitgevoerde controles in 2018. Het interne controleplan wordt voor aanbieding aan de colleges besproken met de accountant. Dat is van belang omdat de accountant voor het onderzoek bij de jaarrekening gebruik maakt van de bevindingen uit de interne controles.

Concerncontrol zal waar dat mogelijk is de opzet van de processen toetsen en een gegevensgerichte controle uitvoeren aan de hand van steekproeven. Hiermee kan ook de werking van de processen worden getoetst. De bevindingen en aanbevelingen worden per proces vastgelegd in een rapportage die vervolgens

wordt aangeboden aan de betrokken medewerkers en leidinggevenden en aan de directie. Dit geeft de betrokkenen de mogelijkheid om bij te sturen indien er sprake is van knelpunten.

- Artikel 213a

In 2019 zal zoals in de inleiding geschetst een start gemaakt worden met de implementatie van een kwaliteitssysteem. Daarin willen we o.b.v. de verwachtingen van gemeenteraad, onze klanten (inwoners, bedrijven en partners in de gemeente) en onze medewerkers een efficiënte inzet van de organisatie borgen. In 2019 zal daartoe een goede afstemming met de raad plaatsvinden om de wensen en verwachtingen in kaart te brengen.

Met het oog op de verwachtingen van klanten is in 2018 de burgerpeiling “waarstaatjegemeente” uitgevoerd. De resultaten daaruit zullen in 2019 benut worden om de dienstverlening te verbeteren.

In het kader van de verwachtingen van medewerkers is, zoals bij “Mei wille wurkje” genoemd, in 2018 een medewerkerstevredenheidsonderzoek uitgevoerd. Dit wordt in 2019 benut in het HR traject “Mei wille wurkje”.

Paragraaf verbonden partijen

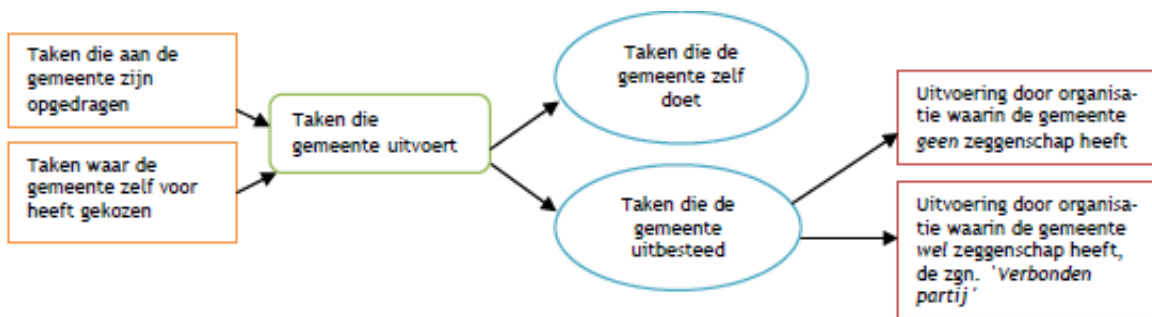
Inleiding

De meeste taken die worden uitgevoerd, zijn wettelijk opgedragen aan de uitvoerende gemeente. Dit betreft bijvoorbeeld de inzameling van huishoudelijk afval en de taken die de gemeente op zich neemt als gevolg van de decentralisatie. Daarnaast bestaan er taken die door de gemeente op eigen initiatief worden uitgevoerd, zoals sport en de exploitatie van gronden. Bij de uitvoering van de verschillende taken maakt de gemeente zelf de keuze om deze zelf te doen, of om de taken te laten uitvoeren door andere partijen. Bij het maken van de keuzes wordt onder andere gekeken naar de volgende aspecten:

- kunnen er (bedrijfseconomische) schaalvoordelen worden behaald?
- wordt bij de uitvoering/dienstverlening een betere kwaliteit/dienstverlening gerealiseerd?

Indien wordt gekozen voor de uitvoering van de taak door een verbonden partij, kunnen daarin twee keuzes worden gemaakt, namelijk:

- de activiteiten worden uitgevoerd door een partij waarin de gemeente *geen* zeggenschap heeft;
- de activiteiten worden uitgevoerd door een partij waarin de gemeente *wel* zeggenschap heeft.

Verbonden partij

Er is sprake van een verbonden partij als de gemeente in die organisatie een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Dit is vastgelegd in artikel 1 lid b van het Besluit begroting en verantwoording, waarin staat dat een verbonden partij een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie is waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft.

Definitie bestuurlijk belang (artikel 1 lid d): zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Definitie financieel belang (artikel 1 lid c): een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Beleidskader

Uit de definitie van een verbonden partij in het Besluit begroting en verantwoording blijkt dat sprake móet zijn van een financieel belang én een bestuurlijk belang. Indien het alleen om een financieel belang of alleen om een bestuurlijk belang gaat, dan is er geen sprake van een verbonden partij.

Overige belangrijke bepalingen zijn:

- Artikel 5 BBV schrijft voor dat verbonden partijen niet geconsolideerd worden in de begroting en in de jaarstukken;
- Artikel 8 lid 3 BBV schrijft voor dat de betrokkenheid van verbonden partijen bij de realisatie van de doelstellingen binnen een programma, moet worden opgenomen in het betreffende programma;
- Artikel 9 lid 2 BBV meldt dat verbonden partijen verplicht moeten worden opgenomen in een aparte paragraaf verbonden partijen. Deze is daarmee onderdeel van de beleidsbegroting en het jaarverslag.

Soorten verbonden partijen

Er zijn twee soorten verbonden partijen, namelijk de publiekrechtelijke verbonden partij en de privaatrechtelijke verbonden partij.

- Publiekrechtelijke verbonden partij

Bij de publiekrechtelijke verbonden partij gaat het om een samenwerking tussen overheden. Een dergelijke partij is opgericht op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Daarin regelen de deelnemende overheden onderling de vertegenwoordiging en de financiële aansprakelijkheid van de deelnemers. In het geval een gemeenschappelijke regeling niet meer aan zijn verplichtingen voldoet, dan zijn deelnemende partijen gezamenlijk verantwoordelijk voor een negatief saldo dat ontstaat.

- **Privaatrechtelijke verbonden partij**

Van een privaatrechtelijke verbonden partij is sprake als er wordt samengewerkt tussen overheden onderling of tussen overheden en private partijen. De samenwerking is in dat geval geregeld op basis van het Burgerlijk Wetboek. Bij privaatrechtelijke verbonden partijen wordt onderscheid gemaakt in:

- **Verenigingen;**
 - commanditaire vennootschappen en onderlinge waarborgmaatschappijen;
 - naamloze vennootschappen;
 - besloten vennootschappen of stichtingen.

Voorschriften conform BBV

In artikel 15 van het Besluit begroting en verantwoording staat welke informatie er bij de begroting en jaarrekening moet worden gepubliceerd. Het gaat dan om:

- de visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen; zie programma's.
- de lijst van verbonden partijen die wordt onderverdeeld in:
 - gemeenschappelijke regelingen;
 - vennootschappen en coöperaties;
 - stichtingen en verenigingen;
 - overige verbonden partijen.

In de lijst zal per verbonden partij de volgende informatie worden opgenomen:

- de wijze waarop de gemeente een belang heeft;
- het verwachte belang van de gemeente aan het begin en het einde van het begrotingsjaar;
- de verwachte omvang van het eigen en vreemd vermogen aan het begin en het einde van het begrotingsjaar;
 - de verwachte omvang van het financieel resultaat;
 - de eventuele risico's.

Verbonden partijen

Conform de regelgeving vanuit de commissie BBV artikel 15 BBV lid 1 b geven we de bovenstaande informatie schematisch weer, in een lijst van verbonden partijen.

De gemeente heeft de volgende verbonden partijen:

- Gemeenschappelijke regelingen;
 - GR Shared Servicecentrum Leeuwarden
 - GR Veiligheidsregio Fryslân
 - GR Sociaal Domein Fryslân
 - GR Welstandszorg Hûs en Hiem
 - GR Fryske Utfieringstsjinst Milieu en Omjouwing (FUMO)
 - GR Leer en werkbedrijf NoardEast Fryslân
 - GR Mobiliteitsburo Noardeast Fryslân
 - GR Recreatieschap de Marrekrite
- Vennootschappen en coöperaties;
 - NV Kabeltelevisie Noordoost Friesland
 - Exploitiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog BV
 - NV Eneco Beheer
 - NV Stedin groep
 - Afvalsturing Friesland (Omrin)
 - Bank Nederlandse Gemeenten
 - Bedrijvencentrum in Dokkum

- Stichtingen en verenigingen;
 - Stichting Elan onderwijsgroep
 - Stichting monumentenbehoud
 - Stichting Roobol
 - Stichting zwembad Ferwerderadeel
 - Stichting beheer zwembad Ferwerderadeel
 - Vereniging van Nederlandse Gemeenten
 - Vereniging van Friese Gemeenten
 - Stichting Dataland
 - Vereniging van Waddenzeegemeenten
 - IJswegencentrale Oostergo
- Overige verbonden partijen;
 - Geen

- **Gemeenschappelijke regelingen**

<i>Verbonden partij</i>	Shared Servicecentrum Leeuwarden		
<i>Juridische status</i>	Gemeenschappelijke regeling met centrumgemeente		
<i>Programma</i>	1 Ynwenner en Bestjoer		
<i>Openbaar en wijze van belang</i>	<u>Openbaar belang:</u> Het SSL garandeert en faciliteert de ICT-voorzieningen en – dienstverlening voor Dantumadiel en Noardeast Fryslân. Zij schept zoveel mogelijk de randvoorwaarden voor een efficiënte bedrijfsvoering en een klantgerichte en effectieve dienstverlening. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: geen informatie • Financieel belang: geen informatie		
<i>Financieel belang</i> • Noardeast-Fryslân • Dantumadiel	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)
	2019	p.m.	p.m.
	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)
	2019	p.m.	p.m.
<i>Eigen vermogen</i>	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)
	2019	p.m.	p.m.
<i>Vreemd vermogen</i>	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)
	2019	p.m.	p.m.
<i>Omvang financieel resultaat begrotingsjaar</i>	Voor het begrotingsjaar 2019: p.m.		
<i>Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)</i>	-		

<i>Verbonden partij</i>	Veiligheidsregio Fryslân
<i>Juridische status</i>	<i>Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam</i>
<i>Programma</i>	1 Ynwenner en Bestjoer 3 Soarch en Wolwêzen
<i>Openbaar en wijze van belang</i>	<u>Openbaar belang:</u> De Publieke Gezondheids- en Veiligheidsregio Fryslân is een gemeenschappelijke regeling per 1-1-2014 van alle Friese gemeenten en verzorgt de wettelijke taken op het gebied van veiligheid en gezondheid voor de inwoners van de provincie Fryslân. Activiteiten betreffen o.a. collectieve preventie ziekten, brandweer zorg, geneeskundige hulpverlening en het beheer van een gemeenschappelijke meldkamer. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: ◦ Het algemeen bestuur van de regio bestaat overeenkomstig art. 11, lid 1 van de wet, uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten; ◦ Het dagelijks bestuur bestaat uit: a. de voorzitter van het algemeen bestuur b. de voorzitter van de agendacommissie Gezondheid en een lid aan te wijzen uit en door de agendacommissie Gezondheid c. de voorzitter van de agendacommissie Veiligheid en een lid aan te wijzen uit en door de agendacommissie Veiligheid • Financieel belang: ◦ Voor de verdeling van de kosten wordt als verdeelsleutel gehanteerd het aantal inwoners van de gemeenten volgens de door het Centraal Bureau voor de Statistiek openbaar gemaakte bevolkingscijfers per 1 januari van het jaar, voorafgaande aan dat, waarvoor de bijdrage verschuldigd is. De deelnemende gemeenten dragen er zorg voor dat de regio te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan zijn verplichtingen te kunnen voldoen. De exploitatiebijdrage 2019 voor de gemeente Noardeast-Fryslân (vm DFK) is (x € 1.000): • voorm. Dongeradeel 2.188 • voorm. Ferwerderadiel 870 • voorm. Kollumerland c.a. 1.101 • Totaal Noardeast-Fryslân 4.159

Verbonden partij	Veiligheidsregio Fryslân								
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Begroting 1-1 (x € 1.000)</td><td>Begroting 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2019</td><td>4.159</td><td>4.159</td></tr></table>			Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)	2019	4.159	4.159
Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)							
2019	4.159	4.159							
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Begroting 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2019</td><td>2.555</td><td>2.478</td></tr></table>			Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2019	2.555	2.478
Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2019	2.555	2.478							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Begroting 1-1 (x € 1000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1000)</td></tr><tr><td>2019</td><td>65.055</td><td>70.699</td></tr></table>			Jaar	Begroting 1-1 (x € 1000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1000)	2019	65.055	70.699
Jaar	Begroting 1-1 (x € 1000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1000)							
2019	65.055	70.699							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Begroting 2019: 500 x € 1.000								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

<i>Verbonden partij</i>	Sociaal Domein Fryslân
<i>Juridische status</i>	<i>Gemeenschappelijke regeling met centrumgemeente</i>
<i>Programma</i>	3 Soarch en Wolwêzen
<i>Openbaar en wijze van belang</i>	<u>Openbaar belang:</u> Alle 24 Friese gemeenten zijn een centrumregeling samenwerking Sociaal Domein Fryslân 2018 aangegaan met als centrumgemeente de gemeente Leeuwarden (Staatscourant 2017 nr 61128, dd 24 okt 2017). Het doel is de beleidsvoorbereiding ten behoeve van de wettelijke taken op terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie en de inkoop ten behoeve van wettelijke taken op het terrein van jeugdzorg en maatschappelijke ontwikkeling doelmatig en kwalitatief hoogwaardig te organiseren met de Friese gemeenten. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: ◦ De centrumgemeente wordt mandaat , volmacht en machtiging verleend om de taken op het terrein van het sociaal domein, waaronder o.a. WMO, Jeugdwet, Participatiewet, namens de deelnemende gemeenten uit te voeren, conform de bepalingen in de gemeenschappelijke regeling • Financieel belang: ◦ De kosten voor de dienstverlening bestaan uit kosten voor instandhouding en kosten voor taakuitvoering. De kosten voor instandhouding worden onder gemeenten verdeeld op basis van inwoneraantal van elke gemeente met peildatum 1 januari van jaar t-1. De kosten voor uitvoering van taken worden verdeeld onder gemeenten op basis van het percentuele aandeel dat een gemeente toekomt in het totaal van aantallen cliënten op basis van

Verbonden partij	Sociaal Domein Fryslân deJeugdwet, zoals meest recentelijk vastgesteld door het Centraal Bureau voor Statistiek, op peildatum 1 januari van jaar t-1. Dit geldt voor zowel de uitvoering van taken in het kader van de verplichte wettelijke samen-werking als voor de vrijwillige samenwerking voor de Jeugdwet. De totale kosten worden nagecalculeerd en volledig doorberekend aan de deelnemenden gemeenten. Het aandeel van de gemeente is: x € 1.000 - De gemeente Noardeast-Fryslân - Voorm. Dongeradeel 2. - Voorm. Ferwerderadiel 1 - Voorm. Kollumerland c.a. 1 - Totaal Noardeast-Fryslân 4								
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>4</td><td>4</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	4	4
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2016	4	4							
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>0</td><td>0</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1000)	2016	0	0
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1000)							
2016	0	0							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>0</td><td>0</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1000)	2016	0	0
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1000)							
2016	0	0							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2016: 0								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

Verbonden partij	Welstandszorg Hûs en Hiem
Juridische status	<i>Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam</i>
Programma	5 Wenjen en omjouwring
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> Het voorzien van de gemeenten in de welstandsadviesing als bedoeld in de Woningwet en adviesing over toepassing van de Monumentenwet. <u>Wijze van belang:</u> - Bestuurlijk belang: - Het algemeen bestuur bestaat uit zoveel leden als het aantal deelnemende gemeenten bedraagt. - De raden wijzen hetzij hun voorzitter, hetzij een wethouder van hun gemeente als lid en als plaatsvervangend lid aan. - Op grond van artikel 13 van de gemeenschappelijke regeling wordt het dagelijks bestuur benoemd uit het algemeen bestuur. - Financieel belang:

Verbonden partij	Welstandszorg Hûs en Hiem		
	◦ De gemeente is aansprakelijk voor de financiële tekorten bij Welstands-zorg Hûs en Hiem. Bekostiging geschiedt via een jaarlijkse bijdrage op begrotingsbasis en rekeningbasis.		
	Aandeel van de gemeente in de exploitatie: x € 1.000:		
	Voorm. gemeente Dongeradeel 51		
	Voorm. gemeente Ferwerderadiel 17		
	Voorm. gemeente Kollumerland c.a. 28		
	Totaal gemeente Noardeast-Fryslân 96		
Financieel belang			
	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2017	96	96
Eigen vermogen			
	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2017	166	322
Vreemd vermogen			
	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2017	96	93
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2017 x € 1000 : 156		
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-		

Verbonden partij	Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)
Juridische status	<i>Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam</i>
Programma	5 Wenjen en Omjouwing
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang</u>: De FUMO is de Friese vertaling van de landelijk in te stellen Regionale Uitvoeringsdiensten (RUD's). Doel is kwaliteitsverbetering en verhoging van de efficiency van de uitvoering van wettelijke milieutaken van gemeenten en provincies. Basistaken zijn vergunningsverlening en het toezicht en handhaving met betrekking tot complexere en risicovolle inrichtingen en activiteiten waarbij bovenlokale aanpak nodig is. Het Besluit VTH legt vast welke taken in ieder geval door een omgevingsdienst worden uitgevoerd. Dit houdt in dat per 1 juli 2017 het bevoegd gezag verplicht is om zijn taken ten aanzien van, in ieder geval, de hierna te noemen omgevingsvergunningen en activiteiten door een omgevingsdienst te laten uitvoeren. Er kunnen ook afspraken worden gemaakt over het uitbreiden van het takenpakket. Het basistakenpakket dat verplicht uitgevoerd dient te worden door de omgevingsdiensten vloeit voort uit de eerdere packagedeal tussen het Rijk, het IPO en de VNG uit juni 2009, en ziet kort gezegd op het namens gedeputeerde staten of het college van

Verbonden partij	Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)						
	burgemeester en wethouders: i) inhoudelijk voorbereiden van omgevings-vergunningen voor milieu en omgevings-vergunningen beperkte milieutoets, ii) houden van toezicht op de naleving van de milieuwet-geving inclusief het Activiteitenbesluit, en iii) de handhaving daarvan. Voor een volledig overzicht van omgevings-vergunningen en activiteiten die door de omgevingsdiensten worden uitgevoerd, zie bijlage IV bij het Bor. Daarnaast is er een aanvullend takenpakket (facultatief): het ten behoeve van de deelnemers uitvoeren van niet tot het Basistakenpakket behorende adviserende, voorbereidende en uitvoerende taken op het terrein van het milieu- en omgevingsrecht, voor zover de betreffende deelnemer daartoe een besluit heeft genomen: <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: ◦ De deelnemers (gedeputeerde staten, de colleges van burgemeester en wethouders, het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân) wijzen elk uit hun midden één lid aan van het algemeen bestuur. ◦ Het dagelijks bestuur bestaat uit vijf leden, de voorzitter inbegrepen, door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen, conform artikel 14 van de g.r. • Financieel belang: ◦ De kosten van het basispakket wordt toegerekend op basis van het aantal inrichtingen maal een bedrag per type inrichting; ◦ De kosten van de overige taken worden toegerekend op basis van de totale inzet van personeel in uren maal een uurtarief. Met ingang van de begroting 2019 is met realistische normen voor het uitvoeren van het werk rekening gehouden. Dit heeft tot een verruiming van budgetten geleid voor de bedrijfsvoering en voor toetsing en vergunning-verlening en het weerstandsvermogen wordt opgebouwd. De effecten voor de gemeente zijn gering. Aandeel van de gemeente in de exploitatie: x € 1.000 op basis van begroting 2019: 529						
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Begroting 1-1 (x € 1.000)</td><td>Begroting 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2019</td><td>529</td><td>529</td></tr></table>	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)	2019	529	529
Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)					
2019	529	529					

Verbonden partij	Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO)								
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Begroting 1-1 (x € 1.000)</td><td>Begroting 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2019</td><td>200</td><td>527</td></tr></table>			Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)	2019	200	527
Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)							
2019	200	527							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Begroting 1-1 (x € 1.000)</td><td>Begroting 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2019</td><td>3.075</td><td>3.100</td></tr></table>			Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)	2019	3.075	3.100
Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)							
2019	3.075	3.100							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Begroting 2019: 180								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

<i>Verbonden partij</i>	Leer- werkbedrijf NoardEast-Fryslân
<i>Juridische status</i>	<i>Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam voor Dantumadiel en de gemeente Noardeast-Fryslân</i>
<i>Programma</i>	3 Soarch en Wolwêzen 6 Iepenbiere Romte
<i>Openbaar en wijze van belang</i>	<u>Openbaar belang:</u> Eén gemeentelijke organisatie die slagvaardig en integraal uitvoering geeft aan de participatiewet en in het bijzonder aan de re-integratie en het beschut werken. De gemeenschappelijke regeling is aangegaan door de gemeenten Dantumadiel en de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: ◦ Het algemeen bestuur bestaat uit twee leden per deelnemende gemeente. De gemeenschappelijke regeling is door de colleges van burgemeester en wethouders aangegaan. ◦ Het dagelijks bestuur, door en uit het algemeen bestuur gekozen, is zodanig samengesteld dat elke deelnemende gemeente is vertegenwoordigd, waaronder begrepen de voorzitter en een eventueel lid/eventuele leden buiten de kring van het algemeen bestuur, zoals bedoeld in artikel 14, tweede lid van de Wgr. • Financieel belang: ◦ Iedere deelnemende gemeente verbindt zich in beginsel om de volledige Rijksbijdrage, inclusief eventuele bijzondere subsidiecomponenten, die de desbetreffende gemeente ontvangt ten behoeve van de uitvoering van de Wsw, het re-integratiebudget (=Wwb klassiek) en de budgetcomponenten ten behoeve van de nieuwe doelgroepen onder de participatiewet, als de componenten van de Integratie-Uitkering Sociaal Domein direct door te betalen aan het openbaar

Verbonden partij	Leer- werkbedrijf NoardEast-Fryslân								
	lichaam. ◦ De deelnemende gemeenten zullen echter steeds zorg voor dragen dat het openbaar lichaam te allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan al zijn verplichtingen jegens derden te voldoen. ◦ Het doel is om op termijn budgetneutraal te werken op basis van Rijksbedragen WSW, inkomen en participatie. Het aandeel van de gemeenten in de exploitatie, x € 1000: • Voorm. Dongeradeel 723 • Voorm. Ferwerderadiel 121 • Voorm. Kollumerland c.a. <u>279</u> • Noardeast-Fryslân 1.123								
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Begroting 1-1 (x € 1.000)</td><td>Begroting 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2019</td><td>1.123</td><td>1.123</td></tr></table>			Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)	2019	1.123	1.123
Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)							
2019	1.123	1.123							
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Begroting 1-1 (x € 1000)</td><td>Begroting 31-12 (x € 1000)</td></tr><tr><td>2019</td><td>1.307</td><td>1.702</td></tr></table>			Jaar	Begroting 1-1 (x € 1000)	Begroting 31-12 (x € 1000)	2019	1.307	1.702
Jaar	Begroting 1-1 (x € 1000)	Begroting 31-12 (x € 1000)							
2019	1.307	1.702							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Begroting 1-1 (x € 1000)</td><td>Begroting 31-12 (x € 1000)</td></tr><tr><td>2019</td><td>2.058</td><td>2.152</td></tr></table>			Jaar	Begroting 1-1 (x € 1000)	Begroting 31-12 (x € 1000)	2019	2.058	2.152
Jaar	Begroting 1-1 (x € 1000)	Begroting 31-12 (x € 1000)							
2019	2.058	2.152							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Begroting 2019: 0								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

Verbonden partij	Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân										
Juridische status	Gemeenschappelijke regeling met bedrijfsvoeringsorganisatie										
Programma	3 Soarch en Wolwêzen										
Openbaar en wijze van belang	Openbaar belang: De gemeenten: Achtkarspelen, Dantumadiel, Noardeast-Fryslân en Tytstjersteradiel en de provincie Fryslân hebben besloten om samen te werken in de regio Noordoost Fryslân op het gebied van het regionale doelgroepenvervoer en openbaar vervoer, dit om de leefbaarheid in de regio Noord Oost Fryslân te behouden. Daarvoor hebben zij besloten de gemeenschappelijke regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân te treffen (Staatscourant 2017 nr 16823 dd 22-3-2017). Wijze van belang: • De deelnemende gemeenten en provincie nemen het in de begroting van het mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân voor hen geraamde bedrag voor hun gemeente respectievelijk provincie op in hun begroting. • Opheffing: ◦ De regeling wordt opgeheven wanneer de colleges van twee derde van de deelnemers daartoe besluiten. ◦ Het liquidatieplan voorziet in de verplichting van het bestuur van de deelnemende gemeenten en provincie tot het bijdragen in de financiële gevolgen van de beëindiging. Aandeel van de gemeente in de exploitatie: x € 1.000 <table><tr><td>Voorm. Dongeradeel:</td><td>704</td></tr><tr><td>Voorm. Ferwerderadiel:</td><td>337</td></tr><tr><td>Voorm. Kollumerland c.a.:</td><td>478</td></tr><tr><td>Totaal Noardeast-Fryslân</td><td>1.519</td></tr></table>			Voorm. Dongeradeel:	704	Voorm. Ferwerderadiel:	337	Voorm. Kollumerland c.a.:	478	Totaal Noardeast-Fryslân	1.519
Voorm. Dongeradeel:	704										
Voorm. Ferwerderadiel:	337										
Voorm. Kollumerland c.a.:	478										
Totaal Noardeast-Fryslân	1.519										
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Begroting 1-1 (x € 1.000)</td><td>Begroting 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2019</td><td>1519</td><td>1519</td></tr></table>			Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)	2019	1519	1519		
Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)									
2019	1519	1519									
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>0</td><td>0</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	0	0		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)									
2017	0	0									
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>0</td><td>734</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	0	734		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)									
2017	0	734									
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Voor het begrotingsjaar 2019 wordt een resultaat van € 0 verwacht.										
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-										

<i>Verbonden partij</i>	Marrekrite
<i>Juridische status</i>	<i>Gemeenschappelijke regeling met openbaar lichaam</i>
<i>Programma</i>	4 Wurk, Bedriuw en Rekreaasje
<i>Openbaar en wijze van belang</i>	<u>Openbaar belang:</u> De Marrekrite behartigt binnen de opgedragen taken de gemeenschappelijke belangen van de colleges, met als doel een evenwichtige en gecoördineerde ontwikkeling van de recreatie in de provincie Fryslân, rekening houdende met de belangen van natuur en landschap. De Marrekrite heeft als taak ter behartiging van het openbaar belang: • Het bevorderen van waterrecreatie • Het bevorderen van landrecreatie • Advisering en ontwikkeling (water- en landrecreatie) <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang ◦ Het colleges van Gedeputeerde staten en de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten wijzen elk één lid en tenminste één plaatsvervangend lid aan van het algemeen bestuur. De aanwijzing vindt zo spoedig mogelijk plaats. ◦ Het dagelijks bestuur bestaat uit de voorzitter en vijf andere leden, door en uit het algemeen bestuur aan te wijzen. • Financieel belang ◦ De geldmiddelen van De Marrekrite worden gevormd door de bijdragen van de colleges en subsidies, schenkingen en overige bijdragen en inkomsten. ◦ Voor zover de kosten van De Marrekrite niet worden gedekt door subsidies, schenkingen en overige bijdragen en inkomsten wordt hierin als volgt voorzien: gedeputeerde staten: 45%; colleges van burgemeester en wethouders gezamenlijk: 55%. ◦ Het algemeen bestuur stelt de verdeelsleutel vast, op grond waarvan de gezamenlijke bijdrage van de colleges over afzonderlijke gemeenten wordt omgeslagen. ◦ Voor de begroting 2019 zijn de vastgestelde parameters: • Domein water: 40% inwoners; 40 watersportovernachtingen; 20% meters aanlegvoorziening. • Domein landrecreatie: 50% inwoners; 50% landovernachtingen. • Domein baggeren: aantal meters aanlegvoorzieningen. • Deze parameters zullen in 2022 worden herijkt.

Verbonden partij	Marrekrite								
	Het aandeel van de gemeente Noard East Fryslan is: x € 1.000								
	Voorm. Dongeradeel 3								
	Voorm. Ferwerderadiel 3								
	Voorm. Kollumerland c.a. 1								
	Gemeente Noardeast-Fryslân 7								
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Begroting 1-1 (x € 1.000)</td><td>Begroting 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2019</td><td>7</td><td>7</td></tr></table>			Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)	2019	7	7
Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)							
2019	7	7							
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Begroting 1-1 (x € 1000)</td><td>Begroting 31-12 (x € 1000)</td></tr><tr><td>2019</td><td>3.374</td><td>2.855</td></tr></table>			Jaar	Begroting 1-1 (x € 1000)	Begroting 31-12 (x € 1000)	2019	3.374	2.855
Jaar	Begroting 1-1 (x € 1000)	Begroting 31-12 (x € 1000)							
2019	3.374	2.855							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Begroting 1-1 (x € 1000)</td><td>Begroting 31-12 (x € 1000)</td></tr><tr><td>2019</td><td>1.500</td><td>501</td></tr></table>			Jaar	Begroting 1-1 (x € 1000)	Begroting 31-12 (x € 1000)	2019	1.500	501
Jaar	Begroting 1-1 (x € 1000)	Begroting 31-12 (x € 1000)							
2019	1.500	501							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Voor het begrotingsjaar 2019, x € 1.000: -/- 519, met als dekking uit bestemmingsreserves tot hetzelfde bedrag.								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

- **Vennootschappen en coöperaties**

Verbonden partij	NV Kabeltelevisie Noordoost Friesland								
Juridische status	Naamloze vennootschap								
Programma	Algemiene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> De aanleg, het beheer, het onderhoud, de instandhouding en de exploitatie van centrale antenne inrichtingen met bijbehorende kabelnetten in de gemeente. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijke belang: Stemrecht op grond van aandelen. • Financieel belang: De gemeente Noardeast-Fryslân (voormalige gemeenten Dongeradeel en Kollumerland c.a.) bezit een groot deel van de aandelen in NV Kabeltelevisie Noordoost Friesland, maar is niet aansprakelijk voor de ontstane tekorten. Het aandelenbezit is: vm Dongeradeel: 36,75% (3.676 x € 50) en vm Kollumerland c.a.: 18,1%. (1.809 x € 50) Het totaal voor Noardeast-Fryslân is 54,85 % (5.485 x € 50). Bij de jaarrekening 2016 is besloten geen dividend uit te keren.								
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>274</td><td>274</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	274	274
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2016	274	274							

Verbonden partij	NV Kabeltelevisie Noordoost Friesland		
Eigen vermogen	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2016	10.636	10.660
Vreemd vermogen	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1000)
	2016	13.236	17.615
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2016 x € 1.000: 23		
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-		

Verbonden partij	Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog BV								
Juridische status	Besloten vennootschap								
Programma	Algemiene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> De regionale economische ontwikkeling en de werkgelegenheid in de haven. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: Bezit van aandelen, op grond waarvan de gemeente stemrecht heeft. • Financieel belang: De gemeente Noardeast-Fryslân (vm gemeente Dongeradeel) bezit een groot deel van de aandelen (45%) in de Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog, maar is niet aansprakelijk voor de ontstane tekorten. De waarde van het totale aandelenkapitaal is € 18.151								
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>8</td><td>8</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	8	8
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	8	8							
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>36</td><td>102</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	36	102
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	36	102							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>1.757</td><td>1.661</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	1.757	1.661
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	1.757	1.661							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2016, x € 1.000 : 67								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

Verbonden partij	NV Eneco Beheer		
Juridische status	Naamloze vennootschap		
Programma	Algemene dekkingsmiddelen, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien		
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> Beschikbaarheid van energievoorzieningen en de daarvoor noodzakelijke infrastructuur. <u>Wijze van belang:</u> Bestuurlijk belang: De gemeente Noardeast-Fryslân (vm gemeente Dongeradeel, vm		

Verbonden partij	NV Eneco Beheer								
	Ferwerderadiel en vm Kollumerland c.a.) bezitten een klein deel van de aandelen in Eneco. Door fusies en schaalvergroting heeft de bestuurlijke invloed van betekenis ingeboet. Het financiële belang in de onderneming staat nu voorop. De gemeente heeft stemrecht op basis van aandelen. Financieel belang: De gemeente heeft het volgende aantal aandelen: v.m. Dongeradeel: 16.824 v.m. Ferwerderadiel: 6.044 v.m Kollumerland c.a.: <u>4.002</u> Noardeast-Fryslân 26.870 Betreft dividend dat in natura is uitgekeerd in de vorm van aandelen. Conform de bbv voorschriften is de waarde nul.								
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>0</td><td>0</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	0	0
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	0	0							
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>3.121.000</td><td>2.869.000</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1000)	2017	3.121.000	2.869.000
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1000)							
2017	3.121.000	2.869.000							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>1.952.000</td><td>2.787.000</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	1.952.000	2.787.000
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	1.952.000	2.787.000							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2017 x € 1.000: 127.000								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								
Ontwikkelingen	De aandeelhouderscommissie heeft op 31 augustus 2018 een bericht naar de aandeelhouders gestuurd, waarvan de samenvatting luidt: Een meerderheid van ca. 91% van het aandeelhouderskapitaal, heeft na het doorlopen van een zogenaamde consultatiefase, het besluit genomen hun aandelen in Eneco te verkopen. Thans wordt door Eneco, de adviseurs en de aandeelhouders hard gewerkt aan het voorbereiden van de transactie. Belangrijk hierbij is het opstellen van de benodigde transactiedocumentatie. Hierbij kan gedacht worden aan het bedrijfsplan (business plan), een zogenaamde “verkoopbrochure” (equity story) en het doen van boekenonderzoek (vendor due dilligence) en het voeren van oriënterende gesprekken met potentiële bidders. Op basis van huidige inzichten is de verwachting dat na de oriëntatiefase de executiefase c.q. de uitvoering van de transactie begin 2019 zal starten.’								

Verbonden partij	NV Stedin groep								
Juridische status	Naamloze vennootschap								
Programma	Algemiene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien								
Openbaar en wijze van belang	Openbaar belang: Stedin is een netbeheerder die elektriciteits- en gasnetten aanlegt, beheert en toekomstbestendig maakt. Stedin faciliteert de energiemarkt. Wijze van belang: • Bestuurlijk belang: De gemeente bezit aandelen, op grond waarvan ze stemrecht heeft. • Financieel belang: Het aantal aandelen dat in het bezit van Noardeast-Fryslân is: ◦ Voorm. Dongeradeel: 16.824 ◦ Voorm. Ferwerderadiel: 6.044 ◦ Voorm. Kollumerland c.a.: 4.002 ◦ Noardeast-Fryslân 26.870. De waarde van het aandeel is € 100 conform de jaarrekening 2017 van de Stedin groep. Het totaal aantal geplaatste en volgestorte aandelen is 4.970.978.								
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>2.687</td><td>2.687</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	2.687	2.687
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	2.687	2.687							
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>5.310.000</td><td>2.583.000</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	5.310.000	2.583.000
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	5.310.000	2.583.000							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>4.486000</td><td>3.968.000</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	4.486000	3.968.000
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	4.486000	3.968.000							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2017: 424.000								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

<i>Verbonden partij</i>	Afvalsturing Friesland (Omrin)
<i>Juridische status</i>	<i>Naamloze vennootschap</i>
<i>Programma</i>	Algemiene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien.
<i>Openbaar en wijze van belang</i>	<u>Openbaar belang:</u> Uitvoeren van de wettelijke taak huishoudelijk en bedrijfsafval te verwerken op basis van contractafspraken met de gemeente. Doelstelling is dit op een doelmatige, milieu hygiënisch verantwoorde manier te doen en preventie en hergebruik van afval actief te bevorderen. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: Stemrecht op basis van aandelen. • Financieel belang: De gemeente Noardeast-Fryslân (DFK) is op twee manieren

Verbonden partij	Afvalsturing Friesland (Omrin)		
	betrokken bij Omrin, als aandeelhouder en als klant/leverancier van afval. Het aandeel staat op de balans per 31-12-2016 met de historische aanschafwaarde van		
	Voorm. gemeente Dongeradeel	€	45.454
	Voorm. Ferwerderadiel	€	20.420
	Voorm. Kollumerland c.a.	€	45.454
	Noardeast-Fryslân	€	111.328
Financieel belang:			
	Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)
	2016	pm	111.328
Eigen vermogen			
	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2016	43.108	44.721
Vreemd vermogen			
	Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)
	2016	183.242	180.871
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2016 x € 1.000: 1.330		
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-		

Verbonden partij	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)										
Juridische status	Naamloze vennootschap										
Programma	Algemene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing en onvoorzien										
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> Efficiënt betalingsverkeer van gemeenten. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: Stemrecht op basis van aandelen. • Financieel belang: • De gemeente Noardeast-Fryslân (DFK) bezit een groot aantal aandelen, met een totale waarde van per € 1.000 per 31-12-2016:<table><tr><td>Voorm. Dongeradeel: (76.323)</td><td>190.580</td></tr><tr><td>Voorm. Ferwerderadiel: (5.967)</td><td>14.918</td></tr><tr><td>Voorm. Kollumerland c.a. (22.347)</td><td>55.868</td></tr><tr><td>Noardeast-Fryslân (104.637)</td><td>261.366</td></tr></table> Het totaal aantal uitgegeven aandelen bedraagt per € 1.000: 55.691			Voorm. Dongeradeel: (76.323)	190.580	Voorm. Ferwerderadiel: (5.967)	14.918	Voorm. Kollumerland c.a. (22.347)	55.868	Noardeast-Fryslân (104.637)	261.366
Voorm. Dongeradeel: (76.323)	190.580										
Voorm. Ferwerderadiel: (5.967)	14.918										
Voorm. Kollumerland c.a. (22.347)	55.868										
Noardeast-Fryslân (104.637)	261.366										
Financieel belang:	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>pm</td><td>261</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	pm	261		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)									
2016	pm	261									
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>4.163</td><td>4.486</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	4.163	4.486		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)									
2016	4.163	4.486									
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>145.348</td><td>149.514</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	145.348	149.514		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)									
2016	145.348	149.514									

<i>Verbonden partij</i>	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
<i>Omvang resultaat begrotingsjaar</i>	Jaarrekening 2016 per € 1.000: 369.000
<i>Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)</i>	-

Verbonden partij	Bedrijvencentrum Dokkum BV								
Juridische status	Besloten vennootschap								
Programma	4 Wurf, Bedriuw en Rekreaasje								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> In 1996 is het Bedrijvencentrum Dokkum BV opgericht door ondernemers van de Vereniging van Handel en Industrie Dokkum en Omgeving in samenwerking met de gemeente Dongeradeel. Sinds de oprichting is het uitgangspunt het aanbieden van betaalbare ruimten voor startende ondernemers om van hieruit de onderneming verder te kunnen opbouwen. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: In 1996 is het Bedrijvencentrum Dokkum BV door de gemeente Dongeradeel geprivatiseerd. Een schuld aan de gemeente Dongeradeel is omgezet in een aandelenkapitaal van € 173.344. In 1996 is tevens een nieuwe besloten vennootschap opgericht: Bedrijvencentrum Dokkum Holding BV. De gemeente heeft stemrecht op basis van aandelen. Het Bedrijvencentrum Dokkum Holding BV is enige aandeelhouder van het Bedrijvencentrum Dokkum BV. • Financieel belang: De gemeente (v.m. Dongeradeel) heeft 100 aandelen à € 454 (is € 45.400) in het Bedrijvencentrum Dokkum Holding BV.								
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>45.</td><td>45</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	45.	45
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	45.	45							
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>309.</td><td>304.</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	309.	304.
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	309.	304.							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>51.</td><td>43.</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	51.	43.
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	51.	43.							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2017 x € 1.000: -/- 5								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

• **Stichtingen en verenigingen**

<i>Verbonden partij</i>	Elan onderwijsgroep
<i>Juridische status</i>	Stichting
<i>Programma</i>	2 Mienskip
<i>Openbaar en wijze van belang</i>	<u>Openbaar belang:</u> Verzorgen van het openbaar basisonderwijs zoals beschreven in artikel 46 van Wet op het Primair Onderwijs

Verbonden partij	Elan onderwijsgroep								
	<u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang ◦ Uit de jaarrekening 2016 blijkt het volgende: de deelnemende gemeenten Leeuwarderadiel, het Bildt, Menaldumadeel en voormalig Ferwerderadiel hebben een toezichthoudende taak: goedkeuring begroting en van statutenwijzigingen, benoeming en ontslag bestuursleden,ontbinding stichting bij taakverwaarlozing • Financieel belang ◦ De deelnemende gemeenten zijn verantwoordelijk voor de financiële tekorten bij de Onderwijsgroep Fier								
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>p.m.</td><td>p.m.</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	p.m.	p.m.
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2016	p.m.	p.m.							
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>3.417</td><td>3.016</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	3.417	3.016
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2016	3.417	3.016							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>1.237</td><td>1.289</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	1.237	1.289
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2016	1.237	1.289							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2016 x € 1.000: -/- 461 Het tekort wordt gedekt uit de reserves.								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

Verbonden partij	Stichting Zwembad Ferwerderadeel								
Juridische status	Stichting								
Programma	2 Mienskip								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang</u> : Instandhouding zwembad-voorziening <u>Wijze van belang</u> : • Bestuurlijk belang: De Stichting Beheer Zwembad Ferwerderadeel is eigenaar; een lid van het college en twee raadsleden van de voormalige gemeente Ferwerderadiel zitten in het bestuur. Het voornemen is dat de gemeente zich terugtrekt uit de stichting. • Financieel belang: In de raadsvergadering van februari 2016 heeft de vm gemeente Ferwerderadiel besloten de stichting jaarlijks met een bedrag van € 110.000 in de exploitatie te subsidiëren.								
Financieel belang • Noardeast-Fryslân	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>110</td><td>110.</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	110	110.
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	110	110.							

Verbonden partij	Stichting Zwembad Ferwerderadeel								
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>47.</td><td>47</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	47.	47
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	47.	47							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>201</td><td>70</td><td>62.</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	201	70	62.
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
201	70	62.							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2017 x € 1000: 0,4								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

Verbonden partij	Stichting Beheer Zwembad Ferwerderadeel								
Juridische status	Stichting								
Programma	2 Mienskip								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang</u> : Instandhouding zwembad-voorziening, heeft de Stichting zwembad Ferwerderadeel in eigendom. <u>Wijze van belang</u> : - Bestuurlijk belang: De voormalige gemeente Ferwerderadeel heeft zitting in het bestuur van de stichting met de volgende personen: de burgemeester en een ambtenaar van de voormalige gemeente Ferwerderadeel. Het voornemen is dat de gemeente zich terugtrekt uit de stichting. - Financieel belang: geen informatie								
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>p.m.</td><td>p.m.</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	p.m.	p.m.
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	p.m.	p.m.							
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Begroting 1-1 (x € 1.000)</td><td>Begroting 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>p.m.</td><td>p.m.</td></tr></table>			Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)	2017	p.m.	p.m.
Jaar	Begroting 1-1 (x € 1.000)	Begroting 31-12 (x € 1.000)							
2017	p.m.	p.m.							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>p.m.</td><td>p.m.</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	p.m.	p.m.
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	p.m.	p.m.							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2017: p.m.								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

<i>Verbonden partij</i>	Stichting monumentenbehoud		
<i>Juridische status</i>	Stichting		
<i>Programma</i>	5 Wenjen en omjouwring		
<i>Openbaar en wijze van belang</i>	<u>Openbaar belang:</u> Het in stand houden en beschermen van de monumenten als bedoeld in de monumentenwet. Het werkgebied is de vm gemeente Dongeradeel. <u>Wijze van belang:</u> - Bestuurlijk belang: - De voorzitter van het dagelijks bestuur wordt door de raad van de vm gemeente Dongeradeel voorgedragen		

<i>Verbonden partij</i>	Stichting monumentenbehoud en vervult de functie van voorzitter. ◦ Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Noardeast-Fryslân (vm gemeente Dongeradeel) keuren de begroting en jaarrekening goed. • Financieel belang: De vm gemeente Dongeradeel heeft bij de oprichting in 1993 een startkapitaal van € 454 (=1000 gulden) ingebracht.								
<i>Financieel belang</i>	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>0,4</td><td>0,4</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	0,4	0,4
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	0,4	0,4							
<i>Eigen vermogen</i>	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>484</td><td>483</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	484	483
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	484	483							
<i>Vreemd vermogen</i>	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>51</td><td>90</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	51	90
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	51	90							
<i>Omvang financieel resultaat begrotingsjaar</i>	Jaarrekening 2017 x € 1000: 19 positief								
<i>Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)</i>	-								

Verbonden partij	Stichting ROOBOL								
Juridische status	Stichting								
Programma	2 Mienskip								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> Verzorgen van het openbaar basisonderwijs zoals beschreven in artikel 46 van de Wet op het Primair Onderwijs <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: Deelnemers in de stichting zijn: de gemeente Achtkarspelen, Dantumadiel, voormalig Dongeradeel en voormalig Kollumerland c.a. • Financieel belang: De gemeente Noardeast-Fryslân (voormalige gemeenten Dongeradeel en Kollumerland c.a.) is verantwoordelijk voor de financiële tekorten bij Stichting ROOBOL.								
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>pm</td><td>pm</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	pm	pm
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2016	pm	pm							
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>4.282</td><td>4.874</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	4.282	4.874
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2016	4.282	4.874							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>1.496</td><td>2.146</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	1.496	2.146
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2016	1.496	2.146							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2016 x € 1.000: 592								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-	-								

Verbonden partij	Stichting ROOBOL
kwantificeerbaar)	

Verbonden partij	Stichting Dataland met een BV Dataland								
Juridische status	Stichting								
Programma	Algemiene dekkingsmiddels, Overhead, Heffing VPB en Onvoorzien								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> Dataland ontzorgt, ondersteunt en faciliteert sinds 2011 gemeenten op het gebied van geo-, WOZ- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie. Zo ontzorgt Dataland alle gemeenten door namens hen deze informatie toegankelijk te maken voor publieke en private ondernemers, zoals notarissen, banken en verzekeraars en makelaars. DataLand is niet alleen van, maar ook voor gemeenten. Dataland faciliteert de gemeenten zich te organiseren en zo hun stem te laten horen bij relevante ontwikkelingen op regionaal en landelijk niveau. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: Certificaathouders participeren in DataLand via het bestuur. Een certificaat is te vergelijken met een aandeel in een private onderneming. Jaarlijks komen de certificaathouders op de certificaathoudersvergadering bij elkaar om het algemene beleid van DataLand te bespreken en goedkeuring te verlenen aan voorgenomen besluiten van het bestuur. De besluiten van de certificaathouders en van het bestuur gelden voor alle participerende en deelnemende gemeenten. De voormalige gemeenten Dongeradeel en Ferwerderadiel zijn certificaathouders. • Financieel belang: (aantal certificaten met waarde) <table><tr><td>voormalig Dongeradeel: (12.990)</td><td>1.299</td></tr><tr><td>voormalig Ferwerderadiel (4.322)</td><td>432</td></tr><tr><td>Noardeast-Fryslân (17.312)</td><td>1.731</td></tr></table>			voormalig Dongeradeel: (12.990)	1.299	voormalig Ferwerderadiel (4.322)	432	Noardeast-Fryslân (17.312)	1.731
voormalig Dongeradeel: (12.990)	1.299								
voormalig Ferwerderadiel (4.322)	432								
Noardeast-Fryslân (17.312)	1.731								
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>2</td><td>2</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	2	2
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	2	2							
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>751</td><td>847</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	751	847
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	751	847							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>522</td><td>607</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	522	607
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	522	607							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Voor de jaarrekening 2017, € 1.000: -/- 95. Het negatieve resultaat is ten laste van de reserve gebracht.								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-	-								

Verbonden partij	Stichting Dataland met een BV Dataland
kwantificeerbaar)	

Verbonden partij	Stichting IJswegencentrale										
Juridische status	Stichting										
Programma	4 Wurk, Bedriuw en Rekreaasje										
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> De gemeente Dantumadiel, en de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel, Kollumerland c.a. en Leeuwarderadeel hebben een IJswegencentrale opgericht met als doel het organiseren van schaatstochten in de regio bij voldoende ijsdikte. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: Het bestuur bestaat uit 15 leden, 3 afgevaardigden uit elke deelnemende gemeente. Het college van b&w doet een bindende voordracht: één afgevaardigde is de burgemeester, één afgevaardigde is het hoofd gemeentewerken en een derde persoon. • Financieel belang: De gemeenten Dantumadiel, en voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel, Kollumerland c.a en Leeuwarderadeel geven een bijdrage van 0,045 per inwoner. De bijdragen 2016 van de gemeente is: <table><tr><td>vm Dongeradeel:</td><td>1.077</td></tr><tr><td>vm Ferwerderadiel:</td><td>577</td></tr><tr><td>vm Kollumerland c.a.:</td><td>409</td></tr><tr><td>Noard East Fryslan</td><td>2.063</td></tr></table>			vm Dongeradeel:	1.077	vm Ferwerderadiel:	577	vm Kollumerland c.a.:	409	Noard East Fryslan	2.063
vm Dongeradeel:	1.077										
vm Ferwerderadiel:	577										
vm Kollumerland c.a.:	409										
Noard East Fryslan	2.063										
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>2</td><td>2</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	2	2		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)									
2016	2	2									
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>71</td><td>72</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	71	72		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)									
2016	71	72									
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>0</td><td>0</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	0	0		
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)									
2016	0	0									
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2016 x € 1000: 0,9										
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-										

Verbonden partij	Vereniging van Friese Gemeenten (VFG)
Juridische status	<i>Vereniging</i>
Programma	1 Ynwenner en Bestjoer

Verbonden partij	Vereniging van Friese Gemeenten (VFG)								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> De VFG behartigt de belangen voor alle Friese gemeenten, totaal 24. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: lidmaatschap van de vereniging met stemrecht. • Financieel belang: de leden betalen contributie. De gemeente Noardeast-Fryslân (vm gemeenten DFK) betaalt contributie: vm Dongeradeel: 10.291 vm Ferwerderadiel: 3.741 vm Kollumerland c.a.: 5.509 Totaal Noardeast-Fryslân 19.541								
Financieel belang:	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>20</td><td>20</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	20	20
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	20	20							
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>pm</td><td>pm</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	pm	pm
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	pm	pm							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>pm</td><td>pm</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	pm	pm
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	pm	pm							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2017: geen gegevens								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

Verbonden partij	Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)								
Juridische status	Vereniging								
Programma	1 Ynwenner en Bestjoer								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> De VNG behartigt de belangen voor alle Nederlandse gemeenten. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: ◦ Lidmaatschap van de vereniging met stemrecht, conform de statuten. • Financieel belang: ◦ De leden betalen contributie, conform de statuten. De gemeente Noardeast-Fryslân: <table> <tr> <td>v.m. Dongeradeel</td><td>33.334</td></tr> <tr> <td>v.m. Ferwerderadiel</td><td>12.803</td></tr> <tr> <td>v.m. Kollumerland c.a.</td><td>18.343</td></tr> <tr> <td>Totaal</td><td>64.480</td></tr> </table>	v.m. Dongeradeel	33.334	v.m. Ferwerderadiel	12.803	v.m. Kollumerland c.a.	18.343	Totaal	64.480
v.m. Dongeradeel	33.334								
v.m. Ferwerderadiel	12.803								
v.m. Kollumerland c.a.	18.343								
Totaal	64.480								

Verbonden partij	Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)								
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>64</td><td>64</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	64	64
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	64	64							
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>65.548</td><td>65.530</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2017	65.548	65.530
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2017	65.548	65.530							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1000)</td></tr><tr><td>2017</td><td>146.777</td><td>141.903</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1000)	2017	146.777	141.903
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1000)							
2017	146.777	141.903							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2017 per € 1.000 : 209								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

Verbonden partij	Vereniging van Waddenzee Gemeenten								
Juridische status	Vereniging								
Programma	1 Ynwenner en Bestjoer								
Openbaar en wijze van belang	<u>Openbaar belang:</u> Deze vereniging treedt op als belangenorganisatie voor alle Waddenzee gemeenten. <u>Wijze van belang:</u> • Bestuurlijk belang: De gemeente Noardeast-Fryslân (vm gemeenten Dongeradeel en Ferwerderadiel) zijn lid van deze vereniging en hebben stemrecht. • Financieel belang: De gemeente betaalt contributie, cijfers 2016. ◦ vm Dongeradeel: 21.458 ◦ vm Ferwerderadiel: 8.965 ◦ Noardeast-Fryslân: 30.423								
Financieel belang	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>30</td><td>30</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	30	30
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2016	30	30							
Eigen vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>pm</td><td>pm</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	pm	pm
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2016	pm	pm							
Vreemd vermogen	<table><tr><td>Jaar</td><td>Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)</td><td>Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)</td></tr><tr><td>2016</td><td>pm</td><td>pm</td></tr></table>			Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)	2016	pm	pm
Jaar	Jaarrekening 1-1 (x € 1.000)	Jaarrekening 31-12 (x € 1.000)							
2016	pm	pm							
Omvang financieel resultaat begrotingsjaar	Jaarrekening 2016: geen gevens								
Risico's (kwantificeerbaar of niet-kwantificeerbaar)	-								

- Overige verbonden partijen
 - Geen

Paragraaf grondbeleid

In 2018 zet de groei op de woningmarkt verder door zodat de verkopen binnen het grondbedrijf op of boven prognose blijven verlopen. Hiermee volgt de ontwikkeling in Noardeast-Fryslân de landelijke trend. Door het aantrekken van de verkopen lopen de exploitaties conform de verwachting.

Visie en doelstellingen en uitvoering grondbeleid

- Noardeast-Fryslân voert over het algemeen een actief grondbeleid, maar een combinatie van actief en faciliterend grondbeleid wordt niet uitgesloten in geval grondposities van derden daartoe aanleiding geven of als daardoor een beter eindresultaat kan worden behaald.
- Noardeast-Fryslân kiest afhankelijk van de situatie voor het voeren van een actief dan wel gemengd verwervingsbeleid, zodat tijdig en tegen aanvaardbare condities kan worden beschikt over de benodigde gronden/locaties. Het beoogde doel is hierbij leidend. Indien een actief verwervingsbeleid niet tot de mogelijkheden behoort, zal de gemeente een selectief verwervingsbeleid nastreven waarbij een nauwe samenwerking met de exploitant tot stand moet komen.
- Noardeast-Fryslân zoekt steeds aansluiting met de actuele en in 2016 vastgestelde Beleidsvisie Wonen (DDFK) en het woonprogramma. Het grondbedrijf richt zich zowel op de ontwikkeling van uitbreidingslocaties, als de (opwaardering van) inbreidingslocaties en herontwikkeling. Op langere termijn is lokale krimp niet ondenkbaar, zeker gerekend in inwoners (niet in huishoudens). Het verschijnsel krimp (minder inwoners) zal zich eerst en vooral doen voelen in de plattelandsregio's en dan met name in de kleine kernen. Overmatige nieuwbouw in de ene kern kan de 'leegloop' uit naburige kernen versterken. Het risico bestaat dat gemeenten 'ieder voor zich' proberen te redden wat er te redden valt. Regionale afstemming van de bouwproductie is noodzakelijk om overaanbod te voorkomen. De kleine, perifeer gelegen kernen zullen zich serieus moeten verzoenen met de naderende krimp.
- Uitgangspunt bij iedere verwerving van onroerend goed is deze door middel van onderhandeling met de verkopende partij in eigendom te verwerven, de zgn. minnelijke verwerving. In Noardeast-Fryslân wordt de Wet voorkeursrecht gemeenten of onteigening toegepast wanneer dat bevorderlijk kan zijn voor het realiseren van actief grondbeleid.
- De vastgestelde criteria betreffende het aankoopbeleid strategisch gelegen (bouw)grond worden tot een maximaal bedrag gemandateerd aan het college. Daarboven beslist de gemeenteraad.
- De gemeenteraad stelt de economische haalbaarheid van de exploitatieopzet vast en stelt krediet beschikbaar waar het college vervolgens mee aan de slag kan. Uitgangspunt is een in financieel-economische zin sluitende exploitatie. Om bepaalde gewenste (onrendabele) ontwikkelingen te kunnen realiseren wordt een niet sluitende exploitatie niet uitgesloten, mits er dekking voor het tekort aanwezig is.
- De grondprijzen worden jaarlijks voor 1 april vastgesteld en komen tot stand op basis van de kostprijs en de verhouding van de waarde van de grond in het economisch verkeer (marktwaarde).

Harmonisering grondexploitaties

In 2017 zijn alle exploitaties van Noardeast-Fryslân overgezet naar een gezamenlijk grondexploitatiemodel dat ook voor de gemeente Dantumadiel wordt gehanteerd. In dit exploitatiemodel worden eenduidige uitgangspunten gehanteerd.

Totaaloverzicht complexen

Hieronder staan in tabelvorm de complexen die begin 2019 in exploitatie zijn.

Bouwgronden in exploitatie (BIE)	Afsluiting	BW 1/1/19	BW 31/12/19
Hogedijken III, Dokkum	31-12-2020	€ 336.811,00	€ -43.531,00
PDV fase 3, Dokkum	21-12-2020	€ 524.374,00	€ 541.060,00
Betterwird fase 1a, Dokkum	31-12-2024	€ 2.249.393,00	€ 1.719.379,00
Woudvaart II, Dokkum	31-12-2019	€ -46.849,00	€ -161.432,00
Fjildbuorsterwei, Brantgum	31-12-2020	€ -40.762,00	€ -72.227,00
Koarte Bun, Ee	31-12-2020	€ 122.134,00	€ 84.610,00
De Kampen fase 2, Engwierum	31-12-2021	€ 1.598,00	€ -13.440,00
Lou Sanen fase 2, Oosternijkerk	31-12-2022	€ 201.291,00	€ 40.370,00
Hoarnleger fase 2, Anjum	31-12-2019	€ -19.966,00	€ -43.763,00
Trije Terpen, Dokkum	31-12-2021	€ -1.807.308,00	€ -2.351.218,00
Harm Smidswei, Kollumerzwaag	31-12-2020	€ 178.129,00	€ 75.911,00
Julianastraat, Kollum	31-12-2021	€ -21.987,00	€ -25.556,00
Gedempte Haven, Hallum	31-12-2019	€ 1.178.241,00	€ 322.198,00
Nieuweweg, Marrum	31-12-2022	€ -206.118,00	€ -187.320,00
Hegebeintumerdyk, Ferwert	31-12-2024	€ -96.910,00	€ -151.092,00
Totaal		€ 2.552.071,00	€ -266.051,00

Het verwachte resultaat van alle actieve complexen tezamen bedraagt na actualisatie € 3.284.238. De totale verliesvoorziening na actualisatie bij de gemeentelijke jaarrekeningen 2017 bedraagt € 552.918.

Onderbouwing verliesvoorzieningen

Koarte Bun, Ee

Na hercalculatie is de reeds getroffen voorziening voor het complex Koarte Bun met € 9.442 opgehoogd. Er is nog geen zicht op spoedige verkoop van de kavels.

Lou Sanen fase 2, Oosternijkerk

Bij de actualisatie zijn de plankosten, de kosten voor voorbereiding en toezicht gestegen ten opzichte van de vorige keer. Tevens zijn de kosten voor woonrijpmaken specifieker in beeld gebracht. De reeds getroffen voorziening van € 31.900 is verhoogd met € 68.129.

Lyceumweg, Dokkum

In 2017 is een groot gedeelte van de werkzaamheden woonrijpmaken uitgevoerd. De aanbesteding viel mee, waardoor van de reeds getroffen verliesvoorziening € 21.316 vrij valt. Het restant van de werkzaamheden wordt in 2018 uitgevoerd, waarna het complex zal worden afgesloten.

Waterrijck Burdaard, Burdaard

In december 2017 zijn de permanente kavels in het complex Waterrijck Burdaard in één keer verkocht. Recentelijk heeft er mondelinge overeenstemming plaatsgevonden voor de verkoop van alle recreatiekavels. Momenteel zijn we deze verkoop aan het concretiseren. De uiteindelijke verkoopprijs is opgebouwd uit een aantal componenten die planologisch onderzocht moeten worden. Bij de actualisatie is alleen rekening gehouden met het gedeelte van de koopprijs die sowieso wordt voldaan, waardoor zekerheidshalve een verliesvoorziening van € 112.176 is gevormd.

Gedempte Haven, Hallum

Het project Gedempte Haven wordt gezamenlijk met een ondernemer in een PPS-constructie uitgevoerd. De gemeente neemt voor 50% deel aan het project. De verliesvoorziening is na hercalculatie verlaagd van € 265.000 naar € 194.658.

Onderbouwing winstnemingen

Met ingang van 2017 moeten gemeenten volgens het BBV tussentijds winst nemen bij grondexploitatiecomplexen volgens de Poc-methode, de Percentage of completion. Maatgevend is de realisatie tot en met het lopende jaar ten opzichte van het totaal van de kosten en opbrengsten van de grondexploitatie. In formule: % kostenrealisatie maal % opbrengstrealisatie is % poc.

BIE: poc en winstneming per complex	% poc	Winstneming
Hogedijken III, Dokkum	94%	€ 19.000,00
PDV fase 3, Dokkum	30%	€ 42.000,00
Betterwird fase 1a, Dokkum	29%	€ 2.000,00
Woudvaart II, Dokkum	100%	€ 89.000,00
Fjildbuorsterwei, Brantgum	26%	€ 3.000,00
Koarte Bun, Ee	n.v.t.	n.v.t.
De Kampen fase 2, Engwierum	23%	€ 3.000,00
Lou Sanen fase 2, Oosternijkerk	n.v.t.	n.v.t.
Hoarnleger fase 2, Anjum	0%	€ -
Trije Terpen, Dokkum	28%	€ 572.000,00
Harm Smidswei, Kollumerzwaag	87%	€ 21.000,00
Julianastraat, Kollum	59%	€ 7.000,00
Gedempte Haven, Hallum	n.v.t.	n.v.t.
Nieuweweg, Marrum	52%	€ 26.000,00
Hegebeintumerdyk, Ferwert	100%	€ 142.000,00
Totaal		€ 926.000,00

Bij de complexen Koarte Bun Ee, Lou Sanen fase 2 Oosternijkerk, Gedempte Haven Hallum is (nog) geen winst te verwachten. Bij het complex Hoarnleger fase 2 Anjum wordt geen winst voorzien aangezien het poc percentage 0 is. Bij de rest van de complexen is het poc-percentage toegepast en prognosticeren we een winstneming van € 926.000.

Risicoberekening en vorming reserves

De bestemmingsreserve dient als buffer voor eventuele risico's binnen het grondbedrijf. Omtrent de hoogte van de reserve is in 2013 beleid vastgesteld. Voor de hoogte van de bestemmingsreserve is de IFLO-norm van toepassing. De hoogte van de reserve wordt bepaald door 10% van de boekwaarde en 10% van de nog te maken kosten van de in exploitatie genomen gronden.

BIE: boekwaarde en nog te maken kosten per complex	BW 31/12/19	Nog te investeren
Hogedijken III, Dokkum	€ -43.531,00	€ 98.051,00
PDV fase 3, Dokkum	€ 541.060,00	€ 422.053,00
Betterwird fase 1a, Dokkum	€ 1.719.379,00	€ 1.003.705,00
Woudvaart II, Dokkum	€ -161.432,00	€ -
Fjildbuorsterwei, Brantgum	€ -72.227,00	€ 43.378,00
Koarte Bun, Ee	€ 84.610,00	€ 15.234,00
De Kampen fase 2, Engwierum	€ -13.440,00	€ 61.404,00
Lou Sanen fase 2, Oosternijkerk	€ 40.370,00	€ 235.653,00
Hoarnleger fase 2, Anjum	€ -43.763,00	€ -
Trije Terpen, Dokkum	€ -2.351.218,00	€ 686.706,00
Harm Smidswei, Kollumerzwaag	€ 75.911,00	€ 60.438,00
Julianastraat, Kollum	€ -25.556,00	€ 51.971,00
Gedempte Haven, Hallum	€ 322.198,00	€ -
Nieuweweg, Marrum	€ -187.320,00	€ 71.314,00
Hegebeintumerdyk, Ferwert	€ -151.092,00	€ -
Totaal	€ -266.051,00	€ 2.749.907,00

Op basis van de IFLO norm dient de hoogte van de reserve € 248.386 te zijn. Op basis van de gemeentelijke jaarrekeningen van Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. 2017 bedraagt de reserve € 927.770. Ten behoeve van de afdekking van het negatieve exploitatieresultaat van de complexen Lyceumweg Dokkum, Koarte Bun Ee, Lou Sanen fase 2 Oosternijkerk, Waterrijck Burdaard en Gedempte Haven zijn bij de jaarrekeningen 2017 voorzieningen gevormd.

Overige gronden

Overige gronden zijn veelal agrarische gronden die de gemeente in eigendom heeft. Dit zijn strategische dan wel overige gronden. De boekwaarde van deze gronden is lager dan de marktwaarde. De gronden worden veelal verhuurd of verpacht. Daarnaast zijn hier in 2016 de voormalige NIEGG aan toegevoegd.

Beoordeling voormalige NIEGG

Uiterlijk 31 december 2019 moet een toets plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets. Wordt daarbij een duurzame waardevermindering vastgesteld, dan moet dat uiterlijk 31 december 2019 leiden tot een afwaardering van deze gronden. Het is toegestaan om deze toets gedurende de overgangsperiode van 4 jaar voor de desbetreffende grondportefeuille uit te voeren, de boekwaarde te toetsen en zo nodig bij te stellen (af te waarderen). Afwaardering van een individueel perceel grond / complex kan hierbij niet over een aantal jaren worden gespreid. Het is niet toegestaan om rente of overige kosten toe te rekenen aan deze gronden. Het betreft hier de volgende gebieden:

Strategische gronden (voormalige NIEGG)	Boekwaarde	Per m2
Betterwird 3 fase 2, Dokkum	€ 215.292,00	€ 4,00
Birdaarderstraatweg Dokkumer Ee	€ 54.400,00	€ 4,00
Naast Rondweg Oost nabij Osseweide	€ 29.239,00	€ 0,70
Betterwird 3 fase 1B	€ 293.000,00	€ 8,00
Complex A ten westen van de oude spoorbaan	€ -27.023,00	€ -0,30
Carpoolplaats Rondweg Zuid	€ -	€ -
Birdaarderstraatweg tzv Woudhome/reinigingsterrein	€ 368.144,00	€ 8,00
Grond tzv Trije Terpen en twv Economische zone	€ 134.196,00	€ 3,60
Meester Visserstraat, Kollumerpomp	€ 1.529,00	€ 0,25
De Bining, De Triemen	€ 30.474,00	€ 8,40
Dagrecreatie Burdaard	€ 126.389,00	€ 4,50
Woningbouw II, Burdaard	€ 101.111,00	€ 3,70
Totaal	€ 1.326.751,00	€ 3,45

Zoals uit de tabel is op te maken, ligt de waarde van de voormalige NIEGG gronden gemiddeld onder de agrarische waarde van € 4,50 per m².

Vaststellingsbesluit

De raad der gemeente;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 25 september 2018

gelet op artikel 191 van de Gemeentewet;

besluit:

vast te stellen de gemeentebegroting voor het jaar 2019.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de raad
van de gemeente Noardeast-Fryslân gehouden op 17 januari 2019.

griffier

voorzitter